עיר חדשה בשארם

כתבה בעמוד 14

חותם

מוסף על המשמר
מס' 37 (818)
12 בספטמבר 1986
ח' באלול תשמ"ו

הפשפשוק

לארבעה משתתפים ומכונית.

מטרת המשחק: להגיע לשוק, לעבור אותו בשלום ולחזור הביתה עם אוסף מציעס שיוציא לשכנים את העיניים.

התחלת המשחק: כל משתתף מטיל את הקוביות בתורו ומי שמצליח להתארגן ראשון עם הילדים והאוכל – יוצא לדרך.

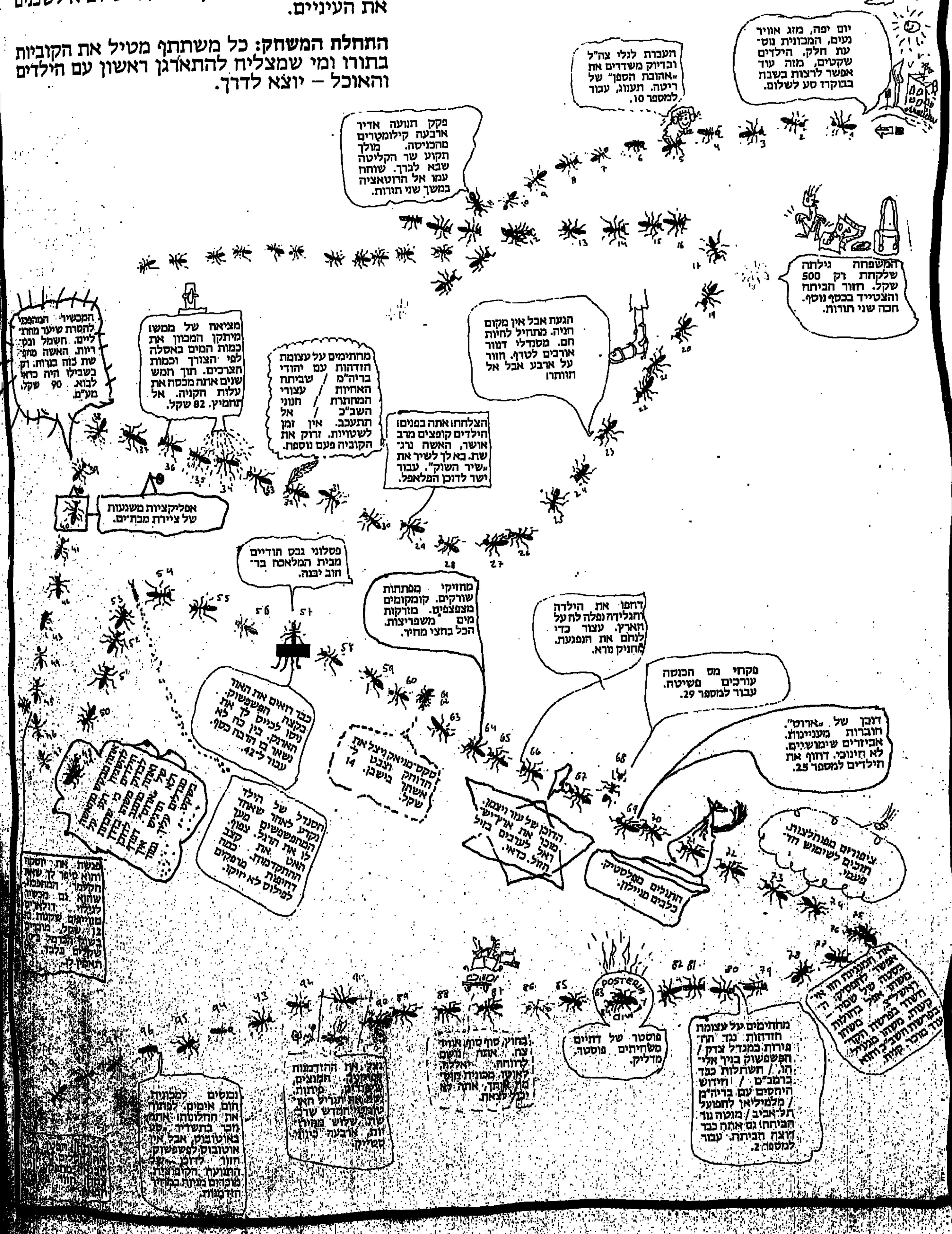

כתובת המערכת:
"על המשמר", רח' חומה ומגדל ג. ח.א
העורך הראשון: בצלאל לב ז"ל
עורך: אריה פלגי
עורכת משנה: תאיר זבולון
עיצוב גרפי: איתן פימנטל
ביצוע גרפי: שושנה זילבר

הפעם:

כתבות
■ מי ישרוד? התמוטטות המושבים תשנה את פני המדינה — מאת עודד ליפשיץ 6
■ שושנה בין החוחים — עם שושנה ארבלי־אלמוזלינו — מאת דוד ארליך 8
■ הזאב — צלם בכל מחיר — מאת שלי יחימוביץ 10
■ אני ניו־יורק וכל השאר — "טיפוסים" בכרך הגדול — מאת ישראל זמיר 12
■ דרכון לסיני — היום – כבר לא שלנו — מאת חנה קים 14
■ סלאח א־דין 10 — עם עורך "אל אוודה" – עיתון בירושלים המזרחית — מאת חיה יוסף 18
■ ועידת פסגה — ממיטב הג'אז בפסטיבל — מאת עמית רוט 20
■ סוף־סוף רוקי יהודי — וגם ישראלי – בסרט "כפפות" — מאת משה צימרמן 21
מדורים וטורים
■ חראקירי — מאת לזר 13
■ חותם אישי — חזון במתקפה — מאת אשר מניב 16
■ שלום בית — מאת חיה יוסף 17
זאב צחור – 2; עודד ליפשיץ – 2; שלמה אביו – 3; אלי חכהן – 3; עדנה קוברסקי – 4; מיכאל חרסגור – 4; שמואל בונים – 5; דינה גורן – 5; רחוביצקי – 5.
■ כל יום — עיצוב: רחל דביר, עריכה: ישע וינשטיין 27–22
■ בשער: הי' דרומה לסיני

אנשי כבוד

אוניברסיטה, דימוי ומציאות

האוניברסיטאות בצרות. עד כאן כולם מס־כימים. חילוקי הדעות מתחילים כשמבקשים להצביע על הסיבות. יש מי שמצביע על פתיחת האוניברסיטה ל"המונים", והצמיחה הבלתי מבוקרת בשנות ה־70, כסיבת המשבר. יש מי שעושה את החשבון הפוליטי ומוכיח שנקודת ההתחלה היא ב־1977, בעקבות המהפך ועליית הליכוד. הליכוד נחשב עוין ל"פרופסורים" ולמדע, ומכאן הפגיעה באוני־ברסיטה. אפשר לשמוע סיבות נוספות כמו תחרות בין־אוניברסיטאית על מכוני יוקרה, הקמת פקולטות מיותרות ("מי צריך ארבע פקולטות לרפואה?") ועוד סיבות שמספרן כמספר אנשי האקדמיה המתייחסים לנושא.

אולי באשמת אותם אנשי אקדמיה, שלא טרחו לשמור על קשר עם החברה שמחוץ ל"היכלי השיש" של הקמפוס, הציבור הרחב איננו מבין מה בדיוק קורה. על־כן קל לפוליטיקאים מהזן הפופוליסטי להסית נגד האוניברסיטה באמצעות סיסמאות שטחיות: הנה, ראו את הקמפוסים, היכלי שיש, פארקים, מיזוג אויר, יצירות אמנות נטועות בדשא, ואחר־כך הם בוכים על גרעונות וחולבים את הסטודנטים.

עוד יותר טוב, כהסתה, לדבר על משטר העבודה של אנשי הסגל האקדמי. שוב ושוב עושים להם את החשבון המפורסם, לפיו המרצה באוניברסיטה מלמד 8 שעות בשבוע, 7 חודשים בשנה. שאר זמנו, כך יוצא, הוא נח, בחו"ל כמובן.

הכי טוב הולך ענין שכר המרצים. הנה החשבון המקובל, המונח על שולחנם מדי פרוץ משבר: הדרגה האקדמית הממוצעת — מרצה בכיר, הנתונים בדולרים, לשנה.

שכר ברוטו	18,000	דולר
קרן השתלמות א'	2,500	דולר
קרן השתלמות ב'	1,500	דולר
תקציב מחקר, מלגות, לרגנות	4,000	דולר
קרן שבתון	5,500	דולר
סה"כ	31,500	דולר

לכל מרצה לשנה.

מי שעושה חשבון שוה נחשב לגומל חסד:

יש כאלה שהחשבון שלהם מלמד שמרצה מרוויח 40,000 דולר לשנה. הם מזכירים, ברמז, שמלבד מרכיב השכר הישיר, הסעיפים האחרים משוחררים ממס. מי שברוטלי יותר מספר שבאותה שנת שבתון בחו"ל, העולה לאוניברסיטה כ־63,000 דולר, הסחטן שלנו עובד שם ומרוויח עוד 40,000 דולר. כבר הגענו למשכורת חודשית ממוצעת של 5,000 דולר, אז איזו זכות יש לאוניברסיטה לילל, שתעשה סדר בבית לפני שהיא זורקת את הנושא לממשלה או לסטודנטים!

החשבון הזה הוא אחיזת עיניים. מרצה בכיר מביא הביתה כ־600 דולר לחודש, קצת יותר מגננת. ההישרדות שלו באקדמיה, והעובדה שהגיע לדרגת מרצה בכיר, מלמדת על עבודה מאומצת מאוד, הרבה מעבר ל־8 שעות ביום, כאשר עיקר עבודתו איננה ההוראה אלא המחקר המדעי. אין הוא יכול להעביר, ולו אגורה אחת, מתקציבי המחקר לסוגיהם לרווחתו האישית, וכאשר לצ'ופר המפורסם של שנת שבתון בחו"ל, טעם הענין הוא בהשתלבות החוקר במרכז מדעי ראשון במעלה. מי שמכיר את שוק העבודה בחו"ל יודע שאין כמעט סיכוי למצוא עבודה בשכר במכוני המחקר החשובים. יציאתו של החוקר לשבתון, ברוב המקרים, לא רק שאינה מוסיפה להכנסתו, אלא שעליו להוסיף מכיסו כדי להתקיים עם הקצבה ישראלית ברמת ההוצאות של המערב. (זו הסיבה שרבים נאלצים לוותר על היציאה לשבתון בחו"ל).

הבעיה החשובה עתה איננה מעמדו של איש הסגל האקדמי, אלא עצם יכולתה של האוניברסיטה להמשיך ולהתקיים. ככל שלא נוח להשתמש במלים גבוהות, יש לחזור ולהדגיש שקיומן של אוניברסיטאות ברמה המדעית הגבוהה ביותר בעולם היא תנאי קיומי למדינת ישראל. יש לזה מחיר, ממש כמו שלקיום צבא חזק ומודרני יש מחיר. אי אפשר לזרוק את המחיר הכספי של צה"ל על החייל ולא ניתן לזרוק את מחיר האוניברסיטה על הסטודנט. מחיר הקיום מוטל על כולנו.

● **זאב צחור**

נותרו

30 יום

עד כניסת יצחק שמיר לראשות הממשלה

מלה רעה

צדק לאיקרית ובירעם

זה 38 שנים מפרות כל ממשלות ישראל את ההבטחה שניתנה לתושבים הערביים של הכפרים איקרית ובירעם שבגליל, אחרי שהתבקשו על־ידי צה"ל לפנות זמנית את בתיהם במהלך מלחמת השחרור. הובטח להם שבתום פעולות האיבה יחזרו למקומם, אך ההבטחה לא קוימה עד היום.

בשנות ה־50, ה־60 וה־70 היו אין־ספור הפגנות למען העקורים, ומפלגות רבות תמכו במאבקם — ממפ"ם, שתמכה בהחזרתם למרות שגם קיבוצי הקיבוץ הארצי קיבלו שטחים שוליים מאדמות הכפרים שפונו, ועד "חירות", שמנהיגיה ההסטוריים, מנחם בגין ויוחנן באדר, היו בין ראשי התובעים לעשות צדק עם העקורים.

בשנים האחרונות הפרשה נשתכחה מעט, עד שבא שמעון פרס לפני שבועיים וגירד פצעים ישנים, כשאמר בתכנית הטלוויזיה בערבית, "מפגש", שבעיית איקרית ובירעם נפתרה: העקורים קיבלו פיצויים וויתרו על תביעותיהם.

ועד עקורי איקרית ובירעם הבהיר שאין אמת בטיעון הזה: בודדים קיבלו פיצויים, אבל רוב רובם של אלף עקורי איקרית ואלפיים עקורי בירעם עומדים על תביעתם לחזור לכפריהם ולקבל חזרה אותם שטחי קרקע שנותרו בנויים מאז ועד היום ולא ניתנו למושבים ולקיבוצים.

ביום ראשון האחרון הפגינו העקורים ליד משרד ראש הממשלה בירושלים. באו לשם הוותיקים, הנא חורי וחבריו, אלה שהחזיקו בעשרות שנות המאבק וגידלו בינתיים בנים ונכדים, שגם הצטרפו למאבק. לא באו לשם אלה שכבר הלכו לעולמם, ומשפחותיהם נאבקו על זכותן לקבור אותם בבתי־הקברות בכפרים ההרוסים, כדי שינוחו מנוחת עולמים במקום בו לא נתנו להם לחיות.

ממשלת האחדות הלאומית יכלה להחזיר את עקורי איקרית ובירעם לבתיהם. אם הצליחה להחזיר את אדמות שטח 9, על אף התנגדות הליכוד, על אחת כמה וכמה יכלה להחזיר את תושבי שני הכפרים לביתם, ולקיים בכך את ההבטחות הוגיגיות של בגין ושאר מנהיגי "חירות".

במקום לפתור את הבעיה, פרס נזקק לטיעון המפוקפק שהבעיה כבר נפתרה, ואין זה הניסיון הראשון לטייח עובדות כתוצאי אמיתות: בשנת 1974, אחרי שאלפי משפחות בדוויות נושלו מאדמתן בפתחת רפיח, טענה הממשלה שהבעיה נפתרה וכי הבדווים שוקמו. האמת היתה שרק ל־60 מ־1500 המשפחות שנושלו נמצא פתרון חלקי: חמישה דונם קרקע ובקתת בטון בכפר בשם דהניה. כל השאר לא קיבלו דבר.

מה שמסכן את עתיד ההתיישבות היהודית בגליל אינו החזרת עקורי איקרית ובירעם, אלא מדיניות הממשלה, המנוונת את עיירות הפיתוח מוכות האבטלה מקרית־שמונה ועד שלומי, וממוטטת את המושבים באזור.

עתיד הגליל אינו בהתנכלויות שווא לערבים ובשימוש בטיעוני ביטחון מוכים, אלא בטיפוח יחסי שכנות טובה ופיתוח הגליל למען כל תושביו, יהודים וערבים.

הפחד מהשתלטות ערבית על הגליל לא היה מעולם יועץ טוב לממשלת ישראל. בשל הפחד הזה נגררה הממשלה, בעשור האחרון, לתכנית המצפים המטורפת, שהושיבה קומץ יהודים על כל פסגה גבוהה בגליל, בזבזה מאות מיליוני דולרים כדי שהמצפים "יבטיחו" מלמעלה את המרחב, ו"ישלטו" בכפרים הערביים שלרגליהם.

לפני כמה חודשים, בסיור עם אנשי הסוכנות, סיכם אחד האחראים להתיישבות בגליל את התוצאות האמיתיות של מבצע המצפים: נסללו כבישים רבים לאזורים שלא היתה אליהם גישה, והם אפשרו לערבים שהיו להם קרקעות באותם אזורים, לעבד ולהתיישב עליהן, וכך, לעומת כל משפחה יהודית שהתיישבה באחד המצפים, התיישבו ארבע משפחות ערביות לאורך כבישי הגישה אליהם.

צריך לעצור את המשוגעים־הפוליטיים המטיפים "ליהוד" את הגליל, צריך להרגיע באמת לפיתוח הגליל, למען היהודים והערבים החיים בו. זה כולל, בין השאר, גם את החזרת תושבי בירעם ואיקרית לבתיהם.

● **עודד ליפשיץ**

צילום: אריה גל
הכנסייה בבירעם

ביטוי

נוכח טבח החפים מפשע

בשם עצמי בלבד, רוצה אני להרהר מעט, על אחריותי האישית — לנסות לתת ביטוי למהומת הרגשות, להלם המביך — נוכח טבח החפים מפשע בבית הכנסת "נווה שלום" באיסטנבול.

עם מותו של אחד הפצועים, הגיע מספר המתפללים הנספים ל־23, כך הודיעה הטלוויזיה. מה אומר המספר הזה? ומה אומרים אפילו השמות? מספרים ושמות בעלמא, וקשה לקשרם לדיוקנאות של אנשים בשר ודם, אשר תווי ייחוד להם, איש איש ועולמו המיוחד לו בלבד, כל אחד ודמות קיומו — הוא החד־פעמי.

יש לי הרגשה שמרוב פגיעות ונפגעים הולך ונשחק אצלנו אפילו הזעזוע למשמע האסון. דומה שרגילים ובקיאים אנו בלהבליג על כאב, בלהדחיק צער שלא יתפרץ ולא ייראה בחוץ — עד אשר, חושש אני, אם לא נהיה הלב גס בכאב, נאטם לרגישות.

מנסה אני לתאר לי בעיני רוחי את האנשים הללו שקרסו שותתים דם בין טליתות וסידורים. מתפללים לא צעירים היו, מאחרוני דוברי הלאדינו, שלא אימצו עדיין את התורכית, כמו בניהם הנולדים להם באיסטנבול של היום. כמי שנולד ברובע היהודי הישן של איזמיר, ועשור ראשון של חייו עבר עליו בתוך אותה עממיות יהודית מיוחדת במינה, אשר קיומה שונה ללא הכר אחר העלייה ההמונית לישראל — מיטיב אני להכיר את האנשים הללו, על כֻּרם ועל תוך־תוכם. ספק גדול בלבי, אם יקום מי וידבר בשמם באמת. איני מתכוון לדוברים של משרד החוץ או משרד ראש הממשלה. הלוא מקטני האנשים הם, ומן הבלתי־נחשבים. לא כח לבריות הללו במסדרונות השלטון, ולא מהלכים או השפעה על כלי הביטוי והתקשורת. הקהילה היהודית בתורכיה של היום, אילמת היא ונמוכת רוח עד מאוד. קהילה שחוקה ומתפוררת, צל וקליפה יבשה של מה שהיתה במאות הקודמות.

מבין הערים שמעולם לא ביקרתי בהן — מיטיב אני להכיר את איסטנבול אשר האירופים יכנוה קונסטנטינופול, ואילו חכמינו היהודים בעבר נהגו לכנותה — עיר קוצות. וזאת למרות שלא כמו ירושלים, איסטנבול היא עיר שלא חוברה לה יחדיו. אדרבא, קרן הזהב, ים השיש ומיצר הבוספורוס מפצלים אותה לחטיבות נפרדות. אי לכך, כל הנבע היה בחזקת "קהל נפרד" או קהילה יהודית אוטונומית במידה רבה — דבר המשך עד היום. מצב עניינים זה ניזון ממסורת רצנטרליסטית עתיקת יומין, שמגורשי ספרד הביאוה עמם. הדבר עולה בקנה אחד גם עם מדיניות הממשלה התורכית בזמנים החדשים. יחסית לבני מיעוטים אחרים, כגון יוונים, ארמנים או כורדים — שפר על היהודים חלקם, אולם מדיניות הגימוד והניוון התרבותי־תרבותי של בני המיעוטים — לא פסחה עליהם כל עיקר. הדברים ארוכים ולא כאן המקום לפרטם.

כלי התקשורת יודעים לספר על צעירים יהודים שבאו לאתר האסון ברובע הישן בו שכן "נווה שלום", ופניהם רטובות מבכי. ראש ממשלת תורכיה הביע בפני מצלמות הטלוויזיה את צערו ומחאתו על האירוע השפל של הרג אורחים שלווים בעת תפילתם. שמעתי גם את דברי ראש ממשלת ישראל, הבטחתו שלא ננוח ולא נשקוט עד אשר יבואו האשמים על עונשם. ולאחר כל אלה — ממשיכה לאפוף אותי הרגשת ערפול, תחושה שיש כאן קיפוח של תמונה בלתי מתאחה בן, נוסף להלם עצמו ולהרגשה המקננת עמוק בלב, שהדברים הללו חסרי הגיון וחסרי תכלית — הרגשה שהיא שלנו בלבד, בטוח אני, שאצל המבצעים ומיליוני האדם האוהדים אותם — יש הגיון ויש תכלית להרג הזה, ועוד אשוב ואפרט.

מתלווה אצלי לכל זה גם תחושה עכורה: עוד מעט זה יישכח. איש לא יזכור את הקרבנות. לא, לא תהיה להם יד ולא יהיה להם שם בחומת ירושלים — ולא מפני שאינם ראויים לכך, חלילה. ירושלים, פשוט, אינה שואלת הרבה. היא עסוקה במלחמות היהודים המגמדות גם את הטראגדיות שלהם, והופכות אותן לפרוטות שחוקות שאין כדאי לצרור אותן בצרור הזכרונות המשותפים של האומה.

הכאב, מטבעו, רוצה להיצרף כאיזה כור היתוך, להסתבר ולהיות מובן, ואם אפשר — שתהיה לו תכלית, כלומר, שאנו, נלמד ונפיק ממנו דבר שיחזק אותנו במאבק להישרדות. הלוא זהו, בסופו של חשבון, שם המשחק הנורא.

ההרג באיסטנבול, אם ביצעו אותו פלשתינים קיצוניים, ואם ביצעו אותו קנאי־איסלאם אחרים — אצל משנאינו אלה, ויהא שמם אשר יהיה, המעשה נעשה בכוונה ברורה לפגוע בחסרי המגן ובאלה שאין לאל ידם להשיב מלחמה. מטרתם, בל נשכח זאת גם בעתיד, היתה להשמיד יהודים, בתור שכאלה. מעודי נמניתי עם הקוראים להבנה ולה־תקרבות לעמי האזור. שנים מחיי הקדשתי ללימוד הערבית כדי להבינם, לימדתי מזרחנות וספרות ערבית לתלמידים יהודים בישראל כדי לטעת בהם יחס חיובי לערבים, לאיסלאם, לעמי האזור האחרים. בשל אהבת היהודים עשיתי זאת, מתוך דאגה לפרצופנו שלנו כעם פתוח, כאנשים של תרבות נאורה. לא מתוך תמימות עיוורת ביחס למה שכיום יש בשטח. אל ירפו ידינו, גם עכשיו, מן השאיפה הכנה לשלום ולהבנה. נמשיך לחתור להכרת תרבויות האזור בעבר וגם בהווה — זה האזור שלנו ובו ועמו נחיה, כי חפצי חיים אנחנו, לנו ולזולת. אין אדם בוחר את אויביו, הם נכפים עליו בתוקף הנסיבות והזמנים, אולם השלום כאשר יבוא — יהיה אתם, ולא עם יושבי ארקאדיה אגדתית ונחמדה. עד אז, בל תהיינה עינינו טוחות לראות גם את התהום המאיימת לבולענו חיים. כוונתי לשנאה הגזענית כפשוטה, שנאה ימי־ביניימית שלא היתה מביישת את טורקוומדה הקתולי. שנאה זאת, המקבלת גם גוון תיאולוגי חזק, מושמעת גם בימים אלה בדרשות יום שישי במסגדים. כן, אפילו מאלה של רבת־עמון, המתונה כביכול. כמו אוזני שמעתי, וחרדה ירדה עלי. ליד נחשולים כאלה, גילויי הגזענות אצלנו, שאף אני נמנה עם המגנים אותם — נשמעים כגמגומי תינוקות. זה בשביל לא לאבד את הפרופורציות.

אשר לקרבנות באיסטנבול — אלה נבחרו בשל היותם יהודים. לא בשל דעותיהם הפוליטיות ולא בשל מעמדם המאיים על מישהו, לא בשל מעשיהם ולא בשל מחדליהם. "לוחמי החופש", חביביהם של מעצמות ומדינות, ארגונים ובודדים, כולל כמה שוכנים בתוכנו — כאשר ירו מרומי העזרה על החזן ועל הקהל, עוטה הטליתות, רצו אך ורק דבר אחד — לראות דם יהודי נשפך, והרבה, ועד היכן שהיד התמושה מגעת.

בל נשכח את הקרבנות, הם לא האחרונים הם לצערנו, ובל נשכח את חלקה זאת האחרת, כי עוד זמן רב נזדקק להילחם על זכותנו להתקיים באיסטנבול, בירושלים, על־פני האדמה בכלל.

● **שלמה אביו**

עוד שבוע

רשות דיבור לחיים הררי, קונסול ישראל באיסטנבול לשעבר

„לא תהיה עלייה לישראל בעקבות הרצח"

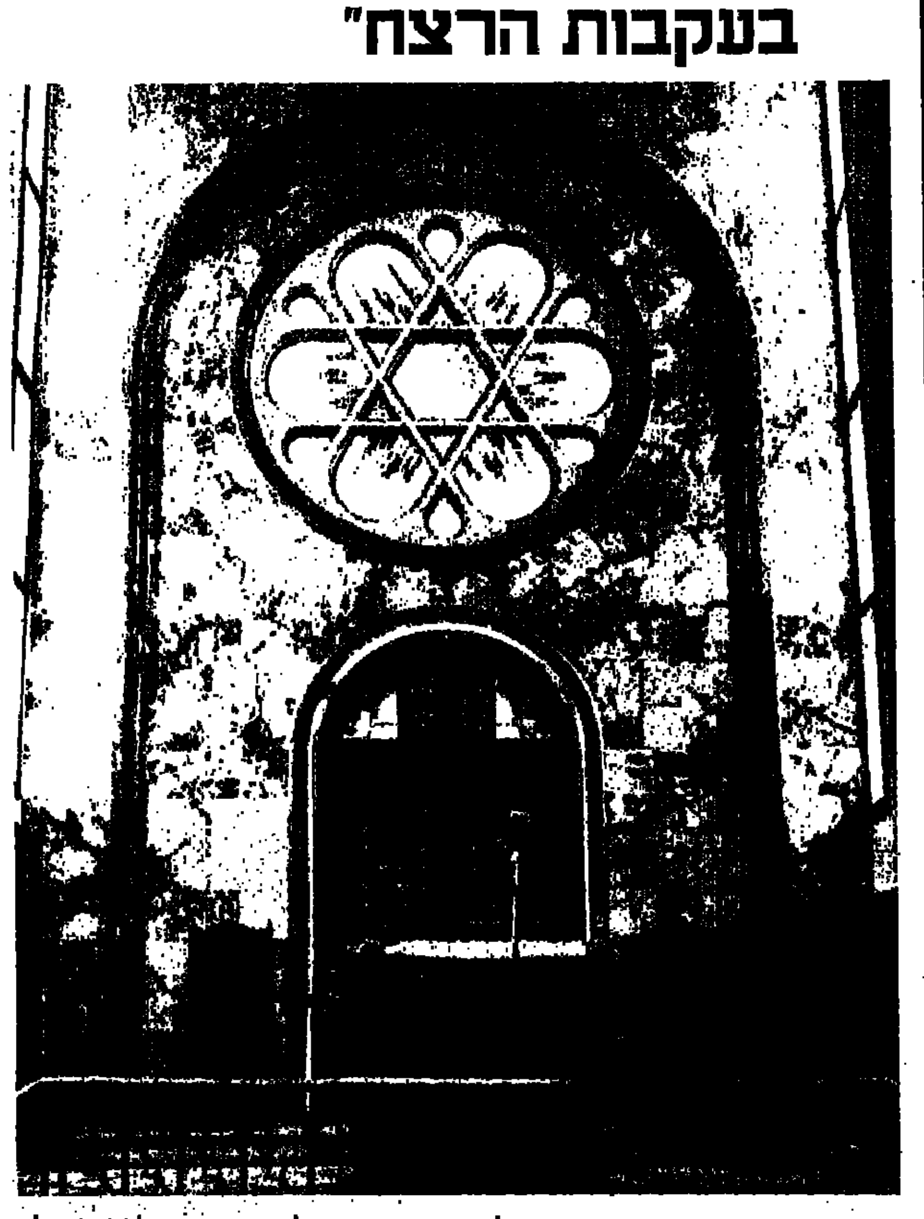

זמן קצר אחרי שכתב מכתב נרגש של השתתפות בצער לרבה הראשי של איסטנבול, ביקשתי מחיים הררי, ששהה לפני שנים אחדות כקונסול ישראל באיסטנבול לספר מעט על אופי הקהילה היהודית בתורכיה ויחסיה עם השלטונות שם.

„עיקר הקהילה יושב באיסטנבול, בה חיים 20,000 איש. 2000 נוספים חיים באיזמיר. רוב אנשי הקהילה נמנים עם בני העדה הספרדית לגוניה, ורק קומץ של כמה מאות — אשכנזים. עיקר פרנסותיהם — מסחר, תעשייה ומקצועות חופשיים כמו עורכי־דין, רופאים וכו'. ישנם יהודים לא מעטים, שהייתי מגדיר אותם מקורבים לחוגי הממשל ופעילים בשתדלנות במפלגות המרכזיות.

האם נכון יהיה לומר שהמשטר בתורכיה אינו נמנה עם חובבי ציון?

אני חייב לומר שהשלטונות נותנים בהחלט חופש מלא בנושא דת ליהודים, יתרה מזאת — מתקיימים לימודי עברית סדירים, חופש פולחן מלא. אני בהחלט סבור שיחסי הקהילה והשלטונות טובים מאוד, וכל עוד לא נעשים דברים בניגוד לחוק, מערכת היחסים תקינה לחלוטין.

בכל זאת, הרי העומדים בראש המדינה הם מוסלמים.

נכון, אוורן — הנשיא, הוא מוסלמי, טורגוט אוזל — ראש הממשלה, הוא גם מוסלמי ממשפחה אדוקה. כמוהם גם מספר לא מבוטל של שרים, אולם האוריינטציה באופן יחסי היא פתוחה מאוד ומערבית מאוד.

האם אתה סבור שבעקבות האירועים בבית הכנסת "נווה שלום" יחולו גל עליית מתורכיה לישראל?

לא, לא תהיה עלייה יוצאת דופן. למיטב הערכתי, ודאי יתייחסו לאירוע המרגז כגזרה משמים. לעומת זאת, בהחלט ייתכן שתהיה התארגנות מחדש בקהילה, שבעקבותיה יחליטו הם להגן על עצמם. אינני מוציא מכלל אפשרות שיפנו לשלטונות, ויבקשו אישורים מתאימים ליצור מנגנון בטחון משלהם.

מתוך היכרותך עם המערכת — האם לדעתך אפשר לסמוך על המשטרה בתורכיה, שאכן היא מבצעת חקירה יסודית בפרשה?

הצבא והמשטרה הם גורם חזק מאוד בתורכיה, והייתי אומר שרצינות עבודתם אינה מוטלת בספק. אני משוכנע שהם עושים כמיטב יכולתם.

האם להערכתך אירוע טראגי כמו זה שבעקבותיו הוקיעה תורכיה את הטרור — יכול להיות גורם מדרבן בהתמסמכות הקשרים וההתקרבות בין תורכיה לישראל?

מבלי להיכנס לפרטים — אני מעריך שלא אירוע כזה הוא שיגרום להתקרבות, אבל תהליך של התקרבות, שיתוף־פעולה וראייה משותפת של נושאים המעניינים את שתי המדינות, תהליך כזה לדעתי, אכן מתרחש, ואני אופטימי.

● **אלי חכהן**

גלריה

לצייר כדי לחיות

בבית אבן, בכפר האמנים עין־הוד, חזיתי במלחמת קיום. נוצות של שני תרנגולים מותשים היו פזורות לכל עבר, התעופפו באוויר, לא ברור מי משניהם הוא המנצח ומי המנוצח. שני נשרים ניהלו קרב אוויר אכזרי ועורב רכן מעל ציפור ענקית וניקר בבשר הפגר. עשרות קנבסים גדולים, משוחים בגוונים עזים של צבעי שמן או אקריליק, נתנו ביטוי לאגרסיביות כמעט אקספרסיוניסטית. מאחוריה עומד הצייר עובדיה אל־קארא, ומכריז — בואו, בני זונה, הביטו היטב, כי תתקשו להאמין — זה אני שהגעתי למה שהגעתי, זו דרך היסורים שלי, זו מלחמתי.

באמצע חודש ספטמבר יפתח שר החינוך, יצחק נבון, את תערוכת ציוריו של אל־קארא במוזיאון לאמנות מודרנית בחיפה. הוא יציג שם עבודות מן השנתיים האחרונות, בדים רוגשים ורוחשים, עמוסי משיכות מכחול עזות. כל ציור הוא ביטוי לזירת הקרב הפרטית שלו — הקרב שלו להישרדות, להבנה, להכרה.

ההרג וההרס שבתמונות, אי־הסדר והמהומה שבהן, עומדים בניגוד משווע לשלווה שמשרה על המבקר ביתו המרווח של אל קארא: אוסף גדול של חפצי נוי, יצירות אמנות, מראות ענקיות וכורסאות ששוקעים בהן, הכל סדור בסדר מופתי. כל פינה מתוכננת, כל חפץ מונח במקומו — שלווה חיצונית שמופרת מול כמות כה גדושה של מתח ועצבנות.

עובדיה אל קארא, 46, בן הכפר הדרוזי דליית־אל־כרמל, נחשף בקלות. בדבריו יש הרבה כאב על ביקורות שספג בעבר — אמרו עליו שהוא דקורטיבי, אמרו שהוא מצייר מוטיבים מורחיים, צורות יפות.

היום, אחרי 20 שנה בעולם האמנות, כשהוא מתפרנס יפה מאמנותו, מחלק זמנו כמעט שווה בשווה בין עין־הוד לניו־יורק, ומאחוריו רשימה ארוכה של תערוכות בהן השתתף. הוא חש כי הוא נמצא בשיא כוחו. עכשיו הוא עושה חשבון:

„בתחילה היו לי חיפושי דרך. היתה הססנות של ההתחלה, שאופיינה ברישומים קלילים, הרבה שחור־לבן עם מעט כתמי צבע. אדם לא יודע לאן הוא מוביל את עצמו, ואחר־כך, פתאום, באה ההתפרצות. כמובן שיש השפעות של הסביבה שגדלתי בה, של התרבות שספגתי בכפר, זה קיים אצלי בתת־מודע. אמן לא משתנה, הוא רק מתפתח. אבל אנשים עד היום מזכירים לי את העבר. אפילו בכפר עצמו (עין־הוד) אומרים: ‚מאיפה הוא בא...' אנשים מופתעים שהגעתי למה שהגעתי — ואני מוכיח להם שוב ושוב שאני יכול. ככל שהם מופתעים יותר, כך תחושת ההישג שלי גדלה. אני שואף להמם אותם בכלל, לבלבל אותם.

„בניו־יורק אני ישראלי. לא אמריקני ולא דרוזי. אבל אין לי את הפריבילגיה של אמנים ישראלים אחרים המתגוררים שם ויכולים לפנות לקהילה היהודית ולצפות ממנה לסימפטיה אוטומטית. אם הייתי יהודי, זה היה כרטיס ביקור עבורי. אבל דרוזי? יגידו לי נעים מאוד להכיר אותך, וזהו. זה טבעם של אנשים.

„שרתתי בצבא, בסיירת. מעולם לא העסיק אותי עניין הזהות. אני ‚דרוזי' כי כך כתוב בתעודת הזהות שלי.

„אני לא שייך לשום זרם באמנות. לא שייך לשום ‚קליקה' כאן בארץ. אולי אם הייתי בקליקה הנכונה בארץ, הייתי מגיע רחוק יותר. אני חי נהדר, נוסע בעולם. מעולם לא היה לי מצב שלא יכולתי לשלם את שכר הדירה. אולי לכן לא חיפשתי את האשמים. למה לא הגעתי כאן למה שנדמה לי שיכולתי להגיע. המחירים של התמונות שלי מגיעים עד 9000 דולר וכבר מכרתי תמונה ב־7000 דולר. בארץ ממילא אין שוק לאמנות, אבל אני מציג כאן כדי שיידעו שאני חי וקיים.

„אני מצייר מה שבא לי. לפעמים אני קם בבוקר ויש לי חשק לצייר פרח, ולפעמים — קוץ. אני מאמין בלהיות פחות טוב, אבל להיות אני. לא ללכת עם הזרם וליצור כמו כולם. רק אני הוא המקור של היצירה שלי. יש עלי השפעות באטמוספרה של העבודה, לא בדרך הנחת החומר או הצבע. אני אוהב את מונק, את פרנסיס בייקון, את דה קונינג, אבל מצייר רק מה שאני חש ומרגיש.

„לגבי האמריקנים, מלבד אגם וקדישמן, כל שאר האמנים הישראלים הם היינו הך. כולם לא במיוחד ידועים שם. אפילו דני קרוון לא ידוע שם.

התערוכה מוצגת במוזיאון חיפה

„כשאתה עובד עם גלריה באמריקה, יש לה משרד של יחסי ציבור מאחוריה, והיא מוכרת את האמנים שלה בדיוק כמו שמוכרים חפץ, וזה עובד. כשבאתי לאמריקה ב־1966, היתה לי גלריה ש‚מכרה' אותי וזה עובד. היום אני בקשר עם כ־30 גלריות, ומוכר דרכן בעיקר הדפסים. הרבה הדפסים.

„הפחד הגדול שלי הוא הפחד שמא אתקע, שמא לא תהיה המשכיות ליצירה. לא מספיק לצייר טוב ולקבל ביקורת טובה. השאלה התמידית היא מה הלאה? מה יהיה הציור הבא? האם יהיו לי הכלים? הפחד הוא עצום, וההתחלה מחדש דומה לגילוי עצמך מחדש. רק כשאני עומד מול הבד, אזי אני מרגיש פתאום שיש לי את היכולת, שיש בי את הכוח ללכת קדימה, להמשיך ליצור.

„אדם בעצם לא מכיר את עצמו, צריך תמיד משהו שיגרה אותו. בלעדי הגירוי אי־אפשר להתבטא. שיחה טובה היא עבורי גירוי מצוין. מכל האמנים הישראלים, האדם היחיד שיכולתי לשוחח אתו על העבודה שלי ועל העבודה שלו, ובכלל, הוא מנשה קדישמן. יש קשר אדיר כשאני מדבר אתו. הגירוי כאן לי משיחה אתו. הוא מעשי בביקורת שלו. או שנותן לך להבין שמה שאתה עושה זאת הדרך הנכונה, או אומר לך שלא. פותח, או סוגר.

„נכון, גם לפני שנתיים ציירתי הרבה חיות, אך אז הן טרפו פחות...

„היו לי שנתיים מאוד קשות. הרבה לחצים אישיים. הרבה יסורים. היחסים בין בני אדם גורמים להרבה כאב. כולם רוצים לטרוף, לשרוד.

„אדם הופך יותר ויותר אגרסיבי, חסר סבלנות. הדיאלוג בין האנשים הוא רע. יש יותר מדי אי־הבנות, תגובות לא מעניינות ליצירות שלי. לכן אני רוצה לטמטם את הצופה. שלא יבין דבר. שלא יבין איך אני, עובדיה אל קארא, הגעתי למה שהגעתי — ואני מוכיח שוב ושוב שאני יכול"

כך עובדיה אל קארא, מאה אחוז ישראלי, ורק ארבעים אחוז בישראל, פה אתנו כעת לזמן קצר לפני התערוכה במוזיאון חיפה. חסר שקט ורווי אגרסיה, מנצח במלחמת הקיום היומיומית שלו אך עייף ומותש כמו בעלי החיים הניבטים מן הבדים הפזורים סביב, בתוך נוף פסטורלי שנשקף ממרפסת ביתו.

● עדנה קוברסקי

ההיסטוריה צעירה תמיד

מיכאל הרסגור

כשלונו של חינוך

החינוך ממלא תפקיד היסטורי כביר. אולם החינוך ממלא תפקיד זה רק כאשר מפעיליו נשארים נאמנים לדעתם של שניים מגדולי המחנכים של העבר, אפלטון ואריסטו, אשר לגבי דידם אי־אפשר להפריד בין חינוך לפוליטיקה. כל חינוך „נייטרלי" מתנוון ומנוון. נוסף לזאת הוא גם חסר כל עניין כאשר הוא בורח מן העולם המדיני. כי עיקרו של החינוך הוא להפיק אנשים טובים — ואדם טוב פועל בחברה באופן אצילי.

הרהורים אלה עולים מול זוועת החינוך הישראלי, אשר מפיק מספר גדל והולך של יורדים. ובעיקר ל„אור" הראיון אותו נתן מר שלום לוין, נשיא הסתדרות המורים, לעיתון יורדים ניו־יורקי. המחנך הדגול מתקומם נגד ביטויו של יצחק רבין, שהגדיר את היורדים כ„נפולת של נמושות", ומכריז בגאווה שביורדים נמצאים טובי הנוער. אפשר להוסיף — גם טובי ההישגים של הסתדרות המורים בכלל ושל מר שלום לוין בפרט.

מדוע נכשל החינוך הישראלי? בשל התת־בינוניות שלו. ותמצית התת־בינוניות היא הסתדרות המורים. ומאחר שיש שני ארגונים מסוג זה, הנני מתכוון לשניהם. האם שמעתם פעם שארגון זה או אחר של מורי ישראל ינקוט עמדה באיזו בעיה מדינית, אנושית או תרבותית? הארגונים האלה ידעו לפעול רק בתחום הטריידיוניוניסטי, המקצועי־כספי הצר ביותר. למעשה הם לימדו על־ידי דוגמה אישית שהדבר המעניין האחד והיחידי הוא הכסף. טובי הנוער למדו את הלקח ויצאו לעשות עוד יותר כסף — באמריקה. מדוע לא? האם קיים נושא מעניין יותר עבור חניכי הסתדרות המורים? הרי היא לא טיפלה בשום נושא אחר.

התת־בינוניות בולטת גם במגזרים כחם הבעיות הכספיות הן מדאגתן של ועדות — כלומר, ההתיישבות העובדת. מרוב סובלנות בלתי־מעוכלת היא שכחה שהיא בעצמה מהווה תופעה מיוחדת במינה — יחד עם צה"ל, ההישג הגדול ביותר של היצירה היהודית.

ההתיישבות העובדת לא יצקה בחניכיה אותה גאוות־השתייכות אשר ציינה את המוצרים המוצלחים ביותר של חינוך מעולה — צעירי הרנסאנס השואפים להיות „אנשים עולמיים", נוער מהמאה ה־18 המופעל על־ידי האידיאלים של עידן־האורות, חברי התנועות החלוציות בין שתי מלחמות העולם. נוער ההתיישבות העובדת לא למד שהוא חייב להוות חיל־חלוץ רוחני־רעיוני של ישראל — וכתוצאה מכישלון זה הוא הולך במספר הולך וגדל לעשות לעצמו התיישבות אובדת בלוס־אנג'לס. אדם גא אינו נוטש את מקור גאוותו, הלא כן? מוטב למורי ההתיישבות העובדת להפסיק לשחק תפקידן של בנות־יענה.

סיבות נוספות לתת־בינוניותו של החינוך הישראלי הן מנהלית ורעיונית. מבחינה מנהלית פעלו תמיד מפקחי משרד החינוך נגד המורים המחנכים „מטפסי הרים" — כלומר, נגד המגמה ליצור שכבה של צעירים בעלי שאיפות גדולות; מפחד חינוך ל„אליטיזם" כנראה — אך למעשה מפני שחינוך מעולה היה מחוץ לטווח השגתם של המפקחים עצמם; מכאן באה הדחיפה המכוונת אל התת־בינוניות. שיטות גלוות הועתקו מהמנגנון החינוכי האמריקני — למרות ההבדל העצום בין שתי החברות. חשוב להזכיר בקשר לזאת, שבארה"ב התעוררה בשנים האחרונות בהלה נוכח הרמה הירודה של החינוך האמריקני — ועורכים שם עתה רוויזיה כללית של אופי ההוראה והחינוך. רק אצלנו מתמוגג עדיין שר החינוך מעונג על הצלחות החינוך שלו — בסאן־פראנסיסקו.

מבחינה רעיונית: אימוץ „התודעה היהודית" על־ידי שר החינוך של מפא"י, ארן, הביא לתוצאה קטאסטרופאלית. „תודעה" אומללה זאת פועלת כגורם אנטי־ישראלי, המטשטשת את התחום בין יהודי גלותי לבין ישראלי ריבוני, ודוחסת במוח הנוער רעיונות מיסטיים ואבסורדיים. מכל הסיבות הללו הפך החינוך הישראלי לחינוך לביטול עצמי, לאדישות כלפי מדינת ישראל, לרעיון שאדם יכול להצטיין רק על־ידי עשיית כסף, ורעיונות כאלה חדרו גם אל תוך התנועה הקיבוצית כפי שאפשר להיווכח בניו־יורק, שיקאגו ודאלאס (טקסס).

החינוך הישראלי גם נכשל בתחום אותו הייתי קורא „הגזרה המוקדמת" — אם כי הביטוי שייך לעולם רוחני. בשל תוכנו הדל מדל, נטע החינוך הישראלי בקרבנותיו את הרעיון שמסלול חייו של כל אחד נקבע למעשה מראש; קיבוצניק יורד גילה בשבוע שעבר לעיתונאית ישראלית שהוא למעשה ידע מראש את נתיבו במשק — ועל כן נטלה גזרה מוקדמת זאת כל עניין מחייו — ומכאן, כאילו, הירידה. בקשר לזאת חובה להעיד שהתרבות הבלתי־מסורתית של המערב הדגישה תמיד את יכולת ההתחדשות של האדם. יוהאן וולפגאנג פון גתה (1749־1832) כתב על הדחף „למות ולהשתנות" STIRB UND WERDE! והעלה על נס את האפשרות לפנות תמיד אל עולמות חדשים, אל מוקדי התעניינות חדשים, אל שפות חדשות, אל פנים חדשות באמנות וביצירה, והוא כתב על האושר להיות אדם אותו מכיר כל אינטלקטואל אמיתי. אבל לשם חיים של „מוות והשתנות" חייב האדם להיות מצויד בחומר תרבותי עשיר — וזה לא העניק לאיש החינוך הישראלי — מסיבות, אויתן מובנות. ואם פה ושם העניק מוסד זה או אחר חינוך מסוג אחר, מצטיין ומעמיק, אין נרות בודדים אלה יכולים להאיר את הלילה החשוך (הקוראים מבינים שכאן הכוונה למוסד בו למדו או מלמדים, נכון?)

גתה, פסלו של דוד ד'אנג'ר

היעדר עומק זה בחינוך הוליד במוחות הצעירים את הרעיון הצועני שהחיים האמיתיים הם רק חיי נוודים — או את הרעיון הפרוצתי שאדם מורשה למכור את השתייכותו הלאומית, את חובתו לחברה שהולידה אותו, למען קצת יותר דולרים. כאן טמון הכישלון העמוק של החינוך — יהיה זה בעיר או בכפר הקיבוצי. החזרות בתשובה — החרפה השניה של התקופה, יחד עם הירידה — לא הביאו, בניגוד לחרדותיו, להכאה פומבית על חטא בקרב ציבור המורים, כשל בושת הכישלון. המורים, מסתבר, עדיין אינם מבינים, שהם, יחד עם שרי החינוך של המערך ושל המפד"ל, שפכו את הדם הזה.

מה אפשר לעשות? קודם־כל לחנך את המחנכים — או ליתר דיוק חובה היא שמול החורבות העשנות — הם יחליטו לקחת את האשמה על עצמם ולתקן את הכל מן היסוד — וכדברי גתה: למות ולהשתנות. נהיה ריאליסטים: החינוך עליו מנצח השר החייכני יצחק — יצחק מי שיצחק אחרון — נכון, מחליש את המדינה ומשמח את אויביה. השישים להתרוקנות מדינת ישראל מ„טובי הנוער" — כדבריו של המחנך הדגול שלום לוין.

אם המחנכים לא יתחילו עוד בנושא להודות במצב הקריטי — אלוהים יעזור להם. זה יהיה מצב מעניין של [illegible] אולם, אם יקרה נס — נסים קורים בפוליטיקה, כידוע, ואין חינוך ללא פוליטיקה, כדעת אפלטון ואריסטו — קיים עדיין הכוכב של תקווה. אבל תקווה זאת לא תוכל להתגשם בלי מה ששנוא ביותר על משרד החינוך, על שריו, מנהליו, מוריו ופקידיו — המאמץ האינטלקטואלי.

חזון

„על כולנו להישאר מאוחדים מול הסכנות שלפנינו"

אריק שרון
בנוסח השלישי של מכתב ההתנצלות

נו!??

תקשורת

בהבל־פה

אחת השאלות שממש מטרידות אותי בימים טרופים אלה של טרם רוטאציה, היא השאלה אם גם אחרי החילוף בין שמיר לפרס יימשכו הכמעט־משברים, או, אם תרצו, המשברים בהבל־פה, שאפיינו בצורה כל־כך בולטת את המחצית הראשונה של כהונת ממשלת האחדות הלאומית?

התשובה על שאלה זו, היא יותר מורכבת ממה שנראה ממבט ראשון. הפיתוי לראות במשברים הללו, שהפכו ליותר ויותר תכופים ככל שמתקרב מועד חילוף המשמרות, נסיונות מצד המערך לסכל את מימוש הרוטאציה, הוא אמנם גדול. אך לדעתי זהו רק הסבר חלקי, ופשטני מדי, של התופעה. יחד עם זאת, ייתכן בהחלט כי הוא מקובל על לא מעטים מקרב חברי הממשלה רבת המשתתפים שלנו. אם אמנם כן, אפשר בהחלט שנהיה צפויים להמשך המשחק הזה, בשינויים קלים, גם כאשר בראש הממשלה יעמוד שמיר. השינויים יתבטאו בכך שהאמירות העתידות להיות העילות למשבר, ינואו מפי שרים מן המערך, ובכך שאת הצפרדעים יצטרך לבלוע יצחק שמיר, אם אמנם ירצה להבטיח כי הממשלה שבראשותו תוציא את ימיה עד תומם. אם אכן המשחק יימשך, סביר להניח שיחולו בו שינויים סגנוניים מסוימים, והוא יהיה אולי מעט יותר מעודן ומתוחכם, אך ספק אם יוכנס בו שינוי של ממש.

אך, כאמור, ראייתה של התופעה כטקטיקה של סחטנות פוליטית, איננה מסבירה אותה במלואה, מה גם, שכפי שהוכח שוב ושוב, היא בכלל לא משיגה את מטרותיה. הסבר רווח אחר, שהועלה יותר מפעם אחת, הן ביחס להתבטאויותיו של מודעי, והן בנוגע לשרון, הוא ההסבר של „פסיכולוגיה בגרוש", אם להשתמש במונח עממי. האחרון, לעת עתה, שנזקק להסבר ברוח זו, היה הרב פרץ, שספק מתוך היתממות וספק בציניות, ביקש ליחס את אמירותיו של שרון לחמת־דוחו נוכח הרצח הנורא באיסטנבול. דומה שהתייחסות רצינית להסברים ברוח זו, היא בחזקת עלבון לשרים ו/או למי שמינה אותם לכהונותיהם הרמות.

אלא שהתופעה עצמה, בניגוד למחולליה, היא עניין רציני בהחלט, וזאת משום שמעבר לשימוש לטווח קצר הנעשה בה, בדרך־כלל ללא תוצאות של ממש, היא בחזקת סימפטום לחולי קשה שהמערכת הפוליטית שלנו נגועה בו. ואולי לפנינו יותר מחולי, אלא טירוף מערכות, אפילו.

לתופעה שבה אנו דנים, שני מאפיינים מרכזיים. הראשון בהם הוא התפרקות מוחלטת מצד חברי ממשלה וחברי קבינט מכל הכללים של אחריות קולקטיבית, ששמירתם היא תנאי לניהול תקין, כאשר תהליך קבלת ההחלטות נתון בידי צוות ולא בידי אדם יחיד. הדבר נכון ביחס למקבלי החלטות בכל הרמות, וכוודאי ברמת הממשלה והקבינט. בממשלת ישראל הפכה והיתה ההתעלמות מחובת האחריות הקולקטיבית לנורמה עד כדי כך ששוב אין השרים טורחים לשמור עליה אפילו מן השפה ולחוץ, או לשלם מס־שפתיים מינימלי לחובה זו.

המאפיין השני של התופעה שלפנינו הוא טשטושו המוחלט של הגבול בין אמירה לעשיה. רוב המשברים שפקדו את הממשלה לא נסבו, כזכור, על מעשה או מחדל ששר זה או אחר היה אחראי לו, במישרין או מכוח אחריותו המיניסטריאלית, אף־על־פי שגם באלה בהחלט לא היה מחסור. נושאי המשברים למיניהם היו דברים שנאמרו, במחשבה תחילה, או באקראי, או בתגובה לשאלת עיתונאי מראיין, ושלאחר מכן נופחו והודגשו מעבר לכל פרופורציה באמצעי התקשורת. למעשה, לפנינו ביטוי קיצוני לתהליך מקיף ומתמשך שאמצעי התקשורת ממלאים בו תפקיד מרכזי. עיקרו של תהליך זה שהוא מעמיד את האישיות המדברת במרכז ההתעניינות הפוליטית, ואם אפשר להפוך את האמירה לכותרת, לשם מה להתאמץ בעשייה? אין זו תופעה ישראלית ייחודית, אך דומה כי בחברה שלנו, הרוויה התנצחות פוליטית ומפלגתית במידה שאין לה כמעט אח ורע, ההתעסקות בדיבוריהם של הפוליטיקאים רבה במיוחד. לא תמיד ברור באיזו מידה, אם בכלל, נבנים מכך הפוליטיקאים עצמם. מה שברור מעל לכל ספק הוא, כי מי שמפסיד מכך הוא הציבור, שבחר בפוליטיקאים אלה ואחרים, כדי שיקדישו את עתותיהם ואת אונם לרווחתו ולטובתו.

● דינה גורן

שמואל בונים

פרנסות של פרנסים

רגע־רגע אל תמהרו להתנפל על המועצה הדתית בבאר־שבע ועל כבוד הרב לבנון. תשקלו את הדברים בקור־רוח ואל תמהרו לרוץ לבג"צ. מה בסך הכל ביקשו רבני באר־שבע? הם רצו שאת החתונה של אלכסנדרה ואבנר יערוך רב מקומי. מה מצאתם פסול בכך? פרנסה, רבותי, פרנסה! כבר אמרו חכמים: „הפרנסה גדולה מן הגאולה". (פרנס ופרנסה גזורים מאותו שורש). בא הרב פלאי, בא מירושלים, וגזל פרנסתם. ואם לא די בכך – כדי לדקור עיני הבריות, לא ביקש תשלום. אז כדי למנוע הסגת גבול, הם פסלו את העדים ובצדק.

אני מוכן להישבע שחיים חפר אינו שומר שבת. אינו שומר שבת? אתם מצחיקים. אני יכול להוסיף עוד כהנה וכהנה. כשחיינו יחד בלהקת הצ'יזבטרון וגרנו ביפו, לא ראיתי שהוא הניח תפילין אפילו פעם אחת; מעולם לא אמר ברכה לפני שנגס בפרוסת לחם. מעולם לא הלך למקווה. פעם הלכנו לשחות בים. חיים חפר פושט את החולצה, אני מביט בו... ניחשתם – לא לבש ציציות. היו שם ציציות בסביבה, אבל לא שלו. אז עם עדים כאלה דורשים הרבנים חתונה חוזרת. מה רע בכך? תהיה עוד פעם שמחה, וסנדוויצ'ים, וכוסות יין, ושמעון פרס, שנעדר בסיבוב הראשון, והפעם יבוא. ושחיים חפר ואליהו גאווי יתכבדו וישבו בבית.

אז את פרשת החתונה של אלכסנדרה ארציאלי ואבנר סיימון פתרנו. עכשיו אתם באים ושואלים: „מה יהיה דין מאות ואולי אלפי החתונות בהן היו עדים שאינם שומרי שבת" כמו שאומרים: אין רע בלא טוב. חישבו כמה זוגות נשואים ינשמו לרווחה בהיוודע להם שאין הם נשואים כלל. ירצו – יינשאו, לא ירצו – יילך איש איש לעברו ושלום על ישראל.

ומצד שני – אולי אל רבנים אלה התכוון רבנו ישראל בעל־שם־טוב כשאמר: „בדורות הסמוכים לביאת המשיח יהיו הרבנים כארבה לרוב, והם הם שיעכבו את הגאולה, כי יגרמו פירוד לבבות ושנאת חינם".

תמונת מצב

מי ישרוד?

הבעיה של תנועת המושבים אינה סתם משבר כלכלי, אלא סכנת התמוטטות של מאות מושבים. אם זה יקרה — פני המדינה ישתנו

מאת עודד ליפשיץ צילם רפי קוץ

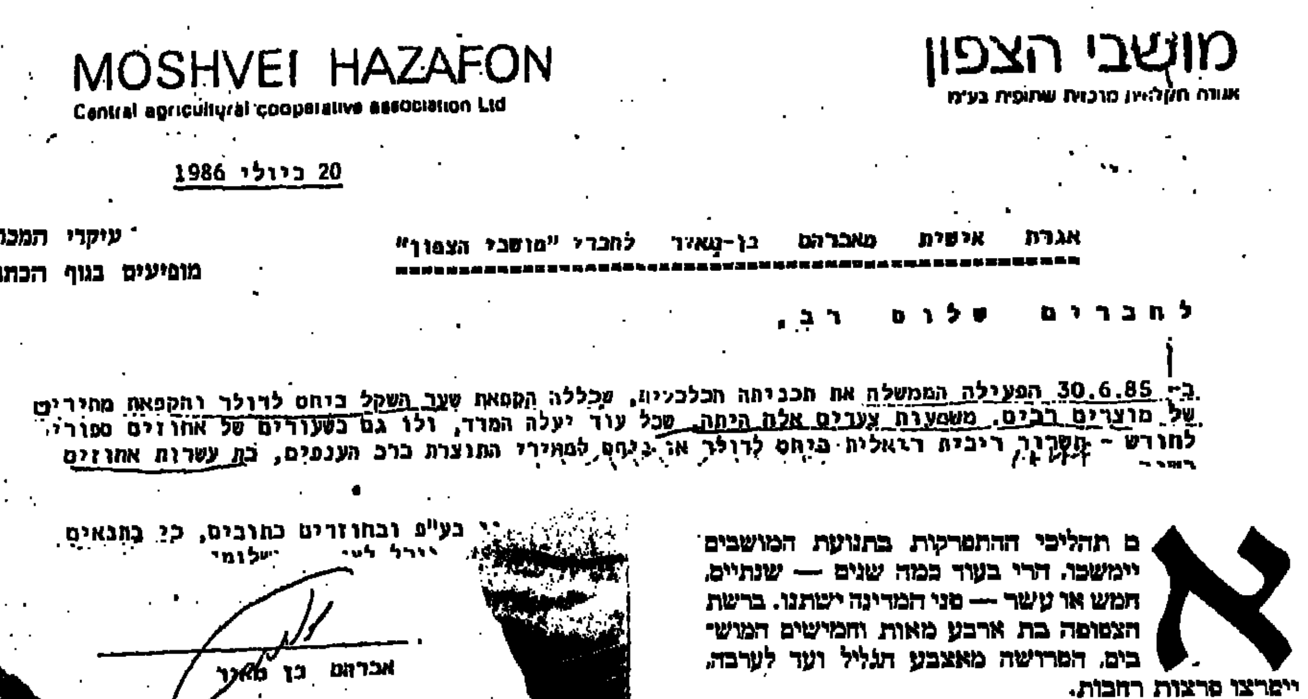
MOSHVEI HAZAFON
Central agricultural cooperative association Ltd
מושבי הצפון
אגודה חקלאית מרכזית שתופית בע"מ

20 ביולי 1986

אגרת אישית מאברהם בן־מאיר לחברי "מושבי הצפון"

עיקרי המכתב מופיעים בגוף הכתבה

לחברים שלום רב,

ב־ 30.6.85 הפעילה הממשלה את תכניתה הכלכלית, שכללה הקפאת שער השקל ביחס לדולר והקפאת מחירים של מוצרים רבים. משמעות צעדים אלה היתה, שכל עוד יעלה המדד, ולו גם בשעורים של אחוזים ספורים לחודש - תשרור ריבית ריאלית ביחס לדולר או ביחס למחירי התוצרת ברב הענפים, בת עשרות אחוזים

... בע"פ ובחוזרים כתובים, כי בתנאים ...

אברהם בן מאיר

אם תהליכי ההתפרקות בתנועת המושבים יימשכו, הרי בעוד כמה שנים — שנתיים, חמש או עשר — פני המדינה ישתנו. ברשת הצפופה בת ארבע מאות וחמישים המושבים, המפרושה מאצבע הגליל ועד לערבה, יימרצו פרצות רחבות.

רבים מהמושבים הקיימים, וביחוד מבין אלה שבאזורים המרוחקים, בהם התנאים קשים, בגליל, בנגב ובחבל לכיש, ייעלמו כליל מעל המפה. מבין הישובים שיישרדו, רק מעטים ישמרו על מתכונת המושב, אגודה קואופרטיבית של חקלאים.

במקום כל שאר המושבים יקומו צורות התיישבות אחרות. חלק מהמושבים יהפכו ליישובים קהילתיים, שתושביהם אינם עוסקים בחקלאות אלא בעיסוקים אחרים במקום ומחוצה לו, ומה שמאחד אותם הם רק שירותים מוניציפליים משותפים.

מושבים אחרים יהפכו למושבות של איכרים עצמאיים, שאינם מאורגנים במסגרות משותפות כלשהן.

במקום מושבים שייעלמו עלולות לקום חוות ענק בסגנון דרום־אמריקני, חוות בבעלות של אפנדים וסוחרים, יהודים וערבים, שיעסיקו אלפי פועלים ערבים בשכר רעב.

מושבים השוכנים ליד ערים יהפכו לשכונות יוקרה, תהליך שכבר קרה בעומר שליד באר־שבע אורה שליד ירושלים וכפר־שמריהו שבשולי גוש דן.

לתנועת המושבים נשקפת סכנת התמוטטות. כרגע אין מדובר במפולת שלגים או רעידת אדמה, זעזוע חד־פעמי שבו הכל קורס בבת אחת. אבל, זה גם אינו תהליך איטי של שינוי אורגאני, שבו התנועה המושבית הופכת בהדרגה למשהו אחר.

תהליך ההרס צובר תאוצה

תהליך ההרס בתנועה המושבית מהיר למדי, ומכיוון שכרגע עוד אין מה שיבלום אותו — הוא צובר תאוצה.

זהו תהליך של התפרקות כלכלית וערכית, שבו קורסים משקים משפחתיים חלשים, מתפרקות אגודות במושבים שהסתבכו, וארגונים כלכליים אזוריים של המושבים נקלעים למשברים קשים אחרי שצברו חובות של עשרות מיליוני דולרים.

במושבים, מכל התנועות, חיות כיום כ־40 אלף משפחות. אם תהליכי ההתפרקות יימשכו ויצברו תאוצה, אלפי משפחות ייסחפו במערבולת אנושית אדירה ויוכו קשות. אנשים אלה ייאלצו לצאת ממעגל הייצור החקלאי, וחלק מהם ייאלץ לעקור ממושבים שיתפרקו. המעבר הזה יהיה כרוך בהרבה כאב וסבל, קשה יותר אפילו מהמשבר לתוכו נקלעים פועלים המאבדים את מקום עבודתם והופכים למובטלים. משפחה שתיאלץ לנטוש מושב מתפרק תינתק לא רק ממקור פרנסתה אלא גם מסביבתה החברתית ומאורח־החיים המושבי המיוחד.

כמה מושבים יישארו אחרי המפולת, כשהמצב יתייצב, קשה לדעת.

גדליה גל ו"בנוני" יונתן דניאל, מזכירי תנועת המושבים, מביעים בראיון עיתונאי דעות אופטימיות: בין עשרים וחמישה לארבעים מושבים יפסיקו לתפקד כמושבים ויהפכו לישובים קהילתיים; כחמשת אלפים משפחות, החיות במושבים אלו וכן משפחות מסוימות שנכשלו בהחזקת משקן במושבים אחרים, ייאלצו לנטוש את החקלאות — אבל ימשיכו להתגורר במושבים. יוצא מזה שרוב רובה של תנועת המושבים תמשיך להתקיים, בשינויים ארגוניים מסוימים, הנובעים מלקחי הכשלונות בשנים האחרונות.

במסגרות לא רשמיות, משמיעים רבים מראשי תנועת המושבים הערכות יותר פסימיות: ישרדו רק מעט מושבים, בין תשעים למאה ועשרים בסך הכל. השאר יפסיקו להיות מושבים או ייעלמו.

הכל מסכימים שבין אלה שישרדו יהיו רבים מהמושבים הוותיקים, אלה שהוקמו לפני קום המדינה וממוקמים במרכז הארץ, מבאר־טוביה ועד נהלל, מושבים מבוססים כלכלית, משופעים באמצעי יצור ומאורגנים באגודות חזקות ששמרו על מחויבות אידיאולוגית לעקרונות המושב ועל מסגרות פנימיות חזקות.

מבין המושבים "הצעירים", שהוקמו אחרי קום המדינה, ישרדו אלה שיש להם מאפיינים דומים לוותיקים: ביסוס כלכלי ואגודות חזקות. כל השאר יפלו.

לגבש כוח מוביל

מה שיכול לבלום את תהליכי ההתמוטטות בתנועת המושבים הוא שילוב של סיוע ממלכתי מאסיבי וגיבוש כוח מוביל מתוך תנועת המושבים, הנהגה שתפשיל שרוולים ותסחוף אחריה רבים מחברי המושבים לביצוע תכנית שיקום כוללת, כלכלית, חברתית, ארגונית ואידיאולוגית.

בינתיים הממשלה "מטפטפת" סיוע חלקי ואין סימנים לגיבושו של כוח שיקום פנימי במושבים.

מה שמאפיין את המושבים הוא רפיון ואדישות. לפני שבועיים ניסו לארגן הפגנת מושבים אדירה בירושלים. ההפגנה בוטלה בנימוק שראש הממשלה הבטיח, בפעם המי יודע כמה, לטפל בבעיות המושבים. למעשה — לא היה מי שיפגין.

המושבניקים שמצבם קשה כבר התייאשו מהממשלה וגם מהנהגת תנועתם. ל"בעלי הגוף": במושבים, שהשתלטו על משקי שכניהם החלשים, המצב הנוכחי נוח ואין להם סיבה להפגין. כל השאר — אדישים.

אם רוב המושבים ייעלמו, בטווח הקצר הייצור החקלאי אולי לא ייפגע. אמצעי הייצור של המשקים המשפחתיים יעברו לידי החוות שיקומו, ולידי האפנדים שישתלטו על המושבים. ייתכן שגם הקיבוצים ישימו יד, במסגרת מכירת החיסול שתהיה, על מכסות ייצור ומים שיתפנו.

מה שישתנה ללא הכר הוא אופיה של החקלאות הישראלית. המגזר השיתופי יפסיק להיות כוח מוביל. יישמט היסוד מתחת השיווק המאורגן ב"תנובה" וההתאגדות סביב "המשביר המרכזי". המרכז החקלאי יאבד מכוחו, ומועצות הייצור והשיווק הממלכתיות, המארגנות את הייצור החקלאי בענפים השונים, יתפרקו או יעברו שינוי רדיקלי.

המגזר הראשון שיינזק ישירות הוא התנועה הקיבוצית. כשהמסגרות המשותפות לקיבוצים ולמושבים יתמוטטו, חוב של כמאה מליוני דולרים, שחייבים הארגונים המושביים ל"תנובה" ל"משביר" ולארגונים כלכליים אזורים וארציים של התנועה הקיבוצית — ירד לטמיון. בטווח הארוך, גם הכוח החברתי והפוליטי של ההתיישבות העובדת, כמגזר מרכזי בחברת העובדים, בהסתדרות ובמדינה, ייפגע קשות.

הכוחות החברתיים והפוליטיים במדינה עוקבים אחרי המשבר בתנועת המושבים ומתייחסים אליו על פי האינטרסים שלהם. מי בראנה — ומי בשמחה לאיד.

ניצחון לימין, אסון לתנועה הקיבוצית

עבור הימין הליברלי פירוק תנועת המושבים יהיה ניצחון, עוד מצביעים לליכוד, וניצחון אידיאולוגי של היזמה הפרטית על הרעיון השיתופי. בהתאחדות האיכרים משפשפים ידיים בשמחה ומוכנים לקלוט המוני מושבניקים שיהפכו לאיכרים פרטיים.

לתנועה הקיבוצית, מפולת במושבים היא אסון. ב"עבודה" המצב מורכב יותר. במפלגה זו יש רבים התוהים אם כל מה שקרוי "חברת העובדים", מקופת־חולים דרך "סולל בונה" ו"כור" ועד למושבים ולקיבוצים, הוא נכס או נטל. אלה שרואים במושבים נטל, אינם מזדרזים להיחלץ לעזרתם, וזה אולי מסביר גם את האדישות של ממשלת האחדות הלאומית בראשות פרס למצוקת המושבים.

הכלכלנים, כולל אלה שבצמרת השלטון, אינם תופסים את חומרת הבעיה. הם מדברים עדיין במושגים של מחיר מ"ק מים או סיוע של עשרה מיליון דולר. אם אמנם מושבים רבים יתמוטטו, אלפי משפחות יהפכו לאוכלוסית מצוקה. בעיית שיקומן תגמד בעיות כמו מצפה־רמון או ירוחם, שהממשלה מתחבטת בהן כיום.

בחמישה מושבים יש אוכלוסיה כמו במצפה־רמון. אם עשרות, או חלילה מאות מושבים יתמוטטו — יצטרכו לספק לאנשים תעסוקה, ובחלק מהמקרים גם דיור. "אנחנו לא יכולים להיות אחראים למושבים במצוקה יותר משכונת רחביה אחראית לקטמונים: זוהי בעיה ממלכתית", אומרים בצדק ראשי תנועת המושבים. אבל, הסיכויים שפתרון כזה אמנם יימצא — קלושים.

אם ממשלת פרס זנחה את שיקום המושבים, קשה לשער שהממשלה של שמיר תחפש פתרון ממלכתי לבעיה הזו.

למי יהיה כוח לחדש את הצמיחה?

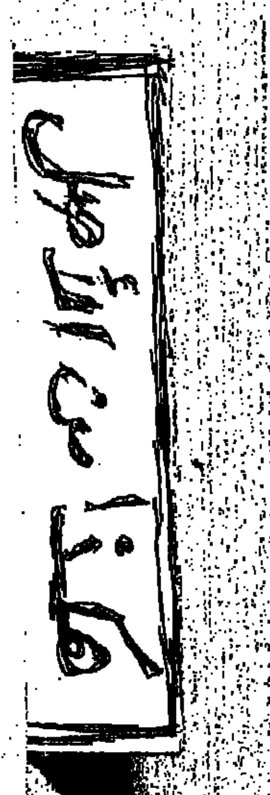

ארגוני הקניות: משבר — ומשבר אמון

ביום 20.7.86 שלח אברהם בן־מאיר, מנהל הארגון האזורי "מושבי הצפון" ומי שהיה מנכ"ל משרד החקלאות, איגרת אישית לאלפי החברים בארגון, והודיע להם על התפטרותו מתפקידו. להלן קטעים מתוך המכתב:

"לחברים שלום רב,

"ב־30.6.85 הפעילה הממשלה את תכניתה הכלכלית, שכללה הקפאת שער השקל ביחס לדולר והקפאת מחירים של מוצרים רבים. משמעות צעדים אלה היתה... ריבית ריאלית... בת עשרות אחוזים בשנה.

"קיימנו אז עשרות אסיפות וכנסים, במושבים ובארגון, ואמרנו... כי בתנאים שנתהוו – כל מי שחייב כספים צמודי מדד, או חובות שוטפים, לא יוכל לעמוד בתשלומים מכוח הכנסות משקיות שוטפות ו... ימצא עצמו מוכה קשות.

"חלפה מאז שנה והמציאות היתה קשה מהחזוי. הריבית הריאלית... הגיעה עד 70 אחוז בהלוואות פיתוח... ועד ל־105 אחוז ריאלי באשראים בנקאיים...

"החובות שהלכו ותפחו במהלך שנה זו... הביאו את הנהלת הארגון לגיבוש הצעה... שעיקריה היו: חיזוק מערכת הבטחונות וגיוס הון באמצעות מלווה פנימי...

"...נכון להיום, הרוב הגדול של המושבים החליט בחיוב בעניין ביצוע החלטות האסיפה... פעילות זו של המושבים מאשרת את שאמרתי שוב ושוב, כי ב"מושבי הצפון" קיימת היכולת להיחלץ מהמשבר...

"בדיון הציבורי הזה הוברר כי אין מכנה משותף:

"בין חברים שיעשו כל מאמץ לפרוע חובות לבין אלה הנוהגים כאילו החוב אינו שלהם.

"בין חברים הרואים את חובות האגודה כשלהם לבין אלה המתנכרים באופן מוחלט לחתימת נציגיהם.

"בין חברים בעלי משקים פעילים היודעים שמסגרת מאפשרת להם להיות כלולים בהסדרי קניות מרוכזות למשקים, המעניקה להם ערבויות להלוואות... לבין חברים בלתי פעילים שאין להם עניין רב במושב ובארגון...

"בין חברים שמבינים שכדי להיחלץ ממצב קשה עליהם לפנות קודם־כל לעצמם לבין חברים שמוכנים תמיד רק לתבוע סיוע ממי שמשמש כתובת למתן סיוע וגם ממי שאינו חייב להם דבר וחצי דבר...

"בין חברים הזוכרים כי החלטות על קליטת מושבים צעירים התקבלו באסיפות, לבין אלה שאת עמדתם בעניין הם קובעים בעתיד, על פי התוצאות...

"הדיון הציבורי הזה חייב מאמץ... מאמץ זה חייב היה להיעשות בו זמנית עם המאמצים... בשני תחומים נוספים:

"1. טיפול במישור הממשלתי למתן תשובות למושבים הצעירים... לאחר שנים שבהם נשחקו להם בתנאי האינפלציה הגבוהה תקציבי ההתיישבות והפיתוח.

"2. טיפול במערכת הבנקים... כדי להסדיר את חובות המושבים והארגון לטווח זמן שיהיו בני־פירעון ללא הכבדה קשה מדי...

"המשבר שפקד אותנו – מקורו... בתנאי מימון קשים, שתיקת תקציבי פיתוח... ירידה ברווחיות בענפים מסוימים וגם משגים וטעויות. האחריות למשגים ולטעויות במושבי הצפון היא שלי... התופעה הרווחת בארץ בכלל ובסקטור החקלאי והמושבים בתוך זה, כי משגים נשארים מיותמים, אינה מקובלת עלי, וזה מכבר גמלה בלבי החלטה, שבנסיבות אלה חובה עלי לפרוש מתפקידי".

אברהם בן־מאיר

עוד לפני שנדון במכתב לגופו, יש לברך את בן־מאיר על כך שהוא דבק בנורמה שכמעט נשתכחה במדינה בכלל, ובהתיישבות העובדת על כל מגוריה כפרט: נורמה של אחריות אישית לכשלונות והתפטרות לאחר מחדלים. חשוב להרגיש שהכשלון ב"מושבי הצפון" לא היה מהחמורים ביותר, אם נשווה אותו למה שקרה בארגוני קניות אחרים. בן־מאיר גם לא נטש את משמרתו אל מול פני הסערה: הוא התפטר אחרי שיזם תכנית הבראה, דאג לאישורה והחל בביצוע. עם תום הביצוע, אחרי שהממשלה תסייע והמושבים יתרמו את חלקם במלווה פנימי, יירדו חובות הארגון מ־104 מיליון דולר ל־64 מיליון דולר, פרוסים לטווח ארוך ובריבית נוחה יחסית.

המפולת ב"מושבי הצפון" היא חלק מהמשבר הכללי בתנועת המושבים וזה אינו רק משבר פיננסי. גדליה גל, מזכיר תנועת המושבים, מודע לכך שמדובר קודם־כל במשבר אמון כולל. רבים מחברי המושבים איבדו את האמון בממשלה שזנחה אותם, בהנהלת תנועת המושבים שלא השכילה לעמוד בפרץ, בארגונים אזוריים מסוימים שהשקיעו מיליונים רבים במפעלים מיותרים, במנהלים ובפעילים בארגונים אלה שגבו לעצמם משכורות גבוהות ונסעו במכוניות פאר — כל זאת כשהארגונים עצמם שקעו בחובות אדירים. בתנועת המושבים מדברים על 500 מיליוני דולרים. באוצר טוענים שחובות תנועת המושבים הם כ־850 מיליון דולר. כחלק מהמושבים איבדו החברים את אמונם גם באגודה של המושב עצמו. זה קרה באותן אגודות (שאינן מעטות), בהן אפשרו לחלק מחברי המושב לצבור חובות ללא חשבון, בין אם בשל השקעות מופרזות במשקם ובין אם בשל בזבוז ראוותני, בניית בתי פאר, רכישת מכוניות מפוארות ונסיעות תכופות לחו"ל.

מעבר לאבדן האמון במוסדות, איבדו רבים את אמונם בדרך העשייה, והם מאמינים היום שעבר זמנה של תנועת המושבים המסורתית, זו שיש בה ערבות בלתי מוגבלת בין החבר לאגודה ולארגון האזורי, ערבות העלולה לגרום לשיעבוד החבר למחדלים ולטפילות של חברים כושלים והטלת־אחריות על גבם של חברים חרוצים ומצליחים.

הקיבוצים מחזיקים מעמד

חוב הכולל של התנועה הקיבוצית, שגודלה דומה לזה של התנועה המושבית, מגיע ל־1.3 מיליארד דולרים, פי שלושה יותר מהחוב הכולל של תנועת המושבים, שהוא כ־400 מיליון דולר. אף־על־פי־כן, תנועת המושבים נמצאת בסכנת התמוטטות פיננסית, ואילו התנועה הקיבוצית מחזיקת מעמד. יתר על כן בעוד שהמושבים מבקשים מחיקת חובות בסך של כ־150 מיליון דולר, התנועה הקיבוצית מוכנה לפרוס את מלוא החוב שלה ומסתפקת בפריסה לטווח ארוך של חוב זה בריבית נוחה.

בימים שבהם מקורות אשראי רבים נסגרים בפני נציגי המושבים, התנועה הקיבוצית ממשיכה ליהנות מאמונם של רוב הגורמים המממנים. הסיבה לשוני היא בכך שבתנועה הקיבוצית עקרון הערבות ההדדית הכוללת נשמר בקפדנות, גם ברמה האזורית וגם ברמה הארצית, ושום גורם קיבוצי לא התכחש לחובותיו.

(המשך בעמוד 9)

שושנה בין החוחים

מאת דוד ארליך

עם שושנה ארבלי־אלמוזלינו

בניגוד למוטה גור, שהסתפק במשרד הבריאות בתחנה בדרכו המתוכננת למטרות רחוקות הרבה יותר, נלחמת עכשיו שושנה ארבלי־אלמוזלינו על משאת נפשה, ועל התחנה האחרונה. אחרי עשרים ומשהו שנים בכנסת, וכפליים שנים של פעילות מפלגתית, היא מרגישה שבאמת הגיע הזמן.

היא בת 60. נשואה לנתן אלמוזלינו שהיה גזבר ההסתדרות. אותו הכירה בסניף אחדות העבודה ברמת־גן, ולו נישאה כשהיתה בת 39. אין להם ילדים משלהם. לנתן יש שני ילדים מנישואין קודמים. רק בשנים האחרונות היא מודה שהיא מצטערת על כי אין לה ילד משלה: בזמן הקריטי היא היתה נשואה למפלגה. אחר־כך היתה נשואה לשניהם.

כל השנים שאפה לתפקיד שר העבודה והרווחה דווקא. „זו היתה משאת נפשי", היא אומרת, „אחרי שתי קדנציות מלאות תוכן כיו"ר ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. אומרים שאני האישה היקרה ביותר למדינה, בגלל כל החוקים הסוציאליים שיזמתי, שעלו למדינה כסף רב. כל הרפורמה בביטוח הלאומי עברה בזמני. אני גאה בזה. ב־77' השאיפה שלי היתה, באופן טבעי — אחרי הניסיון העשיר הזה — להגיע לתיק העבודה. כאב לי מאוד שדווקא אותו ציבור שלמענו פעלתי לא הצביע עבורנו, ולא ידע להעריך את כל הפעולה הזאת: זקנים, שכבות חלשות, פנסיונרים.

„אחרי הבחירות האחרונות שמעון פרס קרא לי, והסביר לי שנכנסים לשותפות עם הליכוד. הוא אמר שבצער רב נותנים להם גם את תיק העבודה. אמרתי שזה משגה חמור. הייתי מאוכזבת גם אישית, אבל אמרתי שזה משגה חמור מבחינתה של תנועת העבודה — אפילו מישהו אחר מהמפלגה היה מקבל את התיק, ולא אני. זו ציפור נפשה של תנועת העבודה. ובאמת, אנחנו רואים מה שמתחולל במשרד מאז שקצב נכנס. נגרם נזק חמור מאוד, כתוצאה מתפישת הליכוד.

„בכל אופן, פרס הציע לי לקבל את סגנות שר הבריאות.

שושנה ארבלי־אלמוזלינו (שנייה משמאל) בביקור ב„סורוקה": קופת חולים היא הבייבי שלה

„לא ייתכן שבמדינה דמוקרטית, שמאמינה בשוויון זכויות לנשים, יהיו 25 שרים, ואף לא אישה אחת!"

הסכמתי אחרי לבטים קשים. דווקא בעלי אמר: עזבי את זה, תמשיכי בפעולה הפרלמנטרית ותהיי נאמנה לציבור שלך. אבל החברים לחצו. הסכמתי. זו לא היתה הכרות ראשונה שלי עם המשרד: כשהייתי יו"ר ועדת הפנים והרווחה של הכנסת עסקתי גם בנושא הזה.

„בשנתיים שאני כאן למדתי את ענייני המשרד לפני ולפנים, היו לי שיחות עם מוטה גור, כשהוא הודיע שלא ישרת בממשלת שמיר, אמרתי שלדעתי הוא טועה וניסיתי להניא אותו מכך. אבל כשהתברר שהחלטתו סופית — אמרתי שאני האדם המתאים והטבעי ביותר להחליף אותו. שיהיה ברור לכולם, אני כסגן לא אשאר פה. במלוא הצניעות, זה גם מה שאומרים לי כולם: מי שעשה את תפקידו כסגן בצורה טובה ומסורה, לא יעלה על הדעת שלא יחליף את השר היוצא."

מה דעתך על המועמדות של רפי אדרי?

„זכותו של כל חבר במפלגה להציג את מועמדותו לכל תפקיד. יש לנו במפלגה הרבה מאוד חברים שמתאימים להרבה מאוד תפקידים. היינו יכולים להרכיב שלוש ממשלות, לא... אבל כמי שכבר מכהן כסגן שר ורואה את עצמו מועמד... אני חושבת שטבעי גם לדרוש שהזכות הזאת תינתן לי, ... בתוך המערכת ירצה להמשיך."

תמכת בפרס במאבקו על ראשות המפלגה, ... הסתלקותו של אלון. איך תקבלי צעד שלו בגלל ... מחויבות לאדרי, שימנע ממך את התיק הזה?

„תמיכתי בפרס באה מתוך הכרה והבנה לצרכי ... והבנה לאיש. כשהציע לי להיות כאן סגן שר הבנתי את ... ורציתי לסייע לו להרכיב ממשלה. לא רציתי להיות ... אבל עכשיו המצב שונה. הוא אפילו הודיע, בתשובה ל... על כך שאין אישה בממשלה — ודרך־אגב, גולדה מאיר ... האישה האחרונה בממשלה מטעם המפלגה — שכשהזדמ... הראשונה הוא יתקן את העוול הזה. הרי לא יתכן ש... דמוקרטית, שמאמינה בשוויון זכויות לנשים, יהיו 25 שרים ו... לא אישה אחת! אז הנה ההזדמנות שלו לתקן את זה. ואם ... אני לא רוצה בכלל לענות על זה."

רואים עליה השבוע פריחה של פוליטיקאי במאבק. היא ... מהססת לעשות לעצמה לובי. אין לה שום ספק שהכסא ... לה בזכות. הבעיה שלה, שההחלטה נופלת אצל איש אחד, ... אם היתה מתמודדת בוועידה, היתה חוזרת על המסלול ה... שעשתה כל השנים ושהיא ממשיכה בו גם עתה: מסניף ל... מעיר לעיר. מכוח האינרציה, וגם מתוך אמונה יפה בזכותו ש... איש ציבור לחוש את העם, היא משוטטת ברחבי הארץ ונפגשת עם אין־סוף אנשים. כרגעי מבחן, הם יידעו להוקיר אותה על כך: את מבחן 60 האחוז האימתני, שאיים לשלוח לפנסיה ח"כים ותיקים מהמערך, עברה בהצטיינות: 83 אחוזי תומכים לקדנציה נוספת בכנסת. אבל הפעם העסק מסובך יותר.

בריחה ממוסול

שושנה ארבלי־אלמוזלינו נולדה בעיר מוסול שבעירק. מוצא המשפחה מהעיר אירביל שבחבל הכורדים, וזהו מקור השם בלי. בין הנערות היהודיות בעירה הצטיינה בלימודים (קפצה כיתה פעמיים) וגם בפעילות מחתרתית בתנועה הציונית. לאמה האלמנה הבטיחה שלא תעלה ארצה בלעדיה, אך הפרה את ההבטחה בכורח הנסיבות.

„כשאני נזכרת באותו רגע, עולות בעיני דמעות," ... פעם, „זה היה ב־20 באוגוסט 47', יום חמישי, בשעה ... אחרי־הצהריים. כל הבית נם את שנתו. מישהו דפק ... והודיע לי שעוד היום עלי לצאת לבגדד בדרך לארץ־ישראל. העירותי את אחי הגדול ואמרתי לו: דני, אני רוצה להודיע לך ... משהו. אני עולה לארץ־ישראל. מה מה פתאום? ... אמרתי לו, עכשיו. ואתה יודע שהמצב לא מאפשר לשאול שאלות. אל תגיד לאיש רק אחרי שאגיע לארץ־ישראל ... לאמא.

„במטוס כל הזמן הקאתי. כולנו הקאנו. טסנו בחושך ... ידענו מי נמצא בינינו. היה שקט. כל אחד לעצמו ... חששתי שיתפסו אותנו ויחזירו אותנו לעירק. חששתי ... המשפחה במוסול, אם יתפסו אותי. בעבור שעה וחצי ... דלת תא הטייס, נדלק אור, ובהלת הופיע בחור נמוך שעיניו אדומות, והבטיח לנו שתוך חצי שעה נהיה בארץ־ישראל. זה היה שלמה הלל.

„שבוע אחרי זה כבר עבדתי בשדה־נחום. נתנו לי לכבש עשבים, כשאני בנעליים לבנות ושמלת משי, שעמן באתי מעירק. אפילו בגדי עבודה לא נתנו לי. אבל מה, זה היה המאושר בימי חיי. הגשמתי חלום. אני בארץ־ישראל".

לימים היתה בין מקימי קיבוץ נווה־אור שבעמק בית־שאן, אך כשסירב הקיבוץ לקלוט את אמה, שעלתה בינתיים לארץ, עזבה אותו. נאמנה להבטחה שנתנה לאם כשפגשה אותה במעברת שער־העלייה, לא להשאיר אותה שוב לבד.

את פעילותה החלה בסניף אחדות העבודה ברמת־גן, ובלשכות התעסוקה. כחברת מפלגה חרוצה התרוצצה כבר אז עם יגאל אלון באסיפות הסברה בכל הארץ. היא הקימה את שירות התעסוקה לנוער, והיתה מראשי נעמ"ת.

בפעילותה הפרלמנטרית הצטיינה תמיד בפוריות עצומה. שנה אחר שנה זכתה בסטטיסטיקות של העיתונים בנושא אלופי השאילתות, הצעות החוק וההצעות לסדר. ההזדהות המוחלטת שלה עם תנועת העבודה נשמעת ארכאית, כמו חלקים אחרים במשנתה הפוליטית. היא מהאחרונים המתייחסים לליכוד ולמערך במונחים של „אנחנו" ו„הם" בקיצוניות כזאת, כמו מלחמת בני אור בבני חושך.

התקופה הראשונה שלה במשרד הבריאות עברה בברוגז מתמשך עם מוטה גור. היא נכנסה לשם עם אידיאולוגיה ושליחות — לחזק את הרפואה הציבורית השוויונית, דהיינו, לתת פוש לקופת־חולים המתמוטטת, והוא בא לשם לכבוש עמדה בדרך לראשות הממשלה. הם לא נטו להשאיר זה לזה מרחב מחיה רב בקומה השנייה של משרד הבריאות. הקצר הגיע למימדים קיצוניים, כשהחרימו זה את זו, עד כדי כך שראש הממשלה נאלץ להתערב. במשך הזמן התפייסו.

מלחמה ברפואה השחורה

הוא לא רצה לתת לך סמכויות?

„לא, להיפך. הוא הציע שנעשה חלוקת סמכויות, ביקש ממני להציע תחומים, וקיבל את הצעתי. לקחתי על עצמי את נושא הגריאטריה והפסיכיאטריה, וגם הטיפול ברפואה השחורה, וכל מה שקשור בבריאות הציבור. אבל כמי שהכירה את מערכת הבריאות, והיו לי תפישות מגובשות על מקומה של הרפואה הציבורית השוויונית, היו לי דעות משלי. נלחמתי עליהן בישיבות הנהלה, ביחוד על הנושא של הגברת השותפות בין החלקים השונים של המערכת, וביחוד בין המשרד לבין קופות־החולים. במשך הזמן אי־ההבנות בינינו נחלשו, ונוצר שיתוף פעולה. הוא אמר לי שאני עובדת כמו מטורפת. הוא היה שבע רצון מהפעילות שלי. ככה אני — לכל תפקיד שאני מקבלת, אני מסורה."

מה עשית למשל בתחום הרפואה השחורה?

„זה תחום פרוץ שאנחנו חייבים להילחם בו ולעקרו מן השורש. מה סייע להתפתחות הרפואה השחורה, זו המצוקה התקציבית של בתי־החולים. המציאות — כוחה חזק מכל הוראות — והוראות הרי קיימות. אם יש משהו שיכול לפגוע ברפואה השוויונית, זו הרפואה השחורה. זה כשמשלמים הון־תועפות לרופא בכיר כדי שיקדים ניתוח בבית־חולים ציבורי, או כדי שינתח בעצמו, או שישגיח בעת בניתוח. זה ניצול מעמד, וניצול מקום העבודה הממלכתי־ציבורי. חזרתי וקראתי לציבור לא לשתף פעולה עם העניין הזה, ואני חוזרת על כך שוב. זכאים לקבל טיפול בבתי־החולים, ככל שביטוח הבריאות מכסה. התופעה הזאת לא היתה קיימת אם לא היו אנשים מוכנים לשלם. נגיע למצב שמי שאין לו לא יכול לקבל טיפול רפואי?"

ומה עושים?

„אנשים שפנו אלי עם מקרים ספציפיים, טיפלתי בהם. צריך שיתוף פעולה עם מנהלי בתי־החולים. המערכת צריכה להתנהל כך שלא יהיו תורים ארוכים לטיפולים ולניתוחים. תרומות? — בבקשה. אבל לא לפנות לחולה בשעת מצוקה, כשאין לו ברירה. השיטה הטובה ביותר היא הרפואה הציבורית, השוויונית, ואנחנו צריכים לשמור עליה."

גם תחום הרפואה הסיעודית לקשישים, בתי־החולים הגריאטריים, נמצא בטיפולך. כולנו זוכרים איך טלטלו את הקשישים הללו מבתי־החולים הפרטיים. מה קורה עכשיו?

„המצוקה היתה קשה, והגיעה לשיאה בשנה שעברה. לא רק שלא היה כסף למקומות אשפוז נוספים, אפילו 400 מתוך המקומות הקיימים לא היו מוכרים, ואת התקציב להם היינו צריכים לספוג. אמרתי אז שהמחזה המביש הזה של טלטול הקשישים לא יחזור יותר. הייתי מזועזעת מזה עד עמקי נשמתי. מה הצלחנו להמיר מחלקות או מיטות בבתי־חולים רגילים לצורך המטרה הזאת. הגענו לתוספת 170 מקומות אשפוז, יש בתי־חולים פרטיים שהתנאים בהם גרועים במיוחד, ואליהם אנחנו לא מפנים יותר חולים. היום קצת יותר ממחצית האשפוזות הם בבתי־החולים הפרטיים. אנחנו לוחמים בפרופורציה הזאת. מן הראוי שהמדינה או קופות־החולים יישאו בעיקר הנטל. אנחנו רחוקים מהמטרה, אבל כבר חל שיפור ניכר."

את מבטיחה שאם תצטרפי לממשלה תפעלי בעיקר בתחומי החברה והרווחה. אבל רבים חוששים שבתחום המדיני והבטחוני את תפרי את שיווי המשקל לטובת הליכוד. דווקא, כנץ מובהק.

„הקול שלי, כמו של הנצים האחרים במפלגה, הוא הקול המרכזי של מפלגת העבודה. שלמה הלל לא נץ? דיניץ לא נץ? הנצים במפלגה, קולם שולי. אין שום סיבה לחשש. אני מזדהה עם מצע מפלגת העבודה, ואנהג לפיו.

„יש לי הערכה והוקרה למאמצים שעושה ראש הממשלה בתחום המדיני, לקידום ענייני השלום. שוכחים שאם לא ראש הממשלה הזה ושר הביטחון הזה, עוד היינו שקועים בבוץ הלבנוני. לא אריק שרון ילמד אותנו איך להגן על שלומה ובטחונה של המדינה. אין לי ספק שגם במגעים עם מצרים וגם במגעים האפשריים עם ירדן, ראש הממשלה יעשה הכל לקדם את השלום מבלי לפגוע בבטחונה של המדינה."

מי ישרוד?

(המשך מעמוד 7)

לטווח הארוך, זה אפילו מסוכן: יודעי־דבר טוענים, שאם לא תגיע עזרה ממלכתית, המושבים ייפגעו בהדרגה, אבל התנועה הקיבוצית עלולה לקרוס בבת אחת. בינתיים זה לא קורה, ולמרות החובות, התנועה הקיבוצית מתפקדת, וגם ממשיכה להיאבק על גידול וצמיחה ומנסה למנוע עזיבות של חברים ובנים.

במושבים התהליך שונה: התפקוד של אגודות וארגונים אזוריים נפגע קשות, ומדברים על הוצאת חמשת אלפים מתיישבים ממעגל הייצור החקלאי, אם על־ידי חיסול מושבים שלמים ואם על־ידי סגירת יחידות נחשלות במושבים שימשיכו לתפקד.

אובייקטיבית, במאמץ משותף ובערבות הדדית, תנועת המושבים יכולה לפרוע את חובה כמעט ללא עזרה: השנתיים האחרונות היו שנים טובות לחקלאות המושבית, ומי שעמד בחורף תשמ"ו במסוף „אגרסקו" בלוד, היה יכול לשמוח בכמויות הגדולות של פרחים וירקות שנשלחו לאירופה וזכו למחיר נאה. ושוב, דווקא בתנועה הקיבוצית ענפי יסוד חקלאיים נקלעו למצוקה: הכותנה והפלחה.

יוצא מזה שאם תנועת המושבים עומדת בפני סכנת התמוטטות, היא נובעת ממשבר האמון שתיארנו. חברים רבים במושבים אינם רוצים שמישהו ייצג אותם — לא האגודה, לא הארגון האזורי, ולא ראשי התנועה. הם אינם מוכנים שמישהו ימשיך לסבך אותם בחובות ללא רשותם וללא ידיעתם, ואינם רוצים לפרוע חובות מהעבר שנצברו מאחורי גבם. ההתמוטטות היא קריסה של מסגרת הערבות ההדדית והיא מבטאת הלך־רוח של היענות לקריאה „איש לאהליך, ישראל", דהיינו, „התעלם מחובות הכלל ועשה לביתך".

המשק המושבי קפא על שמריו

המשבר במושבים, ובחקלאות בכלל, אינו חדש. חלקו נובע ממשבר החקלאות בעולם כולו וחלקו ממחדלי ממשלת הליכוד, שזנחה את ההתיישבות והחקלאות מאז 1977, והרסה את מסגרות האשראי המרוכז, התכנון והמכסות שהגנו על המשק החקלאי. למשבר גם סיבות מבניות־פנימיות בתנועת המושבים: יחידת המשק קטנה מדי ואין באמצעי הייצור כדי לפרנס את המתיישב. אין פתרון להשארת הבנים במושב: בן אחד נשאר לרשת את המשק המשפחתי, ולא פעם, כשההורים משהים את ההחלטה למי מבין הבנים תינתן נחלת ההורים, כל הבנים עוזבים בשל אי הידיעה האם יוכלו לבנות את עתידם במושב.

המשק המושבי קפא על שמריו ופיגר בפיתוח הטכנולוגי והמדעי וגם בניהול הפנימי. במושבים רבים ראשי האגודה לא התאימו את דרכי הניהול למציאות האינפלאציונית המשתנה, והחברים לא ידעו במקרים מסוימים, ואינם יודעים עד היום, את מצבם הכלכלי האמיתי. יש פיגור של שנים בדיווח על ההוצאות וההכנסות בפעילות החקלאית של החברים, ואיחור דומה בדיווח על חובות שנוצרו כתוצאה מהפסדים בפעילות באגודה במושב והפסדים שעל החברים לשלם כתוצאה מהסתבכות כספית בארגונים האזוריים. בשנות הכלכלה־הנכונה, כשהריבית הגיעה למאות אחוזים, וכשארגוני הקניות הפכו מהתארגנויות לקנייה מרוכזת לבנקים ולחברות ענק כלכליות, כשהיה נדמה שהשמיים הם הגבול והכל מצליח — לא שמו לב למחדלי הניהול. אחר־כך התנפצו האשליות ונותרו חובות ענק, כשהניהול הכושל והמפגר תרם ליצירת משבר קיומי.

גם חברים שניהלו את ענייניהם בתבונה נכשלו בשל מחדלי ניהול אלה: לא פעם קרה שמי שהשלה עצמו שחשבונו נמצא בצד הזכות, הופתע כשהתברר לו באיחור, שרובץ עליו חוב כבד שאין ביכולתו לעמוד בו.

לא במקרה מתחיל בן־מאיר את תיאור המשבר שהביא להתמוטטות ביום הכרזת התכנית הכלכלית החדשה, ה־30.6.85. התכנית הזו הביאה לאין שיעור את תהליך ההתדרדרות: מי שהיה חייב כסף ב־1.7.85, חובו הוכפל, בשל הריבית המטורפת, תוך חודשים ספורים. הבנקים, וגם כל מי שבאותו יום היה לו כסף והצליח להפקיד אותו בריבית גבוהה, התעשר בקצב מואץ ובלא כל הצדקה. החוב הכולל של המושבים הוכפל והתהליך האיץ גם את הקיטוב בתוך תנועת המושבים: חברים שהפקידו כסף בקופת הארגון זכו, ללא סיכון וללא הצדקה, בריבית של עשרות אחוזים לחודש, כמו זו שהיתה בשולי השוק האפור. את הריבית הזו שילמו אלה שהיו זקוקים לכסף ולוו בארגון — ואלה הסתבכו ללא תקנה.

הארגונים צברו עוצמה אדירה, והעומדים בראשם קבעו גורלות: סגרו אשראי ואספקה חיונית למושבים סוררים והיטיבו עם אנשי שלומם. חברי המושבים חשו במקרים רבים שהם משועבדים לארגון ולא, כפי שצריך היה להיות, שהם בעליו.

היו גם תופעות של שחיתות. כלכלן חבר מושב מספר על מקרים שבהם ארגוני קניות הלוו כסף זול למושבים ולחברים שחפצו ביקרם; ואלה הפקידו כסף זה בארגון וקיבלו ריבית גבוהה תמורת ה„סיכון" שבלקיחת כסף באשנב אחד והפקדתו באשנב הסמוך... באותו זמן היו חברים ואגודות אחרות שנכנסו למצוקה כתוצאה ממחסור באשראי, ושילמו ריבית לאותם מפקידים מדומים.

הסתבכות בשל השקעות וסיוע כספי

ארגון „מושבי הצפון" של בן־מאיר הוא מהארגונים היותר חזקים. מאוגדים בו הרבה מושבים ותיקים ומבוססים בצפון. הוא הסתבך בשל השקעות במפעלים — ובמיוחד בשל הסיוע הכספי שנתן מקופתו למושבי הגולן ולמושבים „צעירים" אחרים, כמו מושבי התענך וכפר קיש, שהיו במצוקה. הממשלה לא עמדה בהתחייבויותיה לתת תקציבים למושבים אלה, ועודדה את הארגון להקצות להם כספים כמימון ביניים, עד שיבוא הסיוע הממשלתי המובטח. כשהסיוע לא בא והריבית הרקיעה לשחקים — הארגון הסתבך. מכיוון שמדובר בארגון חזק שבו עקרון הערבות ההדדית נשמר יותר מאשר במקומות אחרים, אומצה תכנית הבראה שאפשרה לפתור את בעיית החלק היקר והמעיק ביותר של החובות. עם זאת, בן־מאיר מצביע על כך שגם ב„מושבי הצפון" התגלע עימות חריף בין חברים ומושבים, שהסכימו לעמוד בהתחייבויות הנובעות מהערבות ההדדית לחובות, לבין פורקי עול. למזלו של הארגון, מספר פורקי העול היה נמוך והארגון נחלץ מהמשבר.

בארגונים אזוריים מושביים אחרים, שצברו חובות של עשרות מיליוני דולרים, כמו „מבואות ירושלים", „מושבי הגליל" ו„מושבי הנגב", החובות טרם הוסדרו, והשאלה מה יקרה כשמישהו יבוא וירצה לממש את הערבויות של חברי המושבים לחובות האגודות והארגונים האזוריים נותרה פתוחה ומאיימת: יש טוענים שכשיבואו לגבות את הכסף או לעקל רכוש תמורתו — תהיה אלימות.

בכפר־קיש שבגליל התחתון, השייך לארגון מושבי הצפון של בן־מאיר, שבו כבר החלו בגביית כספים ועיקולים, זה כבר כמעט קרה: כשבאו המעקלים הוצאו מתבנים והמשטרה ומשמר הגבול נכנסו למושב בנשק שלוף. כנראה שאין מנוס גם מעימותים כאלה, אם רוצים לבצע תכנית שמטרתה להוריד את סך כל חובות הארגון הזה מ־104 מיליון דולר ל־64 מיליון דולר בריבית נוחה יותר ובפריסה לטווח ארוך.

המושבים יהפכו לחוות ענק

משבר האמון והתפוררות הערבות ההדדית גורמים לכך שרבים מחברי המושבים אינם מוכנים לשלם את חובם לאגודות ולארגונים האזוריים, ובשלא משלמים, המצב משתפר בטווח הקצר. הרווחיות בחקלאות כיום גבוהה, לא מחזירים חובות והכסף נשאר בכיס. יש גם כאלה שתופסים טרמפ על המשבר הם מגדילים ללא מעצורים את החוב, על־ידי משיכה מחשבונם באגודה. חברים אלה נוהגים כאותו אדם שנאנח בשנתו, וכשאשתו העירה אותו אמר לה שנאנח משום שחלם שבאים לגבות ממנו חובות שאין ביכולתו לשלם. „תישן בשקט" השיבה לו אשתו, „שהם, בעלי החובה שלך, ייאנחו בלילה וידאגו לכספם..."

אם ימשך תהליך ההתמוטטות בתנועה המושבית, יהיו באלה שיישרדו: נהלל וכפר־יחזקאל ב„מושבי הצפון", כפר ויתקין, באר־טוביה ולכיש; וכל שאר המושבים שהם האגודות חזקות והערבות ההדדית פועלת.

אך מה יהיה גורלם של המושבים החלשים והמרוחקים בנגב, בהר ובגליל?

עודד ליפשיץ

„אם הייתי יושב שבעה על כל מת שאני מצלם, הייתי יושב שבעה כל החיים", אומר אבי הזאב, צלם הפלילים של „חדשות". „אין לי בעיה לצלם דברים הכי מזוויעים. הבעיה היא עם הריח"

הזאב

מאת שלי יחימוביץ'
צילם בועז לניר

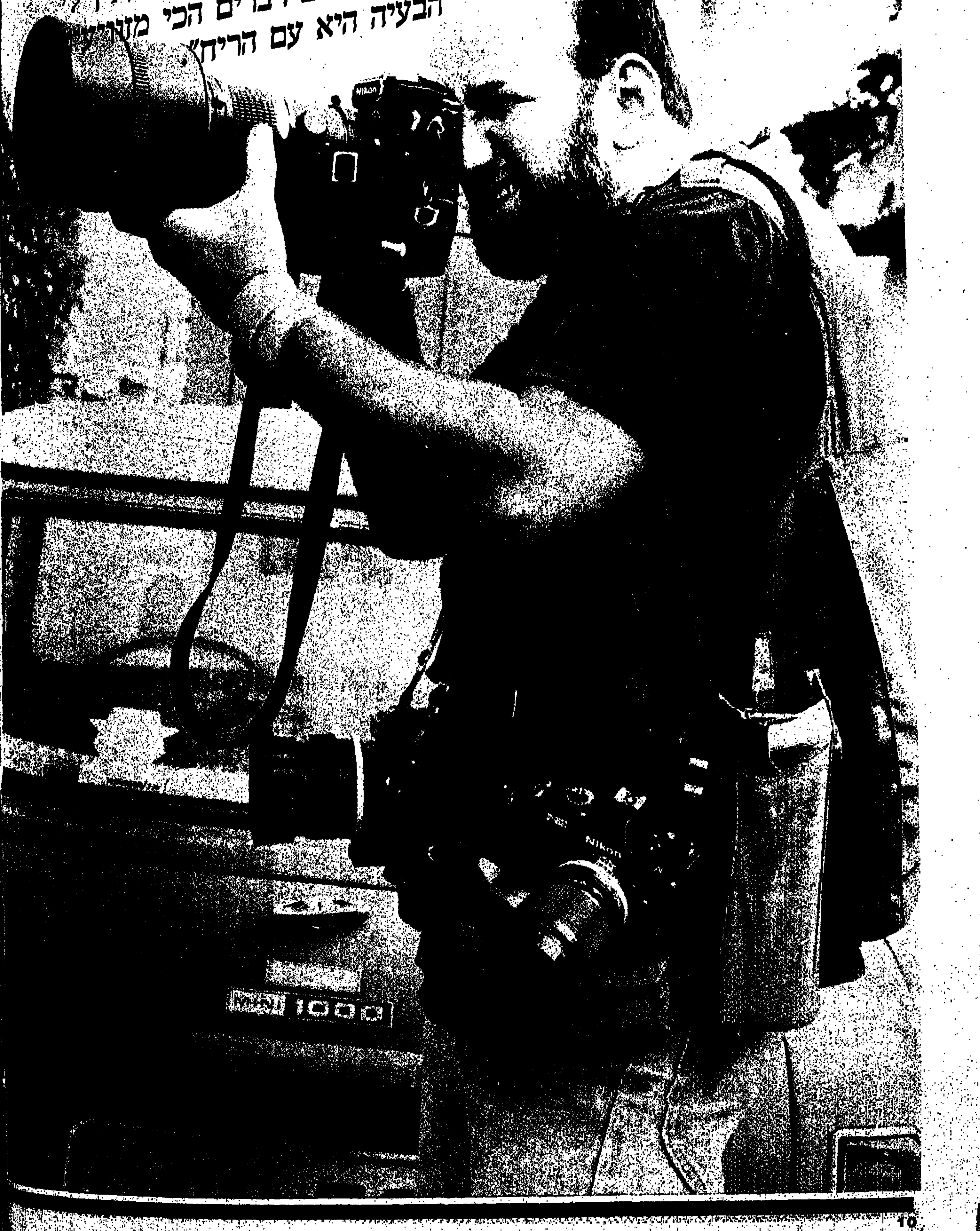

כשאבי הזאב, צלם הפלילים של „חדשות", אומר – „חדשות זה אני", הוא לא מדקלם סיסמת פרסומת. הזאב וחדשות כמו נועדו זה לזה. בזירת הקרב העקובה גוויות ודם, שלוחמים בה לחיים ולמוות שלושה צהרונים – הזאב, נהג סמי־טריילר לשעבר, הוא המלך. לשאלה איזה תחום הוא בעצם מסקר באופן רשמי, הוא משיב – „מתים־נרצחים־מתאבדים־אונס־שוד־שטחים־כסאח־פלילים־הפגנות־כדורגל־פוליטיקה־ולפעמים אפילו בחורות יפות".

ביום שישי, בשעה 9 בבוקר, אבי הזאב מגיע לבית־המשפט התל־אביבי כשהוא מסופר למשעי. „הסתפרת", אומרת לו המוכרת במזנון. „הסתפרת", אומרים לו שני עורכי־דין. באחד מאולמות בית־משפט השלום מפסיק השוטר את עדותו ומסמן להזאב סימן תגלחת בראשו. החשוד, כבול באזיקים, מסתובב אל הזאב בחיוך גדול. „הסתפרת", הוא צוהל. הזאב, בחור טוב, עונה לכולם בסבר פנים יפות. לשומר בבית המשפט יתן סטירה, לעורכי־הדין יטפח על שכמם טפיחת גבר על גבר. את הפירות – שיתוף פעולה שרק מעטים זוכים לו – הוא קוטף בעבודה השוטפת.

תפרתי, יריתי, צדתי

יש כמה סיפורים על אבי הזאב שכבר תועדו והפכו לאגדות עם בקרב קהיליית אנשי התקשורת. אחת מהן היא סיפור צילומו של מנחם בגין בעת שהיה מסוגר בבית־החולים שערי־צדק בירושלים. בסיפור הזה נשזרים אצל הזאב מנחם בגין והזונות בחוף תל־ברוך זה בזה. לגבי הזאב אין הבדל מיוחד בין שני האובייקטים. „ביקשו ממני לעשות כתבה על זונות בחוף תל־ברוך. רצו צילומים של זונות בעבודה. כיוון ששם חשוך באופן מוחלט – הייתי צריך להתחכם. בעזרת עוד חבר, שהתעסק בכוונות רובי־לוחמה בטרור – פיתחנו מגבר אור מכנים, שמגביר אור קיים, ומאפשר לצלם במקום חשוך. החומר שהוצאתי משם היה משגע".

„בינתיים, בגין היה מאושפז בשערי צדק. ב'חדשות' שאלו אם אני מוכן לנסות לצלם אותו. צלמים שניסו קודם – לא הצליחו. אמרתי שאסע לירושלים ואנסה. לא הצלחתי – הפסדתי, הצלחתי – אבקש תמורה מלאה. נסעתי לירושלים בארבע אחר־הצהריים, עם הציוד שאתו צילמתי את הזונות. טיפסתי לקומה השמינית, נתליתי מחוץ לבניין, וחיכיתי. אחרי ארבע שעות זה קרה. בגין נכנס לי לקו העין, ויריתי. לא אומר לך איזה תשלום קיבלתי, רק אומר לך שזה היה תשלום הולם".

אצל הזאב לא תשמע את השורש צ.ל.מ: הוא לא יגיד „צילמתי", אלא: תפרתי, יריתי, צדתי, דגתי. „אני אוהב את הקרקורים בבטן", יאמר בחיוך כמעט־ביישני. „הבטן מתהפכת כשאני צריך לצאת לצילום חשוב. הנשמה מתהפכת. השעות האלה, שעות ההמתנה לקרבן – זה הורג אותי. כשזה מצליח, זה על הכיפק. אתה על החמור". וגם „אני קילר. אני רוצח. לא עושה חשבון. אם מישהו צריך ליפול אצלי בידיים – הוא יפול".

ההצהרות הלוחמניות הללו, הטרמינולוגיה הצבאית־כסאחיסטית, לא נולדו באוויר. צלם עיתונות, כרוח ימינו אלה – הוא אחד המקצועות היותר מסוכנים פיסית. אפילו, ובעיקר – בבניינים האפרוריים של בית המשפט. „צלם עיתונות היום עומד בפני מערכת לחצים שונה לגמרי מזו שהיתה לפני כמה שנים", אומר הזאב. „וזה בגלל מלה אחת: אלימות. פעם היה רצח בארץ כל חצי שנה. היום – פעמיים בשבוע. יש יותר פשעים, יותר עצורים. חוץ מלהיות צלם – אתה צריך להיות חזק. תוקפים אותך על ימין ועל שמאל. אתה מגיע אל אנשים ברגעים הכי נוראים שלהם: אונס, רצח, לוויה, ואז הם שופכים את חמתם על מי שבעיניהם מייצג את העיתונות".

גבר נגד ילד

„לא, אני לא יכול להגיד לך בכמה פעמים חטפתי מכות. המון. אין מספר כזה. אסירים מכים, חשודים מכים, אנשים ברחוב מכים, בלוויות מכים, בהפגנות, בשטחים. כולם מכים אותך. בטח שאני מחזיר. אבל אני עושה הפרדה. אם בא אחד במטרה להכות אותי, אני אתן לו הפניה למחלקה האורתופדית באחד מבתי החולים. אבל אם אדם עצבני, בא לשיחה (מגער אותך – אז אני מבין וזה, אז שבר לי חלק במצלמה, שיילך החלק לכפרה. הכל בהתאם לסיטואציה. בבית־המשפט מרביצים לך בגלל הצער. אתה לא יכול להחזיר. יש הרבה נזקים, אבל הם לא רציניים. נקעים קטנים, סדקים קטנים במצלמה, לא משהו היסטורי".

„אם נחזור כמה שנים אחורה", אומר הזאב בנימה נוסטלגית, „אז נראה שפעם, העבריינות נעשתה על־ידי גברים. כשהיה להם חשבון אתך, היו לוקחים אותך הצדה ומדברים. לא הולך

מתקוטטים. אחר־כך החשבון סגור. היום יש לך פה ילדים חמומי־מוח שהקשר בינם לבין מחשבה הוא מקרי בלבד. ילד כזה קטן, יכול לקבל עליך קריזה, מוציא סכין וחותך אותך. המבוגר היה מוציא אותך הצדה, הולך מכות, אבל לא שולף אקדח. עבריין שוקולד כזה, מוציא לך סכין. כשאתה מתעסק עם גנגסטר, עבריין על רמה, אתה יודע שזה גבר נגד גבר. אבל גבר נגד ילד – לא מצאו שיטה להתמודד עם זה".

הזאב מתארגן בכוחות עצמו עם עניין המכות. מעולם לא הגיש תלונה במשטרה נגד מכיו. כאן יש לו גם פיה חמה של הבנה פילוסופית לגורל קרבנותיו. „לנו, העיתונאים, אסור לרצוח, אסור להרוג, אבל מותר להוציא את הנשמה. אני מבין למה אנשים זועמים ורותחים. הוא לא מרביץ לי כי הוא ראה פרצוף דורש מכות, אלא כי הוא כבר מדמיין את הפורמטים בעיתון. אנשים לא מבינים שבדיני נפשות צריך טאקט. אז אם אנחנו לא מבינים – שיגבילו אותנו באמצעות חוקים. יש גם יחס מביש של כמות עצורים לעומת כמות מורשעים. מגיע חשוד, נשמע סיפור בומבסטי, אחר־כך משחררים אותו. אז שיהיה חוק שיגביל אותי מלצלם אותו כל עוד הוא בגדר חשוד. אני קילר, אבל אני מצטער שהחוק נותן לי אפשרות להיות כזה. בבית־קברות, אם מבקשים ממני לא לצלם, אני לא מצלם. בבית־משפט? שם אני לא מחכה שהם יבקשו. יורה לפני שהם מספיקים להוציא מלה. אני לא רוצה להישמע כמו חייל נאצי, אבל זו העבודה שלי".

איש לנפשו

„בשלב מסוים במשפט יערי־גרנות, בעלה של אביבה, אבי, ניסה להתאבד. הוא היה באיכילוב. היינו שם שלושה צלמים. הוציאו אותו על אלונקה, מכוסה סדין, כדי שלא נצלם אותו. ראיתי שלצלם אותו ככה יהיה קשה. הלכתי לאמבולנס, נעלתי אותו, הוצאתי את המפתחות מהסוויץ', וזרקתי אותם על הרצפה. את המראה השמאלית של הנהג כופפתי פנימה. כשהכניסו אותו, נעמדתי בין האלונקה לאמבולנס, ונדחפתי פנימה. אבל הוא עוד היה מכוסה בסדין. ראיתי שהתמונה בורחת לי, נכנסתי למיני מיינור שלי, ונצמדתי לאמבולנס כשהוא התחיל לנסוע. אמרתי לעצמי – אם לאבי גרנות יש סבלנות לנסוע מאיכילוב לאברבאנל עם הסדין על הפנים, שיכושם לו".

„כשהאמבולנס נעצר ברמזור – יצאתי. הצמדתי מצלמה לחלון, ויריתי. הוא כבר היה בלי סדין על הפנים. טוב, אז האמת היא שהוא הוריד את הסדין אחרי שצעקתי עליו קצת. פתחתי את הדלת וצעקתי ‚אתה חושב שאני ארוץ חצי מדינה כדי לצלם אותך? תוריד את הסדין ותן לי ללכת הביתה', ואז הוא הוריד. הקולגות לא ראו את כל הסיפור. הם חזרו מבסוטים ורגועים למערכות, ואמרו – איש לא צילם. עד שלמחרת הם ראו את התמונה בשער. אז נפוצה שמועה שמשכתי את הסדין בכוח. אבל זה לא נכון".

ה„קולגות" – מושג מפתח במירוץ המטורף אל התמונה הבלעדית. לחזור למערכת בלי תמונה – זה לא נורא. אבל לחזור בלי תמונה שצלם אחר הצליח להשיג – זו כבר כמעט טראגדיה. „אני תמיד משתדל שהם לא ייצאו מנצחים. זו תחרות עיקשת שמוציאה את הנשמה, בין ‚ידיעות אחרונות' ל‚חדשות'. ‚מעריב'? הם בכלל לא בתחרות. ‚מעריב' מצלמים את החלון שממנו ירו והולכים הביתה... אנחנו עובדים פה בשותפות מלאה לגבי דברים שכולם יודעים. בדברים הלא־חשובים, משתפים אחד את השני. בדברים החשובים – איש לנפשו. וזה תמיד קשה. איך תקום מהשולחן בלי שישאלו אותך בדיוק לאן אתה הולך".

ערס, ממזר, נחש

כמו להרגים, תלויה בנו במשך השיחה עינו הצופיה של מיכאל קרמר, צלם „ידיעות אחרונות". קרמר שומר על הזאב בשבע עיניים. חמש, שש פעמים יגיע אל השולחן הפינתי כדי לברר מה העניינים. אחר־כך גם יניח את תיק הצילום שלו ליד הזאב. „תשמור לי", יבקש. הזאב: „לא שומר לך ולא אחראי על התיק, אם אני צריך לקום — אני קם".

„לא תשמעי ממני מלה רעה על קולגה", אומר הזאב. „גם אם הייתי רוצה להגיד שקרמר חריף, הייתי קורא לו לכאן, אומר לו את זה בפנים, ואת היית לוקחת ממנו תגובה". גם צלמים אחרים בעיתונו, סולידיים ממנו, כמו אלכס ליבק, למשל — לא מטרידים אותו. „כל אחד מאתנו עושה טיפ שונה של עבודה. הם לא אוהבים הקפצות בלילה. הם שוחים באותו זרם, אבל במקביל, בערוץ אחר".

הזאב לא סולד מהדימוי הכסאחיסטי שמלווה אותו. בהרבה שמות תואר הוא מכנה עצמו. אבל בשום שלב לא יאמר: „אני צלם טוב". בעצמו יאמר: „להיות צלם עיתונות, פירושו להיות עיתונאי. רק חמישה אחוז נוספים זה המצלמה, וכל השאר — זה להיות ערס, ממזר, נחש".

סביב קטע הקימה מהמזנון לצורך צילום, יש להזאב תעשיית־הטעיה משוכללת שנועדה עבור הקולגות. „אני תופס איזה עורך־דין, ואומר לו — ‚כשאגיד לך בוקר טוב, לך תרים לי איתורית לצלצל דחוף לאיזה מספר'. אני קולט בזווית העין את מי שאני צריך לצלם, אומר לעורך־דין בוקר טוב, מקבל איתורית, ואומר לקולגה — ‚חכה פה, אני כבר בא'. אני משאיר לידו גם את כל התיק עם המצלמות, שירגע. אבל בכיס יש לי עוד מצלמה. למחרת — השמחה בעיצומה.

„עמדנו במשפט של אבי צור. היו שם איזה חמישה צלמי טלוויזיה, שבעה־שמונה עיתונאים, ועוד ארבעה צלמי סטילס. במסדרון ראיתי שהביאו שני סוחרי קרקעות למעצר — שמואל עינב ואלי ישראלי. אני בתוך המעגל, וחושב — איך אני יוצא? תפסתי את הכתב שלנו, יוסי ורטר, והתחלתי לצעוק עליו — ‚יא חתיכת חרא, מה אתה חושב, שאני אחכה כאן כל היום ואצלם את אבי צור פעם מצד ימין ופעם מצד שמאל? אני הולך עכשיו לצלצל לעורך, ואני אדאג שתקבל על הראש. שתלמד לא להזמין אותי כל יום לצלם אותו הדבר'.

„ורטר נבהל. הלכתי ‚ישר' לטלפון, וחזרתי עם מבט עצוב בעיניים. אמרתי — ‚מה אני יכול לעשות, אמרו לי להישאר'. בינתיים, כמובן, צילמתי אותם. רק למחרת הסברתי לורטר מה העניין. הוא אמר לי ‚ידעתי שאתה חמום מוח, אבל לא ידעתי שאתה אידיוט'. גם לקולגות היתה למחרת הפתעה".

בן הזאב

„תפסתי אינפורמציה שהאנס האתלטי בסביבה. רציתי ללכת לצלם אותו. אבל היו שני קולגות דבוקים. היינו בבית־המשפט המחוזי, וידעתי שהוא בבית־הדין הרבני. תפסתי איזה עצור סתם, שישב על ספסל ליד שוטר ועורך־דין, אחד שאני לא מכיר ולא יודע מיהו בכלל. התקרבתי, יריתי עליו כמה צילומים. ההוא עשה תנועה טבעית של כיסוי הפנים עם הידיים. הקולגות ישר הסתערו, חיכו שיוריד את הידיים. נמלטתי מהם, נסעתי לרבני, והבאתי צילומים של האנס. למחרת אמרו לי — ‚יא בן זונה, יא מניאק. תגיד איך מתחת לאדמה אתה יוצא ובא'. עוד מעט יהרגו אותי מידיעות אחרונות. יתלו תמונה שלי בחדר של רכז כתבים, והוא יתאמן בנעיצת חצים".

„גם עבריינים משופשפים ומקצועיים. גם שוטרים וגם שופטים. אומרים שלא ברור להם לאיזה צד אני שייך. אל העבריינים, או אל החוק", אומר הזאב בהנאה לא־מוסתרת. אפשר להבין אותם. להזאב יש בין האצבע לאמה שלוש נקודות מקועקעות, כמותן תמצא לרוב אצל דרי בתי־הסוהר. משמעות הנקודות הללו, היא פחות או יותר — „אני שונא משטרה". על התקופה העלומה שעשה הוא עצמו בין כתלי הכלא, הוא עונה כ„אין תגובה". „זה לא רלוונטי ולכן לא אספר על זה. נושא הכתבה הזו הוא לא העבר הפלילי שלי. תעשי כתבה על בתי־סוהר ואני אספר לך כל מה שאת רוצה".

חוץ משלוש הנקודות יש להזאב גם קיעקוע של כתר על הזרוע. היו לו עוד כמה כתובות שאותן הסיר בדרך הכואבת: שפשוף במלח. „רצית לעשות דאווין, אז תאכל חרא כשתרצה להוריד את זה". חוץ מאלה יש לו גם שתי טבעות גדולות, קרחת בוהקת, עיניים תכולות מוסתרות במשקפי־שמש, סרבל צילום, איתורית, הרבה מצלמות, ומערכת מדהימה של מכשירי־קשר, שאותה קנה על חשבונו. חמוש למשעי הוא יוצא כל בוקר אל זירת הקרב. בן 28 על פי עדותו. ועשר שנים עם אותה אשה: דורית, מזכירה אצל צלם ביטוח („אין עוד אשה שיוצאת עם בעלה לערב שקט בבאר ועוברת בדרך חזרה גם איזה אונס ורצח"). יש לו גם בן, בן שנה וחצי, בשם בן, והוא אוהב לגלגל בפיו את שמו המלא: בן הזאב („ילד אנרגטי לאללה. אי־אפשר להשתלט עליו"). „הזאב", אגב, הוא עיברות השם „לופו".

הנרצח הכי פוטוגני

הזאב, איש ימין, אומר שאין לו בעיה להתראיין ל„חותם". „מה הקשר? גם לביטאון המפלגה הקומוניסטית הייתי מתראיין. אנחנו הרי משוחחים עניינית על צילום ועל עיתונות". עד לפינוי סיני היה תושב נביעות, ונהג סמי־טריילר על קו חיפה־שארם. בפינוי ימית, כשהצלמים האחרים הורחקו מהמקום, נכנס הזאב עם הטריילר שלו בלי בעיות, והביא צילומים בלעדיים לסוכנויות זרות. בשנה האחרונה הוא מקבל שפע של הצעות מפתות מעיתונים אחרים. אבל „בחדשות יש לי הכל, אני לא צריך להתחלק עם אחרים. הכסף הוא פחות חשוב. אם אכנס לעיתון אחר, צלמים שם לא יאהבו את זה. המונופוליזם שלי יירד, אנשים ירגישו מושפלים מזה שהביאו אותי, וישימו לי רגליים. אין לי סיבה ללכת להיות גמד אצל השועלים".

לאבי הזאב יש סדרה מדהימה של צילומים שאפילו „חדשות" נמנע מלפרסמם מטעמי מוסר ואיסטניסיות ופחד מלהרגיז. הזאב שומר על התמונות הללו כעל פנינים יקרות במחברות נדירה. יש שם איש בן 60 שהתאבד תחת גלגלי רכבת — רק חצי גוף שבני־מעיים משתלשלים ממנו, וחיוך מקסים שפוך על פניו („הנרצח הכי פוטוגני שלי"). יש אחר שתקע כדור לתוך פיו, וכל הפנים הן מסכת מעוותת ומזוועה של שרידי אדם. יש כרטיסן שנמחץ בין שני אוטובוסים שהתנגשו חזיתית, יש אשה זקנה שמתה בנפלה על משענת כסא, וכולה עליבות וזוועה.

„אין לי בעיה לצלם דברים שיהיו הכי מזוויעים. הבעיה היא עם הריח. עם זה אני לא יכול. המעיים מתהפכים, והנשמה יוצאת. זה הריח המתוק־מגעיל הזה, שיש אותו רק לגוויות של בני־אדם. אני מכסה את הפנים ונחנק. בהלוויות לא מפריעות לי צעקות וצרחות. מפריע לי יבבות חרישיות כאלה, עם פה סגור. כל השערות נעמדות לי, אבל אני לא מוותר".

„אחרי אסון הכונים, צילמתי תשע־עשרה לוויות. צריך היה הרבה סבלנות והרבה כוח. אבל כמה שיותר אני רואה צער — אני הופך יותר רגיש. אני מבין מה זה. כשאני מצלם נרצח, אני אומר לעצמי — ‚לא אני עשיתי את זה'. אני לא יכול לשבת שבעה על כל מת שאני מצלם, כי אז הייתי בשבעה טוטאלית כל החיים. מתי זה כן מזיז? למשל, דניאל גרוזיקס רצח את אביו ואמו. האבא היה תוקע במרקליטות פה, זה כואב. לפני חודשיים היתה תאונת־דרכים באבן גבירול־ארלוזורוב. נפגע ילד. הגעתי מהר והחובש ביקש שאעזור לו. עזרתי, ושמעתי את המוניטור: תיק־תק תיק־תק, ואז פתאום צליל אחיד, והילד מת לי בידיים. בן 17½. פרח. כשגמרתי לעזור — צילמתי.

„אחר כך באו חברים שלו, לבקש את התמונה. אמרתי להם — ספרו לי על ירון, והם אמרו — טיולים, לימודים, מחלקה. אמרתי להם — אתם זוכרים בן־אדם חי. אני לא אתן לכם תמונה שלו כשהוא מת. אתם רוצים כתוכת קעקע מול העיניים? תישארו עם הזכרונות הטובים שיש לכם ממנו. סירבתי לתת להם תמונה. גם כשאבא שלי מת סירבתי ללכת לזהות אותו. רציתי לזכור אדם חי, ולא אדם מת".

„נרצחה פרוצה. אני בדרך־כלל מתעד הכל. הלכנו לשם שלושה כתבים ואני. ביציאה התוצה עצר לידנו יוסי בר מ„ידיעות", ועשה אהלן עם היד. תפרתי אותו. אחרי שהוא התאבד בירייה, התמונה היחידה שהיתה בעיתון היתה מחבר מצוות שלו, ואז הוצאתי את התמונה מהארכיון. לא מבינים למה אני מצלם קולגות, ואני אומר — אף פעם אי־אפשר לדעת".

אני, ניו־יורק וכל השאר

מאת ישראל זמיר

לרוץ עם עגיל

כל שעה ביממה היא שעת ריצה. אתה משכים קום וכיכר וושינגטון שב„ווילג'" כבר עמוסה עשרות רצים מכל המינים ומכל הגילים. הכל סוגדים לאל ה„ג'וגינג". המנוציא התפגר זה מכבר, בשעת ריצה, ואילו מאמיניו ומוקיריו מכבדים את זכרו בריצה. נושמים ונושפים מ־לוא ריאותיהם מן האוויר המזוהם של מנהאטן. לרגע אתה נדהם, אחר־כך מצטרף, כי גם אתה בסוגדים.

אישה שחורה, צנומה וקלת רגליים, משיגה אותך על נקלה ואגב כך מבהירה: „הגזע הלבן הולך ונרקב" ייתכן שהיא צודקת, אך נראה אותה מתחרה עם הבן שלי... זוג זקנים שעברו את גיל 75 מסבירים לי כי היו חולים ובלעו „טונות של רפואות". מישהו הציע שירוצו, בבחינת: כבר אין להם מה להפסיד. והזוג ספק רץ, ספק הולך. לטענתם הריצה ריפאה אותם!

הכיכר הומה פרופסורים, דוקטורים, סטודנטים מכל הגילים והצבעים. לרבים „ווק־מן" צמוד לאוזניים והם רצים ומאזינים, מי לחדשות בוקר ומי לשיעור־של־אתמול שממנו נעדר.

כושי ענק עם עגיל רץ לידי משום־מה. העגיל נע בפר־אות מצד אל צד.

„לא מפריע לך?" אני מתנשף ושואל.

„אולי מפריע, אבל זה חשוב. ניפגש אחר־כך ואסביר או־קיי?"

„או־קיי". עוד סיבוב. עוד סיבוב. חזיעה קולחת.

מתיישבים על ספסל בכיכר. קודם לכן הוא שלף גליל נייר וניגב היטב את הספסל. „המיקרובים שורצים פה. כל מיני מחלות", הוא מסביר. יושבים ונרגעים. מחול הריצה ממשיך כאן כל שעות היממה.

„שאלת על העגיל. נכון? ובכן, אם תרצה זו אופנה ש־וקעת. ראשיתה אצל ההומואים שבאו לבשר לבני־נטייתם: אנו פה! אולם אחר־כך העגיל קיבל העמקה, משמעות, זהות: אנו, הגברים השוביניסטים, בכל שנות ההסטוריה דכאנו והשפלנו את הנשים עד מאד. רוב האנושות ממשיכה לעשות זאת גם כיום. אתה רוצה ד־וגמאות?"

„מאמין לך".

„אילו צפית אתמול בטלוויזיה יכולת לראות קבוצת נשים שמפגינה על קיפוח. הן ביקשו לעבוד ככבאיות־אש ולא נתקבלו לעבודה, בטענה, שאישה אינה מסוגלת ל־שאת על גבה מיכל חמצן בן עשרים פאונדס. זו שטות. אישה סוחבת תינוק בבטן תשעה חודשים – אז מיכל חמצן היא אינה מסוגלת לשאת חמש־עשר דקות?"

„מה הקשר בין מכבי־אש לעגילז" אני תוהה.

„הקשר הוא עמוק, עמוק מאד. האישה בעידן המודרני זקוקה לחיבה, לאהדה, לעידוד, לתחושת שותפות, **להת־חלקות בנשיותה** – סמל להכרה, להזדהות עמה. אנו, הגברים המתקדמים, יוצאים אפוא מן הקליפה הסטורי־אוטיפית הקשוחה שלנו, כשרמבו הוא עגל־הזהב, נוטל־ים עגיל נשי ומעדנים את האוזן הגסה ובכך אנו מאותת־ים לאישה המשוחררת: אחותנו את, כמוך־כמונו, קישוטייך – קישוטינו. העגיל הוא סמל להתקרבות, ל־התחשבות, להתרככות, לסולידריות, לחליכה לקראת הד־נשיות, לשוויון בין המינים. אמריקה לא אוהבת את זה. בחרבה מקומות עבודה – אם אבוא עם עגיל, יזרקו אותי בתירוץ כלשהו. אתם שם מדינה נאורה, מודרנית, פתוחה. היהודים ידועים פה כליברלים. האם בישראל העגיל מ־קובל? מוכרז היתה לכם ראש ממשלה, אשה גדולה! אצל־נו לעולם לא תהיה אישה נשיאת ארה"ב.

„אנחנו מכבדים את האישה בכל דרך אפשרית, אך לא מוכרחים להפוך עגיל לסמל. ממהר תחליטו שעלינו ללב־וש חזייה..."

„אם זה יעזור – אז למה לא? מה ההבדל בין חזייה של גבר לבין חזייה של אישה שניהם באים להדק את החזה".

ובעוד אנו דנים בפילוסופיה־בגרוש, מגיע חיופי אמיתי ומתיישב. עגיל באוזנו ולבושו בלוי. מבקש רבע דולר להמבורגר.

„בוא, בוא נסתלק מכאן במהירות", שכני מודיע וקם.

„מדוע? הלא גם לו עגיל באוזן..."

„זה נכון. אבל הוא הומו. שמעת פעם על איידס. בוא לא נסתכן. או־קיי?" חזרנו לרוץ, והפעם נמלטים מפני המגיפה, הרודפת אחרינו לכל מקום.

איידס היא מלה מפחידה בניו־יורק. הכל בורחים מ־מנה ובכל המהירות!

שואה ערבית

ניו־יורק של שרב כבד, כמעט מאה מעלות פרנהייט. הלחות תשעים ושבעה אחוז: הכל צמוד ודבוק לגוף. אתה נע בתוך עיסה דביקה ומכבידה. הצמאון גובר.

נכנסים לחנות מכולת, אי־שם בצפון מנהאטן בשדרות לכסינגטון, ושולפים מן המקרר פחית. חנות מכולת קטנה, שאיכשהו לא נבלעה מול הסופרמארקטים הגדולים. אני מגיש שטר של עשרה דולר למוכר והאיש מחזיר עודף ואני שומע אותו מפטיר: „תפאדל".

„תפאדל"? אני זוקר עיניים ומציץ בו בזהירות. „ערבי? מניין?"

„פליט", הוא משיב ומסמן שאשב ליד שולחן יחיד שמצוי שם ואשתה בנחת. איש אינו נכנס למכולת. כבן שבעים ואולי פחות. פנים מזרחיות טיפוסיות. כבד גוף, שפם. הרדיו מכויל על נעימה מזרחית. שבע שנים בארה"ב. חנות משפחתית. קודם־לכן גר בלבנון, ברובע הנוצרי של צידון, ולפני כשבע שנים עקר משם, נענה לחפצרת בניו.

„פליט, מניין?" הסקרנות שבי אינה מניחה.

מציץ בי בעיניים כבויות, מתלבט אם לפתוח סגור־לבו, מדליק סיגריה. ילדה נכנסת ומבקשת גומי לעיסה, משלמת ונעלמת.

„מפלסטינה, מכפר בשם צפורי. ליד העיר נצרת. שמעת?"

„אהה".

„בסוף אפריל 1948 באו היהודים, בלילה אפל. הלמו על הדלתות, ירו, זרקו פצצות, הרגו תושבים וגרשו את כולנו, כמו כלבים. בן אחותי נהרג מן היריות. ברחנו כמטורפים, מבוהלים ומפוחדים. כעבור יומיים חצינו את הגבול הלבנוני. ראית בסינימה את הסרטים על פליטים יהודים במלחמת עולם שניה? אדוני, שואה קרתה לא רק ליהודים! גם לנו, לפלסטינאים! שואה נוראה. אבל בעולם לא יודעים על כך, כי לערבים אין השפעה בעולם כמו ליהודים.

„אתה מכיר את הסיפורים שהוועד־הערבי העליון פקד על כל הפלסטינאים להימלט בחיפה התחתית היהודים ניסו בכל האמצעים להשפיע על ערביי העיר שלא יימלטו. מיעוט שוכנע ונשאר".

„תעמולה, הכל תעמולה ציונית. ברחנו כי פחדנו. אמרו שליהודים יש פצצת אטום. ירו על הכפר ב,דאווידקה' וזה עשה רעש נורא. כל הכפר ברח, חוץ מזקנה אחת. מלחמת 48' בשבילנו זה כמו מלחמת העולם בשביל היהודים".

כמה קונים נכנסו וקנו אוכל. השיחה נפסקה לזמן־מה. אחר־כך כיבה את הרדיו, קירב בירה, חומוס ופיתות. אכלנו ללא אומר, מנגבים את החומוס בפיתה.

„מזל שהסתלקתי בזמן מלבנון אחרת הייתי עד לעוד שואה שהיהודים המיטו. עד מלחמת־לבנון היו לנו בעיות, אך היה איזון בין העדות והסתדרנו יפה מאד. היית פעם בביירות? בג'ונייה? פנינה של המזרח התיכון. אחר־כך באו היהודים עם אריק שרון, יחרב ביתו, והאיזון הופר. אני מקבל מאחי מכתבים. שואה, שואה גדולה שם. ביירות כבר איננה?"

„אתה חושב שניתן איכשהו ומתישהו לגמור עם הסכסוך ולכרות שלום?" אני שואל במהוסס.

„שלום? בין מי? בין רוצחים לנרצחים? שמע, יש לי בן־דוד בכפר פראדיס, ליד זכרון־יעקב, בכניסה לוואדי־מילק. מכיר את האזור? כתבתי לו שיגש לצפורי לראות מה נשאר מהבית שלי. כעבור כמה חודשים קיבלתי תשובה. שום־דבר לא נשאר. על האדמות שלך יש קיבוץ. המנזר נשאר באותו מקום, המנהל דווקא זוכר אותך. אתה רוצה שלום? תפדאל, שיחזירו לי בחזרה את האדמות, את הבוסתן שליד המנזר. על הבוסתן הזה אני חולם כל לילה. היו לי שם עצי שזיפים, אפרסקים, רימונים, משמש, תפוחים, אגסים, ענבים. מה לא? מסביב היתה גדר של שיחי צבר, גן־עדן, וואללה גן־עדן. למעלה על הגבעה עמד חאן עתיק. כל אבן כמו [illegible]. אמרו לי שהיהודים לא נגעו בו. החליטו שזה היה פעם מקום קדוש להם".

„אתה אזרח אמריקני. מדוע שלא תיסע לשם, תראה את הכפר, את הסביבה, ואולי אפילו תזכה בפיצויים".

„אני, פיצויים? אני רוצה את הבוסתן, את הבית, את האבנים".

שקט נשתרר. ישבנו ללא אומר. הוא לא שכח ולא ישכח. שם עברו נעוריו, שם עדיין רוחו.

„אז כל ימיך תשנא את היהודים?"

„אתה יודע, פה ממול גר יהודי זקן, היה בהונגריה בזמן המלחמה והגרמנים הרגו לו את כל המשפחה. לפעמים הוא בא אצלי ומספר לי על העיירה שלו, על הבית, על המשפחה, ואני מספר לו על הבוסתן שלי, על המשפחה. ואנחנו מדברים כמו ידידים ב,אינגליש־של־פליטים' על השואה. הוא על שלו ואני על שלי".

זמר דת

עומדים בתור לחצגת ברודווי „חתולים". זהו תור מיוחד שנועד להללו שמקווים כי מישהו יחליט להחזיר כרטיסים ברגע האחרון. ההמתנה נמשכת ונמשכת. בדרך־כלל, אתה מזמין כרטיסים חודשים מראש, ואילו אנו, אורחים־לרגע, מקווים להיבנות על מחלתו של הזולת, שנאלץ לוותר על כסאו.

לפני עומד בתור בשנות החמישים. אף הוא [illegible] מנסיונו, זהו עניין של מזל.

קופת התיאטרון נמצאת ליד ברודווי המוארת והצוהלת. חנויות מין מושכות סקרנים לרוב. סרטי זימה מוצגים נון־סטופ כל שעות היממה. מיהו שיחליט מתי תוקף היצר להציץ בחמוקיה של אישה.

„סדום ועמורה", שואג שכני לאחר שיצאנית ניסתה לשדלו ונכנסה עמו לוויכוח, בטענה שמבצעיה הם אוניברסיטה לעומת אשתו. היא נקיה, בריאה, נכונה אפילו להציג תעודה רפואית. מאחוריו עומדת [illegible] ובקללות נמרצות מגרשת את הנפקנית.

ברודווי. שכני מדבר בזעם. ספק אלי ספק אל עצמו: „העיר הזאת תמות מטומאה".

„ומניין אתה?" הוא מרהיב עוז ושואל.

„מישראל", אני משיב ביובש.

„גם אצלכם הן כל־כך חצופות?"

אני מושך כתפיים במבוכה. שתיקה.

„אני מפינאקס, דרום־דאקוטה. מוסיקאי. [illegible]".

„נגן מקצועי?" אני מנסה לנחש.

„זמר. זמר־דת".

„ויש מזה פרנסה?"

„הו, כן! בליל־שישי ובשבת בבוקר אני חזן בבית־הכנסת הרפורמי ומנצח שם על מקהלת „עדת־יעקב". [illegible] התפילה. למחרת־היום, ביום א', אני מנהל את המקהלה בכנסיה העירונית ואת מקהלת פרחי הכהונה. [illegible] בדרך־כלל, בסופי שבוע, אתה רוצה לשמוע את [illegible] לקראת כלחו – הוא אמר זאת בעגה כבדה [illegible] שבקושי זיהיתי כמה מן החברות. אחר־כך [illegible] ולנצח על עצמו. „שירה דתית היא שירה נהדרת" [illegible] לרגע עלה בי הרהור. אילו לאותה עיירה היה [illegible] מוסלמי – אין ספק שבשעות היום של יום שישי היה [illegible] נעלץ ופונה בתחינה וברינה אל מוחמד הנביא.

אם בשבוע אחד גם החלו לזרום מים מקברה של צדקת בצפת וגם נתגלה חזיון הבתולה הקדושה בעוספייה וגם עב"מים נצפו בשמי תל־אביב, מה פלא שהמטכ"ל מזמין מפה אסטרולוגית של צה"ל אצל חוזה בכוכבים ומנחש במזלות!

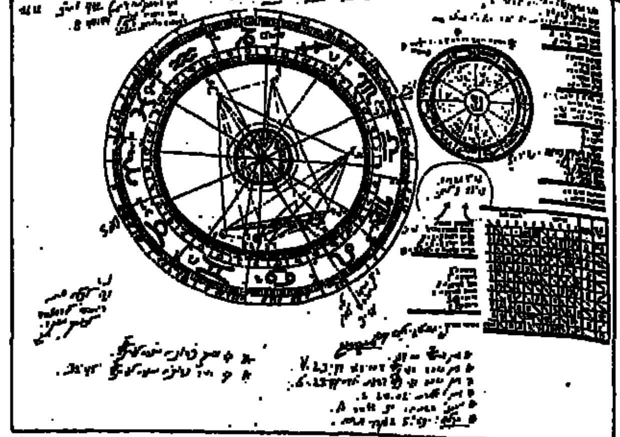

ישראל ממשיכה לרוץ אחרי כל תכנית שלום מפוקפקת במקום לדבוק בתכניות המלחמה הישנות והטובות

שרון בכנס מנהלי חשבונות:

„צריך לקבוע מחיר לכל יהודי שנפגע, לכל עץ שנגדע ולכל צינור שחובל", ציטט שר המסחר והתעשייה את דבריהם של משה דיין ודוד בן־גוריון בכנס שנערך בחסות ראש הממשלה. משרד המסחר והתעשייה יפרסם בקרוב לוח מחירים מעודכן (מחירי מינימום ומקסימום), ופקחים מטעם המשרד יבדקו כי אכן נגבה המחיר הנדרש. לדוגמא: המחיר שחקטלוג מציע עבור התנקשות בחיי דיפלומט ישראלי בחו"ל הוא מלחמה מוגבלת ל־40 ק"מ, 24 שעות ו־600 הרוגים. המחירים יעודכנו אחת לשלושה חודשים, בהתאם למדד.

הוצאה לאתונות

התרנגולים מפינת החי בשיכון בבלי בת"א, מפריעים את שנתם של תושבי השיכון. אלה פנו למלר"ז לעזור להם לסלק את המפגע מהשכונה. „חיינו הפכו בלתי נסבלים, התרנגולים מעירים אותנו בשלוש־ארבע לפנות בוקר ומשבשים לנו את חיינו." (מתוך הודעה לעיתונות).

יש לנו הצעה לתושבי שיכון בבלי. אם אמנם חייהם השתבשו ללא תקנה, שיעברו לגור במצפה רמון. במצפה רמון לא יטריד אותם שום תרנגול מפינת החי, גם לא טווס. במצפה רמון יש נמר מוגן, עם ביפר, שיש לו רשיון לדאוג לכך ששום בעל חיים בפינת החי לא יפריע את שלוות התושבים, או כל שלווה אחרת. כשאומרים בתשדיר השירות בטלוויזיה: „ערי פיתוח – חיים של איכות", לזאת בדיוק הכוונה: אפשר לישון במצפה רמון בשקט גמור כל הלילה. שום דבר לא מפריע שם למנוחת השכנים. אפילו שכנים אין שם שיפריעו למנוחת השכנים שלהם.

פרסמת מודעה בלוח ומאז הטלפון שלך אינו מפסיק לצלצל?

אנחנו נתקן לך את הטלפון!

אל תניח לצלצולים להוציא אותך מדעתך. חייג אלינו ואיש שירות יחזיר את הטלפון שלך לתקנו תוך 24 שעות!

הטלפון יכול להפסיק לצלצל

עשרות אנשים מאושרים יאשרו לך זאת. בטלפון.

רבנים דורשים לנסוע גם לפיליפינים

סכסוך חדש נתגלה בין כמה יבואני בשר לבין הרבנות הראשית. מקורו של הסכסוך הוא בדרישת הרבנות לשלוח משגיחים מטעמה לבדוק אם הבשר המיובא מהפיליפינים הוא כשר, ולא להסתפק באישור הניתן במקום ע"י רבני מנילה. לטענת הסוחרים, עוזרות־בית אינן מצרך תזונתי, והדרישה לבדוק את כשרות הצעירות הפיליפיניות בתהליך ייצורן, עוד לפני ייבואן ארצה, היא קנטרנית ונודף ממנה ריח תאוות הנסיעה לחו"ל, על ריחות אחרים סירבו היבואנים להרחיב את הדיבור.

זר דופק בדלת

אם לצורך העלאת רמת הכדורגל ב־ארץ מציעה ההתאחדות לאפשר לכל קבוצה לצרף שני שחקני חיזוק זרים, אולי כדאי למען אותה מטרה עצמה לחציע ל־התאחדות שתחזק גם היא את עצמה ב־איזה איש מקצוע זר!

יבוטל היטל הסטודנטים

החלטה שתקל מאוד על העול הכספי המוטל על הסטודנט הישראלי התקבלה בישיבת ראשי האוניברסיטאות. ההחלטה מבטלת את הכופר בסך 1500 שקל, שהוטל על כל סטודנט, ובמקומו ממליצה לחלק את ציבור הסטודנטים בארץ לקבוצות בנות 60 איש, כאשר כל קבוצה לוקחת על עצמה לממן שנת שבתון בחו"ל לפרופסור אחד. כיוון ששנת שבתון עולה בממוצע 30 אלף דולאר, יצטרך כל סטודנט, לפי ההצעה החדשה, להוציא מכיסו רק כמחצית הסכום שנדרש קודם לכן ויש בכך משום הקלה משמעותית במצבו.

הצעה חסכונית נוספת המצדדת בקיום שנת הלימודים הקרובה ללא סטודנטים בכלל, מונחת עתה בפני הסגל האקדמאי של החוג למדעי הכלכלה, שמסקנותיו יפורסמו במידה שיימצא התקציב הדרוש לכך.

אין צפויה ירידה במחירי תאונות הדרכים

אם נרמה היה כי המעבר לשעון חורף ישוב ויקטין את ממדי תאונות הדרכים, ששברו שיאים בימי שעון הקיץ, בא הסדר הטלפונים החדש והפך את השפופרת על פיה — כך סבורים במשרד התחבורה. מה שיקרה בחודשים הקרובים הוא שבאזורים בהם הונהגה פעימת מונה לשיחה מקומית כל חמש דקות, ולעומת זאת הותרה שיחה חופשית ללא הגבלת זמן לאחר חצות הלילה — יעדיפו רבים, בשל המצב הכלכלי, לשוחח בשעות המאוחרות דווקא. השיחות הליליות הממושכות תגרומנה בסופו של דבר לחוסר בשעות שינה, ואנשים יקומו לעבודתם עייפים ונרגנים, דבר שיגרור אחריו עליה בכמות תאונות הדרכים ותאונות אחרות.

לפיכך מציעים במשרד לבטל את ההסדר החדש ובמקום זאת לאפשר לאנשים לשוחח שיחות מקומיות ללא הגבלת זמן ובכל שעות היום והלילה — רק לא בטלפון. ההסדר ברבר 25 אלף שיחות טלפון שנתיות חינם לחברי כנסת ושרים יתוקן אף הוא ברוח ההסדר החדש, והח"כים יאלצו להסתפק באלפיים שיחות טלפון ללא תשלום לחודש בלבד.

„בימי כהונתו כשר האוצר חיט לעצמו יצחק מודעי חליפה שעלתה 900 דולאר". עכשיו ברור מדוע חשש שיתקעו לו סכין בגב...

מודעי מכחיש:

החליפה הוזמנה עוד בימיו של יורם ארידור.

יצחק שמיר: לא ידעתי על כך דבר...

מאת חנה קים
צילמה חנה קלדרון

דרכון לסיני

סיור בדרום סיני, שנה לאחר ראס־בורקה. המצרים רוצים תיירים ישראלים ואמריקנים. אילת מפוצצת וסיני כמעט ריקה מאדם, נטולה מישראל ומישראליות. הקולוניאליסטים ילמדו שסיני היה יפה גם בלעדינו, ובנואיבה אין שקי־שינה, אלא מלון של 4 כוכבים

אי האלמוגים, עקבות של שפכטל על המבצר המשופץ

שקט חום בסיני, שנה לאחר ראס־בורקה. שבעים קילומטרים מאילת העולה על גדותיה בתיירים ישראלים ואירופאים, נחה לה נואיבה בשלווה בדווית, ובמימיה משתכשכים כמה עשרות נופשים מכוויית, ירדן, סואץ וקהיר.

אוטובוס של עיתונאים וסוכני־נסיעות ישראלים מגיע לסיני, במימון מלא של הממשל המצרי, עם כל גינוני הכבוד והכיבוד. הקונסול המצרי באילת, חסן עיסא, מלווה אותנו לכל אורך הדרך. אוטובוס ריק נוסף עוקב כצל מאחור, למקרה בלתי צפוי של תקר, אולי כדי לעמעם את פראנויית־ראס־בורקה. שני טנדרים כחולים, האחד מקדימה, השני מאחור, מכבדים אף הם את השיירה. גנרלים ממשטרת התיירות המצרית בסיני יושבים בהם, חלקם חמושים. באי האלמוגים, שעבר שיפוץ מצרי, נכמרו רחמינו על שני חיילים מצרים שעמדו בחום הקופח למעלה משעתיים, זקופים ודרוכים לכבודנו.

ההשתדלות הזו, המופגנת, גרמה לכמה מן העיתונאים יסורי־מצפון מקצועיים, שמא המצרים הממזרים מנסים לסמא את עינינו. ואנו הרי צריכים לכתוב מה יראה ומה יקבל התייר הישראלי מן השורה.

אי אפשר היה להימלט, כמובן, מקריאות הר־שארם־א־שייח־חזרנו־אליך־בשלישית, ההשוואות ה„מנטליות" בין הישראלי למצרי, האוכל שלהם מול האוכל שלנו, הזמן שלהם מול זה שלנו, והיו גם חיפושים קדחתניים אחר הבדווים, ציונים ידועים, כדי לשמוע מהם כמה הם מתגעגעים אלינו ואל הבחורות הסקנדינביות, ואלו מהם שלא אמרו דברים כדורבנות בכיוון זה, הם שפנים ופחדנים.

אין צידניות, אין שקי שינה

הישראלי הקולוניאליסט יכול ללמוד היום, תוך ביקור בסיני, שיעור חשוב במה שמכונה „ויתורים על השלום" – הנוסטלגיה שלו תמצא את סיפוקה רק במזגני „אלקטרה" שבמלון מרינה של שיף (לשעבר), שנשאר עומד כפי שהוא בחוף נעמה שבשארם. ה„בנינו־ועשינו" הישראלי ייתקל בעבודות־תשתית ופיתוח מצרית עצומה, שהחלה מאז הנסיגה מסיני. עכשיו כבר ברור מי הבעל־בית. סיני היום היא מצרית מאוד, בלי מרכאות. מרחבים אדירים של הרים אדומים־חומים, חול צהוב וים כחול, עמוק ושקט, מוגשים בזה לפניך, בלי הרגשת המחנק של אילת, אך הם כמעט ריקים מאדם. מדי פעם חולף טנדר כחול של משטרת התיירות, נאקות מלחכות עשב מדברי ושוכבות בצל עצי השיטה, הבדווים ממשיכים לגלגל את הסיגריות – אבל מה, אין ישראלים עם צידניות ושקי־שינה. אין תכונה רבה, הזמן זורם לאט.

בתחנת הגבול הישראלית בטאבה אין תורים, אך מחכים שם למעלה משעה לחתימת הדרכונים. בגבול המצרי, כנראה בשל נוכחותו של חסן עיסא, עוברים מהר יותר, מחליפים אוטובוס ופוגשים שני בחורים מצרים צעירים, שילוו אותנו לאורך כל הסיור – תאלה, המדריך, ואחמד יחיא, סטודנט מצרי, בוגר המחלקה לשפות־המזרח באוניברסיטת קהיר. אחמד מדבר עברית שוטפת עד כדי הבנת הניואנסים הדקים של השפה, עם ה„ריש" הישראלית. הוא אוהב את שימי תבורי ואומר שהוא יודע שבארץ יחשבו שהוא תימני.

חסאן עיסא – קונסול של כבוד, באילת

על אי האלמוגים, תחנה ראשונה בסיור, מונף דגל מצרים. ספינה מובטלת מתנדנדת למראשותיו. ממול נבנתה מסעדה על יסודות הקיוסק הרעוע של ג'קסון, למי שמכיר. האי עבר שיפוץ כללי – שמו מלט ואבנים והקימו מבצר על שרידי המבצר הקודם, מבלי לסמן איפה האותנטי ואיפה החדש. המצרים קוראים לו היום: „מבצר מוסלמי", וחסן עיסא אומר שהוא נבנה על־פי „צילומים אותנטיים", אבל מתקן את עצמו ל„תכניות אותנטיות", ולך תבין לאיזה תכניות או מפות הוא מתכוון. מה שיצא הוא מבצר הנראה כמו תפאורת־קרטון, עם עקבות של שפכטל על המלט. מרחוק זה מרשים־משהו, מקרוב – מעורר־גיחוך.

אחר־כך הפיורד. גם כאן בנו המצרים בית־קפה, המשקיף אל לשון הים הקטנה, וזאת במסגרת עבודות תשתית [...] הכוללות הקמת בתי־מלון, כפרי נופש, סלילת כביש [...] והכביש לקהיר, מתקני־תיירות ומשטרת תיירות. בעתיד [...] כאן רכבל אל הר משה. „כמו במצדה", מסביר המד[ריך] הישראלי, עוזי.

בירידה ממלון „מרינה" של שיף (לשעבר) אל חוף שארם – יורדים עכשיו נופשים מכוויית, ירדן וקאהיר

„בעיה מנטלית"

צלע ההר של ראס־בורקה מתקרבת. כאן נקברה [...] הישראלית לסיני, והתחזקו הפראנויה הישראלית [...] האמון. כאן נותן חסן עיסא את גרסתו. הוא מדבר על [...] שימוש במלים „טראומה", „פעולה לא נורמלית", „[...] מובנת", „בלתי נתפסת", „בלתי אנושית", „[...] מצרים". הוא טוען: „בזמן התאונה היו שלושה [...] ואמבולנסים למרגלות ההר. הבעיה היתה שהשוטר [...] לירות במי שרצה לעלות למעלה, ולכן איש לא הורשה [...] ולא מפני שלא רצינו לתת עזרה". הסבר משונה. [...] הישראלים השתמש בנימוק „המנטליות המצרית" – [...] שמחכה לפקודה, ואם בעל־הדרגה לא במקום, לא עושים [...] מה שבטוח הוא שהמצרים ניזוקו ממקרה ראס־בורקה. לא [...] הישראלים הפסיקו לבוא – האמריקנים, שמפחדים היום [...] אפילו לפאריז, התרחקו לחלוטין.

אחר־כך, במסיבת העיתונאים, נשאל עיסא, האם [...] להליקופטרים ישראלים לטוס לסיני ולהגיש עזרה [...] לישראלים שנפגעו. „ואם תקרה תאונה למטיילים [...] בבאר־שבע, תסכימו שנטיס לשם הליקופטרים?" – [...] יהודית של עיסא. הוא מסביר שיש להם, למצרים, כל [...] הרפואי הדרוש, ואם לא יהיה מספיק, הם אכן יפנו לישראל. אבל ניתן להבין שהשאלה פגעה בו, או ליתר דיוק – נגעה [...] דבר שהוא מחשיב, בשיחה מאוחרת יותר עמו, [...] מנטלית". משפט אחר זכור במיוחד מדבריו: „אני מבין [...] הגבתם לאחר ראס־בורקה, אבל האם הגבתם [...] ההפצצה בטוניס?" ההשוואה מעצבנת כמה מן הישראלים. [...] לא זה, לא אותו רצח, ובעיית מצרים והעולם הערבי [...] מצרית. בשיחה עם אחמד יחיא עולה השאלה [...] התקרד, ופתאום נזכרים שפרצה מלחמה בלבנון. [...]

בכניסה לנואיבה עוד סימן לכיבוש הישראלי. [...] חיוך מצויר על שפתיו, מצביע על חירבה המשקיפה אל [...] הקיר הפנימי נכתב שם (בעברית): „בנו־יונות, [...] 26.4.82".

בכפר הדייגים של נואיבה, שכלל כמה מבנים [...] מסעדת־דגים טעימה והווי סחבקי ישראלי־בדווי, נבנו מלון [...] חוף הים, ארבעה כוכבים מצריים, בריכת שחייה, מסעדה [...] אוכל מצרי ובינלאומי ערב. הכל למרגלות ים [...] וחוף יפהפה, שקט. לא זול במיוחד – 46 דולר לזוג, חצי פנסיון, אבל זול יותר מאילת. לקוטרים תמצא כאן [...] – [...] לא טובים בגימור, בפרטים הקטנים, אבל למרות זאת יש חשק לחזור לכאן.

בדאהב נבנה כפר־נופש, עם חדרים ובונגלוסים, ואפשר [...] לצלול במים. גם כאן המקום כמעט ריק. המדריך עוזי, [...] לאורך כל הטיול אנחות של כאב על הנסיגה בסיני. אך [...] חברת נסיעות הוא עוד יעשה מכך כסף, אומר שהישראלים יחזרו לכאן, כי הם אוהבים יותר מדי את סיני, ואילת מתפוצצת. מי שיתלונן על השירות המצרי: האיטי, על חוסר [...] שלהם, על שירותים לא מושלמים, יעשה סיבוב קצר באילת ויגלה מחירים מאמירים, שרות זלזלני [...] המתבטא בעיקר בקיצוץ כמה אגורות ממחיר הסיגריות.

ניהול עצמי

בסנטה־קתרינה, שלמרגלות הר משה, נוסף מלון [...] שבמנזר, עשרות מבני אבן הבנויים בתפזורת [...] המלון החדש. המצרים דחו הצעה של ה„קלאב־מד" להקים ולנהל כאן מלון נוסף ברשת החברה. ה„קלאב" [...] לכאן אלפי נופשים. „אבל למצרים חשוב, במיוחד [...] הכיבוש הישראלי, לבנות בעצמם את בתי־המלון ולנהל [...]" אומר רוברט דסה, כתב הטלוויזיה בערבית, [...] בקהיר, שהשתתף אף הוא בסיור. חסן עיסא קורא [...] „בעיה של מנטליות", הוא אומר שהישראלים [...] לאמריקנים, חושבים שכל העולם הוא [...] 26 שנים. הוא חייל בשרות משרד החוץ המצרי, [...] במוסקבה, כווית ואיטליה, והיום הוא אומר שהוא [...] טוב, ושהוא מוצא שפה משותפת במיוחד עם ישראלים [...] עדות המזרח ועם האילתים, כי „הם יודעים [...] של בן־שיחם", אחד מידידיו הישראלים [...] ד"ר גבי ורבורג, ראש המרכז האקדמי הישראלי [...] שמשתתף אף הוא בסיור. ד"ר ורבורג אומר שיש [...] להקים מרכז דומה בישראל. הוא ואשתו עולים [...] על הר משה, שעתיים לאחר חצות, כדי לחזות [...] כבר הגיעה קבוצת מהנדסים מצרים. הם אומרים [...] לנפוש באלכסנדריה או באל־עריש, מאשר [...] ש„שמענו שנורא יקר בישראל" [...] הרצועה הצרה של [...] של נפש, ואולי החשבון [...]

בשארם־א־שייח בנו המצרים [illegible] רחובות, חנויות – ממול [illegible] חוף הים שומעים מן [illegible] [illegible]

שנה לאחר ראס־בורקה [illegible] ישראלית בסיני. הישראלים [illegible] את הדולרים. „סיני [illegible] הסיור מחוץ [illegible] תכינו את הדרכונים [illegible]

לקסטות אין מבט חם בעיניים וחיוך, אבל מה – הסיפורים מעשירים את הנפש בנסיעות ארוכות
צילום יצחק ולנר

איזה ספר טוב שמעת בזמן האחרון?

אמא, ספרי לי סיפור... מי לא זוכר את המשפט הזה? אפילו אלה שכבר למדו לקרוא בעצמם, אוהבים לשמוע סיפור.

מספרי־הסיפורים, בשירה ובדיבור, היו המקשרים בין הכפרים לערים בימי הביניים. הם נדדו ממקום למקום והשמיעו את סיפוריהם בכיכרות העיר, בחצרות העשירים או בתוך הכתים, לפני האח הבוערת. בני הבית היו מתאספים סביבם והם לא רק דיווחו על מה שקרה בארצות רחוקות וקרובות, אלא גם סיפרו סיפורים.

הוועד למען העיוור מטפח את כתב ברייל, אשר מאפשר לעיוורים לקרוא באמצעות מגע אצבעותיהם, גם מקליט ספרים שלמים מעל קסטות, המאפשרות לעיוורים ליהנות מספרות טובה ואפילו ללמוד חומר מדעי.

הטכנולוגיה מפנקת את האורח, והיא פותחת בפניו אפשרויות רבות לשפר את איכות חייו. הפעם מדובר על שמיעת סיפורים, ואפילו יצירות ענק בספרות העולמית, לא בקריאה עצמית, אלא בשמיעה מתוך קסטות.

ספרות מעל קסטות, זהו החידוש הגדול של מוציאי הספרים. אפילו החברות השמרניות ביותר נכנעו כבר לדרישות להשמיע ספרים מעל גבי קסטות, ולא חשוב אם זה "מובי דיק", "מלחמה ושלום" (50 קסטות!) מחזות כגון המלט ומריה סטוארט או מחזה מודרני. נוסף לספרות יפה יש דרישה לספרי ייעוץ כגון "איך להתעשר בקלות?" "דיאטה רזון ללא סבל", "מנהל כללי לרגע" או "איך לנהל את חיי המין?"

מה שהתחיל בכתם ניסיון, כבר הפך לממלכה שלמה. המבוקשים ביותר הם הספרים המוקראים על־ידי שחקנים ידועים. המספר הטוב משנה את קולו כשהוא מתחפש לזקנה המדוותת על פריצה, לגבר המודיע על אהבתו הגדולה או לילד מפוחד... החידוש האחרון הוא בהשמעת רעשים כגון סגירת דלת, זרימת מים, יריה, וכמובן, אנחות אהבה...

סיפרה לי חברה, מרצה לספרות: במקום לשמוע מוסיקה במכונית בנסיעות הארוכות, אני "שומעת ספר". הנסיעות שלי הפכו לחוויה, משום שאני לומדת, נהנית מספרות יפה ומקריאה מצוינת, וכל מה שעלי לעשות זה רק להקפיד שלא לאבד את השליטה על ההגה.

רוב ספרי הקסטות מודפסים באמריקה בהוצאות־לאור מכובדות, כגון סיימון אנד שוסטר, ווארנר ופוטנאם. רבים אחרים מנסים לגייס את הסופרים כדי שיקריאו הם עצמם את פרי יצירותיהם.

נשאלת השאלה: האם על־ידי הגשת הספרות מעל מגש של כסף – כלומר, שיקריאו לכם בזמן שאתם נוהגים במכונית, שוכבים במיטה למנוחה קצרה, יוצאים לטיול (מעל הווקמן) או עובדים, וכל זאת, ללא התערבות אינטלקטואלית – האם לא הולך לנו משהו מקסים לאיבוד: ההתמודדות האישית עם הספר?

אי־אפשר לעצור את הקדמה, ויש רק לקוות שבאותה מידה שמסך הטלביזיה לא לקח מאוהבי תיאטרון את הרצון לראות הצגה טובה, כך לא ישתלטו הקסטות על המלה המודפסת.

כה אמרה קלארה

עצות מן השרוול

עצות טובות אפשר לקבל מעקרת־בית ותיקה או מנהלת משק של מוסד גדול. את העצה הטובה של היום קיבלתי מקלארה, מנהלת המשק של בית־ההבראה "ארזה". וכך היא אומרת: רוצים לרכך אבוקדו? אין דבר קל יותר. מכניסים את האבוקדו לתוך אורז. האורז לא מתקלקל והאבוקדו מתרכך באפילה ובחום.

גם סיפי, מנהלת חדר האוכל הגדול, גילתה לי "סוד" שעצה טובה בצרה, לכל מי שרוצה לשמור על דיאטת רזון אך לא מוכן לוותר על אוכל טעים. וכך סיפרה לי: מיניו מקצצים הרבה ירקות ובצל, (לא תפוחי אדמה!) ומוסיפים תבלינים, ללא מלח. מכניסים את הירקות לתוך כלי חסין אש ומניחים עליהם פרוסות בשר בקר רזה, או בשר עוף ללא עור וללא שומן, מכסים את הכלי ומכניסים לתוך תנור חם מבשלים עד שהבשר מתרכך. הבשר והירקות מפרישים נוזלים די הצורך, והנה מנה טובה, טעימה ודלה בקלוריות.

חיה יוסף

לוחמה מגנטית

גם זאת ישראל

באחר בספטמבר נפתחה בתל־אביב תערוכה מעניינת ביותר: "קיטקס־הוטקס 86". היא נמשכה ארבעה ימים בלבד. וחבל שלא רבים ידעו עליה. התערוכה – הגדולה ביותר בישראל בנושא מלונאות, ציוד למטבחים ואירוח – התקיימה במלון "הילטון" התל־אביבי ונערכה בחסות משרד התיירות והתאחדות בתי־המלון. הארגון (המצוין) היה בידי צוות שטיר.

כל עקרת־בית היתה מתמוגגת בראותה את החידושים המקלים על ניהול משק־בית. והרי מלון, בסופו של דבר, הוא משק־בית – רק הרבה יותר גדול.

מה שמעניין במיוחד היה החידוש שהוצג בנושא המלחמה בגניבות מכתי המלון. כולנו מודעזעים בהיוודע לנו כמה אלפי מגבות, מפות, סדינים וכל מיני פריטים קטנים נגנבים על־ידי אורחי בתי המלון. אך לא רק בבתי המלון, אלא גם בבתי ההבראה של קופת־חולים, משען והקיבוצים, יש גניבות בהיקף עצום. מן החברה הכלכלית של התאחדות המלונות בישראל נמסר כי שיעור ההפסדים הנובעים מגניבת ציוד ואביזרים מבתי־מלון מגיע למאות אלפי דולרים בשנה. בעקבות זאת מציעה עתה החברה הכלכלית מערכת מתוחכמת, אותה ניתן להתקין בפתח של כל בית־מלון. המערכת מזהה, באמצעות קוד מגנטי, כל אביזר השייך למלון, לרבות מגבות וכלי־מיטה. ב"קיטקס־הוטקס" נחשפה המערכת לראשונה בפני קהל המבקרים.

החציל האציל

לא להחמיץ

לפני הסיפור, שיבוא לפני המרשם, עלי לספר לכם מה גרם לכך שלא הייתי מוכנה לחכות אפילו שנה אחת כדי לעלות ארצה, אלא עמדתי על כך שזה יקרה דווקא באותה שנה בה הראו לנו, בגרמניה, סרט קצר על פלסטינה... במרכז הסרט ראינו קבוצת נערות אשר החזיקו בידיהן פרי אקזוטי, בלתי רגיל ביופיו ובצורתו. לפרי היתה צורת ביצה ענקית מעוטרת בכתר, עורו היה חלק כמשי, ומתחת לצילום שלו היה כתוב: "הקליפה בצבע סגול עמוק והכתר בצבע ירוק; בשרו לבן וטעמו משתנה לאלף טעמים לפי צורת הבכנתו". חשבתי לעצמי: פרי נפלא שכזה יכול לצמוח רק בארץ נפלאה, ובאמת, מאז ומתמיד אהבתי את החציל, שמרשה לדמיון הקולינארי שלנו להשתולל.

גם בלי ספר בישול אפשר להכין המון מאכלים טובים, ובכל זאת, כמה טוב שיצא ספר בישול חדש בשם המתאים: החציל האציל. הספר הופק במקור בארצות־הברית, על־ידי נורמה מ. אפסון, והותאם לישראל על־ידי צילה דביר. יותר מ־200 מתכונים, מאוספים מכל העולם, נותנים אפשרות לבנות ארוחה שלמה, שבה מנה ראשונה, מנה ראשית, מרק ואפילו מנה אחרונה מחצילים. לספר יש רק חיסרון אחד: הוא לא נמכר בחנויות הספרים, ויש להזמין אותו במיוחד. למרות זאת – זה כדאי. ומחיר 12 שקל וזה כולל מ.ע.מ. ודמי משלוח.

הספר יצא לאור בהוצאת "מטר", בשיתוף המועצה לייצור ולשיווק של ירקות. נוסף למרשמים הרבים אפשר ללמוד ממנו על ההיסטוריה של החציל, כיצד בוחרים חציל, ואפילו איך אפשר לגדל חציל. הכתובת להזמנה: הוצאת מטר, ת.ד 16516, תל־אביב 61164.

מרק בשר עם חציל ופסטה (איטליה)

1 חציל בינוני קלוף וחתוך לקוביות, מי מלח לכיסוי, 2 כפות מרגרינה, 2 כפות שמן זית, 1 בצל בינוני קצוץ, 2 שיני שום קצוצות, ½ ק"ג בשר בקר טחון, 1 גזר קטן קצוץ, 1 גבעול סלרי קצוץ, 1 ק"ג עגבניות, 3 כוסות מרק בשר, מלח לטעם, פלפל שחור לטעם, ½ כפית סוכר, ½ כפית אגוז מוסקט, ½ כוס פסטה (צורת שבלולים), 2 כפות פטרוזיליה קצוצה דק, ½ כוס גבינת פרמזן (לא לשומרי כשרות).

מכניסים את החציל לתוך כלי עם מי מלח ומניחים בצד. מחממים את המרגרינה והשמן בסיר גדול מכוסה, מטגנים את הבצל והשום בעדינות עד שיתגמשו. מוסיפים את הבשר הטחון ומבשלים עד שהבשר יאבד את צבעו הארום, בוחשים לעתים מזומנות. מייבשים את החציל ומוסיפים אותו לסיר יחד עם שבעת המרכיבים הבאים, מכסים ומבשלים על אש נמוכה במשך שלושים דקות. מוסיפים את הפסטה בצורת השבלולים ומבשלים עוד עשר־חמש עשרה דקות, או עד שהאטריות יתרככו. בזמן ההגשה בוזקים על כל מנה פטרוזיליה; מי שאינו שומר כשרות יוסיף את גבינת הפרמזן. אם תוסיפו לכך גם "בגט" (לחם צרפתי) – יש לכם ארוחה שלימה.

כ מחצית השנה לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה הצלחתי לברוח מגרמניה הנאצית ולהגיע לאנגליה. הייתי נער בגיל ההתבגרות – ופתאום נפתח לפני עולם חדש, שונה מכל שידעתי עד כה. בגרמניה אמנם למדתי בבית־ספר יהודי והייתי פעיל בתנועת נוער ציונית, אך מסביבנו רחשה אווירה דחוסה של לאומנות, אלימות פוליטית, פולחן הכוח, קנאות, בוז לכל כללי המוסר של העולם "המנוון", תערובת משונה של רומנטיקה גרמנית עם עבודת האלילים החדשה, השתקה מוחלטת של כל הגות "שמאלית", וכמובן, "האחדה" נאצית של תרבות ואמנות.

במבט לאחור מותר לתהות, אם אפילו אנחנו, כיהודים נרדפים, יכולנו להימלט מחדירת אלמנטים מחשבתיים נאציים. דומה, שגם תנועת הנוער הציונית שלנו היתה מושפעת במשהו מאותה אידיאולוגיה, שבתור בחורים יהודים גאים ביקשנו להתקומם נגדה.

והנה, לפתע, עולם אחר, פתוח, פלורליסטי, מתווכח, חפשי. אמנם באותם הימים היתה אנגליה נתונה במשבר חמור, אך הנער, שזה עתה יצא מהכלא הרוחני, הוקסם בבת־אחת ממה שאנגליה זו היתה יכולה להציע לו. הבחור הצעיר, שנהה כמנהג בני־גילו על עולם ומלואו (או שמא שוב אין זו דרכם של בני הגיל הזה? – לעתים נדמה, שאבדה לנו היכולת בימינו לעורר בהם את הסקרנות האינטלקטואלית הנפלאה כל־כך) – פתאום נפתחו לפניו אופקים חדשים ונמצאו לו תשובות לשאלותיו הקיומיות.

●

כ מובן, קשה להיות אובייקטיבי כלפי מי שמציל את חייך. וההערכה וההוקרה שלמדתי לרחוש לאנגלים היו להן גם סיבות אישיות מובנות. אבל מעבר לאלו, היו גם תופעות כלליות שכבשו את לבי. רצה המקרה, שרק קצת יותר משנה אחרי בואי לאנגליה, יכולתי לראות את האנגלים במה שנקראה, בצדק, "שעתם היפה ביותר". אי־אפשר לשכוח את הגבורה השקטה, והכמו־מובנת־מאליה, של אותם הימים של קיץ וסתיו 1940, אחרי שהיטלר השתלט על כל יבשת אירופה, בלתי־מנוצח וככל הנראה לא ניתן להכנעה. אחרי שגם האנגלים נאלצו להוציא את שארית צבאם מוכה מצרפת (במבצע ימי מזהיר, אך ביסודו של דבר, משפיל).

הצבאות הנאציים עמדו על חופי הים האטלנטי – בעצמה שהעולם עדיין לא ראה כמותה – מוכנים לפלוש לאי הבריטי וכך לסיים למעשה את כיבוש העולם, בעוד שבריה"מ עומדת מן הצד כבעלת־ברית של הנאצים, וארה"ב שומרת עדיין על בדלנותה. התנהגותם של האנגלים בימים ההם הבהירה לי מה כוחו של עם חפשי באמת, של עם המאמין בערכיו המופנמים, המושרשים היטב, שאין צורך כלל להפגינם בסממנים לאומניים־ראוותניים.

והנה, מקרה פעוט, כביכול: היה זה בעת ההפסקה הקלה בין נפילת יבשת אירופה במאי 1940 לבין הפצצת "הבליץ" הגדולה בספטמבר אותה שנה. הגרמנים החליטו, שהגיע הזמן למאמץ קטן נוסף כדי לערער את המוראל של האויב האחרון שנותר. ובעוד שעיקר הכוח של חיל־האוויר הנאצי התכונן ל"בליץ" הגדול, הוטל על מטוסים אחדים להשליך כרוזים מעל ערי אנגליה וכפריה. והנה, יום קיץ בהיר אחד קם בפרלמנט הבריטי אחד מחברי הבית ושאל את האדון הנכבד מאוד, שר הפנים, אם הלה יהיה מוכן להורות על פרסום הכרוזים הגרמניים הללו על לוחות המודעות של כל תחנות המשטרה; שכן רבים מתושבי אזור הבחירה שלו התלוננו, כי לא הספיקו למצוא ולקרוא את הכרוזים – והרי חשוב שהאזרחים יידעו מה יש לאויב לומר...

הרי לכם, אפוא, "מוראל לאומי" – אתם, כל הממונים מטעם עצמכם על שמירת המוראל שלנו!

אינני זוכר את תשובתו של האדון הנכבד מאוד. אבל אין לי ספק, שלרוח זאת של עם חפשי, המאמין בעצמו ובבגרותו האזרחית, היה חלק בלתי־מבוטל בכושר עמידתה של אנגליה במבחנים הקשים שעוד היו צפויים לה. כן הודגמה עליונותם של כל אותם גורמי עצמה רוחניים, שחשיבותם אינה נופלת מזו של הכוח הצבאי הטהור. דומה, כי כל התורה של עם חפשי מקופלת בשאילתה האחת הזאת – ואידך זיל גמור.

●

א ולם לאנגליה של אותם הימים היו גם פנים אחרות. היתה זאת אנגליה, שהמשבר הכלכלי החרסני של שנות השלושים היה חרות עדיין עמוק בזיכרונה הקולקטיבי; אנגליה של מצוקה כלכלית ושפלה חברתית, שאיימו על קיומם הפיזי של מיליונים, והרסו את כבוד האדם שנברא בצלם; אנגליה של שכונות עוני מדכאות ומשפילות; אנגליה של דיכאון עמוק באבטלה המונית; אנגליה של תחום מעמדית עמוקה, שלפחות לכאורה אינה ניתנת לגישור (וסימניה ניכרו היטב אפילו בצבא הוד מלכותו); אנגליה שהתייסרה באותם הימים של מסע הניצחון הנאצי בשאלה הגדולה: מי אשם במה שקרה וכיצד להבטיח שהימים הרעים ההם לא יישנו עוד לעולם.

את לילותי הראשונים כפליט בלונדון עשיתי במעון של "צבא הישע" לחסרי־גג ונטולי פרנסה באזור המצוקה של ה"איסט אנד". פתאום מצאתי את עצמי מועבר מדירה יהודית זעיר־בורגנית טיפוסית במרכז אירופה, שאמנם חיינו בה בפחד מתמיד, אך בכל־זאת תוך שמירה קפדנית על כל כללי הכבוד העצמי ו"המכובדות" – אל תוך סביבה שהדמות השלטת בה היא צלו של אדם המהלך כבוי־עיניים, חסר־תקווה, ששאיפתו הגדולה ביותר היא הטיפה המרה, אם רק יוכל להשיגה בדרך כלשהי. משם יצאתי לניסיון נוסף עם "צבא הישע" – לחווה בדרום־מזרח אנגליה, שהציעה מקלט זמני לפליטים המסכנים וגם העסיקה פועלים מובטלים בתנאי ניצול מחפירים.

החוויה הקשה באה אחר־כך, בעבודה ובחיים יחד עם הפועלים בחוות פרטיות שונות. או־אז למדתי להבין את משמעות דבריו המפורסמים של ד'יזראלי על "שני עמים" – הפועל המנוצל, המופלה, המקופח, המשולל השכלה, מול עולמם של בעלי האחוזות במרחביה הירוקים של אנגליה הכפרית ושל המעמדות העליונים בשכונות היוקרה במערב לונדון ובערים אחרות (שעליהן הצבעתי רק הרבה יותר מאוחר). היו אלה אנגליות שונות זו מזו, שתהום רובצת ביניהן.

ואז, אחרי פרוץ המלחמה, ובעיקר אחרי הכישלון המחפיר של ההנהגה השמרנית הוותיקה באביב 1940, הושלכו כל העולמות הללו גם יחד אל תוך זעזוע עמוק. כמובן, לא כולם הגיבו בדרך זהה. אבל לפחות לגבי השכבות המקופחות (שפתאום חיזרו אחריהן מחדש – אחרי כוח עבודתן ואחרי זהותן הלאומית), וכך גם לגבי רוב האינטליגנציה, היתה זאת תקופה של ערעור מוסכמות ושל חשבון־נפש. בימים ההם הופיעה סדרה של ספרים חדשים, שביקשו לחקור את הנסיבות לצמיחת הנאציזם והפאשיזם לפני המלחמה. זמן לא־רב לאחר מכן גם הונחו היסודות למחשבה חברתית חדשה לקראת עתיד טוב יותר אחרי הניצחון (שהכל היו בטוחים בו...), מפלגת העבודה, שנכנסה לקואליציה הלאומית של צ'רצ'יל, החלה לעבד את תכניותיה למשטר חברתי חדש ושונה, והממשלה המשותפת לימין ולשמאל יזמה בירור ממצה בשאלות של ביטחון סוציאלי ורווחה, שתוצאתו – "תכנית בוורידג'" המפורסמת.

לא היה זה מקרה, שספרי חשבון־נפש הופיעו דווקא במסגרת של "מועדון ספר השמאל", או שעיקר החשיבה החברתית התרכז בחוגי השמאל. שכן כל שהיה לו קשר, ולו רק בעקיפין, עם רעיונות הימין, היה בזוי בעיני רוב הבריות. אחרי כשלונו של הימין, בענייני חוץ כמו בענייני פנים, אבד לו האשראי הציבורי. שנות השלושים הנוראות הדביקו אות קלון וחרפה על מצחו של הימין. היתה זו שעתו הגדולה של השמאל.

אשר לעצמי, לזכור לי מאותם הימים הספר "הסוציאליסטי" הראשון שקראתי אז. היה זה אחד הרומנים הסוציאליים השטחיים, האופנתיים, בתקופה שבין שתי מלחמות העולם. יותר פאמפלט מאשר ספרות, שוויתר ביודעין על כל יומרה אמנותית, ובלבד שיעביר את המסר הפוליטי החד והחריף. אני מתבייש לומר, שהוקסמתי. הכל היה נראה כל־כך פשוט. עליך רק להחזיק על הכפתור הנכון, לאמץ את התורה "הנכונה", את האמת האחת והיחידה – והכל יבוא על מקומו בשלום, כל אי־הצדק יחוסל, כל העיוותים יושרו, כל הזוועות ייעלמו.

מחשבה פשטנית ורדודה בוודאי. בדיעבד נראה, שלטווח ארוך היא אף הכשילה את התנועה למען שינוי חברתי. שהרי האכזבה מתוצאותיה היתה הקרקע שעליה צמחה הציניות של ימינו. היו בוודאי, בעיקר בקרב האינטליגנציה השמאלית, גם בעלי תחכום ועומק מחשבה רבים יותר. ובכל־זאת, האמונה הגדולה ביכולתו של הדור ההוא לכונן עולם חדש וטוב יותר והאמונה בהזדמנות ההיסטורית לעשות כן – בכך היה גם כוחו. אי־אפשר לחולל תנועה לשינוי חברתי בלי החזון המדליק, בלי הכשרון להצית את הדמיון של הבריות.

●

א ינך יכול להימלט כאן מהשאלה המטרידה: האומנם רק מתוך רעב, מצוקה, ייאוש ופרעות יכולה לקום פעולה למען עולם טוב יותר? האם זהו תהליך דיאלקטי הכרחי, שבלעדיו אין תקווה? בני הדור של חברת השפע (האמיתית או המדומה), מי ששנות השלושים של העולם הקפיטליסטי הן בשבילם רק פרק בהיסטוריה עתיקה, בלתי־רלוואנטית לעצמם – האומנם נמנעה מהם היכולת לגלות התלהבות יוצרת למען חברה של חופש, שוויון, שיתוף, כבוד האדם ושאר הערכים "המיושנים"?

אני מסרב להאמין בכך. אולי ילעגו לי: "נו, כמובן, אם אמנם כך הדבר, הרי נהרס כל תוכן חייו של הדור ההוא". אבל העובדות ההיסטוריות מוכיחות את ההיפך. והרי מהפכות – וגם תנועות לשינוי לא־מהפכני – נישאו מאז ומעולם לאו־דווקא על־ידי המקופחים ביותר, על־ידי מי שאין להם מה להפסיד זולת שלשלאותיהם, אלא דווקא על־ידי אינטלקטואלים, אנשי־רוח ושאר אנשי המעמדות המסודרים. השאלה היא רק: היכן אצלנו ובימינו אנשי־הרוח והאליטה האינטלקטואלית המעוררים והמלהיבים? האם הם מפחדים מהבוז ל"יפי־הנפש" ול"אידיאולוגים המיושנים"?

האמת המרה היא, שתנועה שחדלה להאמין בעצמה אינה מסוגלת לעורר אחרים לאמונה במטרותיה. האמונה התמימה בזכות האדם לחופש, מימי מלחמת העולם השנייה, והסוציאליזם הפשטני מימי המצוקה הגדולה (על כל הבעיות שהיו כרוכות בו) היתה להם תכונה משותפת חיונית אחת: הם חשו את עצמם כנתונים במתקפה, כמי שיש לו בשורה לעולם, כמי שמתגאה בדגלו ולכן מוכן להיאבק למענו.

וזה בדיוק מה שחסר לסוציאליזם הישראלי בימינו (ונמצא במשורה בידי חסידי ההומניזם הציוני). מלבד כמה התבטאויות של ראשי ההסתדרות (חשובות מאוד כשלעצמן, אבל גם הן לא בפירוש סוציאליסטיות) – היכן הוויכוח האידיאולוגי על המדיניות הכלכלית כאשר מזכיר המדינה האמריקני שולץ דורש מאתנו להעניק הטבות נוספות להון וכן לצמצם את מעורבות המדינה במשק, וכל מה שיש לקברניטי הכלכלה שלנו לומר הוא שהם תמיד דרשו אותו דבר – מי בתנועת העבודה (זו בשלטון וזו באופוזיציה) טרח להשיב להם? כאשר כל הכלכלנים בארץ מתנבאים פחות או יותר בלשון אחת של מוניטאריזם וניאו־קפיטליזם – היכן התנועה הסוציאליסטית שתעז לומר (לא לצעוק) שאין כלכלה "אובייקטיבית" ואין "חוקי ברזל" כלכליים? כלום לא סיפרו לנו, שהפילוג במערך היה נחוץ, בין היתר, כדי לחדד את הוויכוח הרעיוני? והיכן התנועה הקיבוצית שתראה בהרחבת הסקטור השיתופי בארץ, על ריבוי צורותיו האפשריות, את תפקידה התקני ואת המסר הרעיוני הגדול שלה לחברה הישראלית בימינו?

בקיצור, היכן הסוציאליזם במתקפה? במגננה, חסרת ביטחון עצמי, אפשר אולי בקושי רב לשמור על הקיים – וגם זה לא תמיד. אבל חזון אין בה.

אשר מניב, 66, אב לשלושה בנים ובת, חבר קיבוץ מעין צבי משנת 1947.
חבר הנהלת "יד טבנקין", מוסד למחקר של הקיבוץ. לשעבר עורך הירחון "מגוון", ותפקידים שונים במפלגת העבודה.

סלאח א־דין 10

מאת חיה יוסף

צילם יוסי זמיר

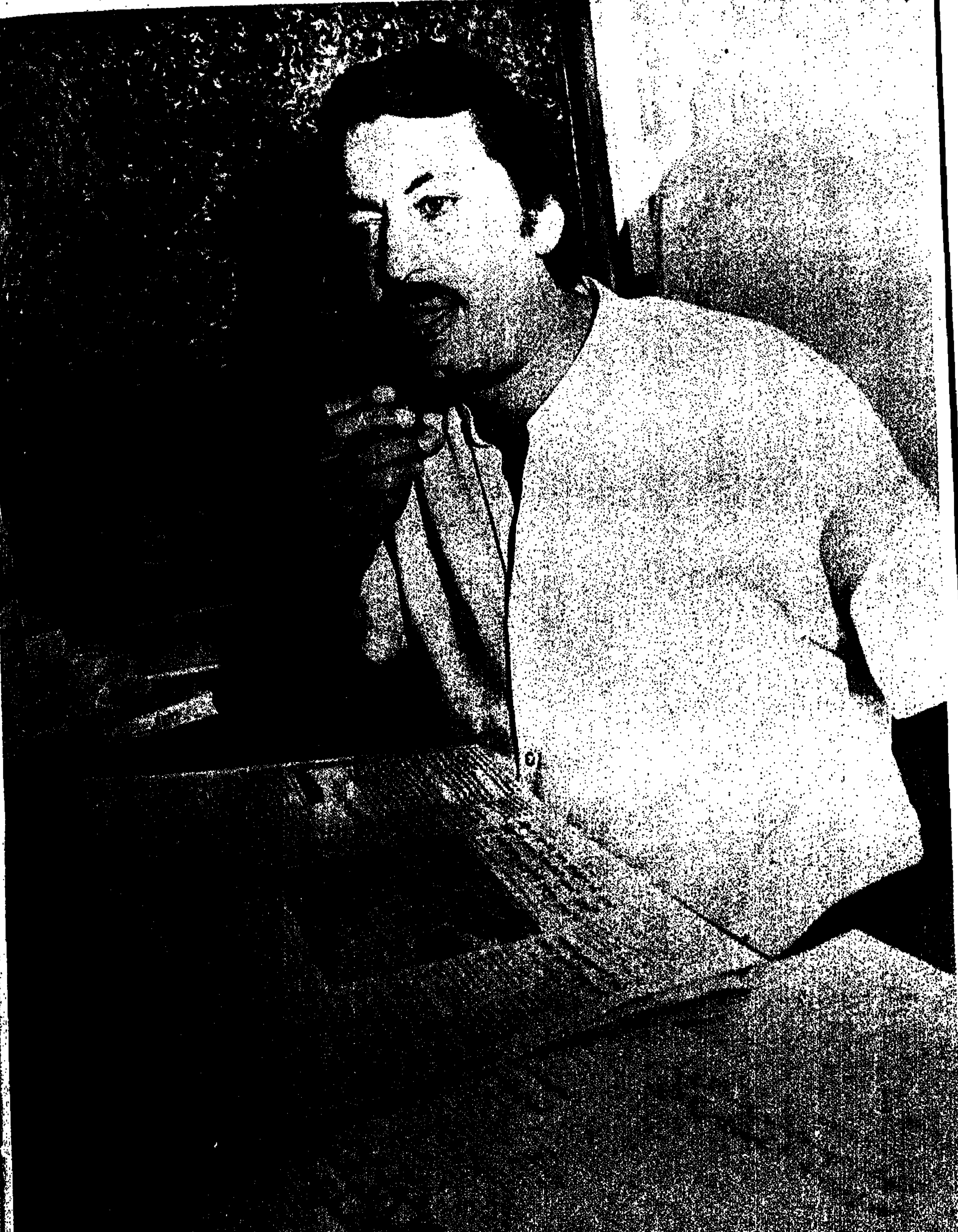

„אל אודה" דורש את הזכות להפצה בכל השטחים הכבושים וקורא לכל המוסדות הלאומים הפלשתיניים, כוחות הדמוק־רטיה הישראלים וגופים בינלאומיים לתמוך בדרישה חוקית זו".

שלושה עיתונים ערביים ממוקמים בבית אחד בירושלים המזרחית. שניים מהם עמדו לאחרונה לפני סגירה. השלישי, „אל־אודה" („השיבה"), מחכה לתורו

בוקר במשרדו של איברהים קראעין, העורך ובעל השבועון הערבי „אל־אוודה", היוצא לאור בירושלים המזרחית. בין לבין אנחנו דנים בגידול כלבים. רק שישה שבועות מאז קיבל כלב זאב גזעי, והוא מודה שאינו יודע מה לעשות אתו. הכלב מפונק, אומר איברהים, יפה כזה. עושה רושם שיהיה פעם כלב שמירה נהדר. בינתיים הוא לא רוצה לצאת לרחוב. אוכל מן השולחן וכולנו מאוהבים בו. אולי פה ושם צריך לתת לו מכה? אני שואלת. ואיברהים מחייך: רק לא מכות. השאלה הבאה המתבקשת היא — אם־כן, למה בפוליטיקה? למה שם מותר להשתמש באלימות ובטרור? איברהים משתתק. אחרי כמה דקות מתחיל המונולוג המוכר: לא אנחנו התחלנו בטרור, לא הפלשתינאים הם אלה שרוצים במלחמה.

„תראי", הוא אומר, „תראי מה קרה בשנים האחרונות. בימי שלטון הליכוד קיבלנו יותר חופש ויותר אפשרויות לנהל חיים נורמליים בשטחים ובתוך ישראל, מאשר בתקופת שלטון המערך. מפלגת הפועלים מתנהגת בצורה הגיונית כשהיא באופוזיציה, אבל היום, תחת שלטון ממשלת הליכוד הלאומי, אין לנו חופש תנועה, לא חופש דיבור ולא חופש עיתונות. הצנזורה חוגגת וכבר לא אכפת לנו מה נעביר אליה — ממילא אנחנו יודעים: הרוב יימחק. כשמפלגת העבודה היתה באופוזיציה לא היינו צריכים לצעוק חמס, רק איימו עלינו לסגור את העיתון, וכבר הם לחמו את מלחמתנו. היום, פרס וחבריו הסוציאליסטים יושבים בשלטון, ולנו אין אפילו אפשרות להתגונן. פרס טס למרוקו ומנסה לשכנע את מלך מרוקו להידבר עם הפלשתינים. הרי זה צריך להיות ההיפך. הלא פרס צריך לבוא אלינו, הפלשתינים, ומאתנו עליו לצאת אל מלך מרוקו".

מה יהיה אחרי הרוטציה, אני שואלת. „אני לא מאמין כבר בשום דבר", עונה איברהים. „פרס כל־כך אכזב אותנו". בקול רם הוא מהרהר, „אולי שמיר ירצה להוכיח לעולם שפרס לא נקט שיטות נכונות. אולי דווקא הוא ואנשיו יתחילו לדבר אתנו...".

איברהים אומר שכבר היו שיחות בין חוסיין לערפאת, כמעט והגיעו להסכם, אבל הישראלים התערבו ובכך נגמרו השיחות. כשאני מעירה לו שחוסיין טוען כי ערפאת הוא זה שמונע כל אפשרות של הידברות, הוא משיב בכעס: „מה זה חשוב מי האיש שמדברים אתו? הרי מדברים על פתרון פוליטי ולא על כבוד אישי".

עבודות ניקיון במחנה המעצר

בין חוסיין, פרס, רוטציה ושמיר משתלב שוב ושוב סיפורו האישי של משכיל ערבי צעיר, אולי דיוקן אופייני של דור, של תקופה.

„נולדתי בירושלים בסילואן, בשנת 1947. הורי והוריהם נולדו כאן. יש לי שלושה ילדים וכל משפחתי חיה בירושלים. אני הוא הצעיר בבני משפחת קראעין. אבי היה קבלן בניין, והמשפחה, האם, שלושה אחים ושתי אחיות, התגוררה בשכונה ליד ירושלים. לפני קום המדינה חיו אצלנו, בסילואן, יהודים־תימנים וערבים בשכנות טובה. בקטנותי סיפרו לי כמה קרובים היו זה לזה. את החגים חגגנו יחד, נשי השכונה החליפו ביניהן מרשמים של מאכלים וגדלנו כמו ילדי כל שכונה אחרת. כעס גדול היה לנו דווקא על האנגלים. אפילו אחרי קום המדינה לא כעסנו על היהודים אלא על האנגלים", שרצו לחלק את ארצנו.

„עד 1967 לא ראיתי יהודי־ישראלי. סיפרו לנו שהם, היהודים, הורגים ערבים, שולטים ביד חזקה, ולפני עיני הצטיירה דמות נוראה, בלתי אנושית.

„בשלהי מלחמת ששת הימים ברחו רוב הצעירים הערביים לירדן. אני הייתי כבר ברבת־עמון, באוניברסיטה, שם למדתי ספרות אנגלית והוראה. בעצם, רציתי ללמוד רפואה, אבל לפני גמר הלימודים בתיכון תפסו אותי בעת הפגנה וישבתי במעצר 20 יום. לא הייתי מוכן לבחינות וקיבלתי רק 73 אחוז בממוצע הציונים, פחות מדי מכדי להתקבל ללימודי רפואה באוניברסיטת קהיר. כך התחלתי ללמוד ספרות אנגלית. בינתיים פרצה מלחמת ששת הימים, ומישהו סיפר לי שהורי ואחותי נהרגו על־ידי הישראלים. נשארתי ללא תמיכה כלכלית וידעתי שעכשיו עלי לדאוג לעצמי. החלטתי להישאר בירדן ולעבוד כדי לממן את הלימודים.

„אחרי גמר הקרבות הודיעו לי מהורי שלא קרה להם שום אסון, איש מבני־משפחתי לא נפצע ולא נהרג. הם ביקשו ממני שאחזור הביתה, לירושלים. ניסיתי לעבור את הגבול עם כמה מחברי אך התברר שמשמר כבר של צה"ל שומר על כל הגבולות. במקרה פגשנו נהג ערבי שחי בשטחים והוא הבטיח לנו שעבור חמישה דינרים יעביר אותנו לשכם. שילמנו את המחיר ובשעה ארבע לפנות בוקר הגענו למקום מסוים ליד הירדן, שם פגשנו אותו. כולנו לבשנו חליפות כהות, עניבות וחולצות מהודרות. עלינו לטנדר והנהג הביא אותנו למרכז העיר שכם. לא הספקנו להביט על הבתים וכבר נעצרנו על־ידי קבוצת חיילים ישראלים.

„זאת היתה הפעם הראשונה בה עמדתי פנים אל פנים מול האויב הישראלי. המחזה היה יוצא־דופן, מוזר. היינו רגילים לחיילים מצוחצחים ולבושים בקפידה כמו חיילי ירדן, והנה, הביאו אותנו למחנה צבאי שנראה כמו מחנה צופים. החיילות והחיילים שם היו לבושים ברישול, ולא הרגשנו הבדל בין קצינים לחיילים רגילים.

„במחנה הפרידו ביני לבין חברי. בערבית אומרים: לבודד אותך מחבריך — זה גרוע ממוות... ובאמת, כך הרגשתי. החייל אמר לי בערבית שבורה: הורד את הז'קט, ואני הייתי בטוח, שהנה, הוא יוציא אקדח ויירה בי. אחר־כך הורה לי אותו חייל להפשיל את שרוולי החולצה ואני הייתי בטוח שהוא עומד להזריק לי זריקה מיוחדת כדי שאשיב לשאלותיו בחקירה. האמת היתה אחרת, והיום היא אפילו נראית לי משעשעת. החייל אמר: קח מברשת, דלי וסמרטוט ותנקה את החדר עד שיבריק. שאלתי אותו: איפה חברי? והחייל אמר: כשתגמור, אביא אותך אליהם. אין לך מושג איזו עבודת נקיון מעולה עשיתי, כדי להגיע אליהם. מאוחר יותר הביאו אותי לחדר אחר ושם נודע לי שגם חברי עברו כפועלי־נקיון. הם, לעומתי, ניקו בתי־שימוש. החיילים־ילדים פשוט לקחו להם יום חופש מניקוי המחנה ואנחנו עשינו את עבודתם.

„בסיומו של היום הביאו אותנו למחנה מעצר. אחרי כמה שעות של חקירות הוכנסנו לחדר גדול. להורי נודע שאני נמצא במעצר ואבא מיד הגיע לשם. אחרי דין ודברים הסכימו לשחרר אותי עבור 50 דינרים ירדניים וכך יצאתי לחופש.

„מנהיג נולד מתוך מצוקה"

„כשהגעתי הביתה גיליתי שאסור לנו להסתובב בעיר או בסביבה ללא תעודת־זהות. הגשתי בקשה ובינתיים הסתגרתי בדירת הורי. סיפרו לנו שכל ערבי שנתפס ללא התעודה מוכה ואחר־כך מועמד למשפט בפני בית־דין צבאי. בשבועות אלה התחלתי ללמוד עברית. אמנם לא ניתנה לי עדיין הזדמנות להיות תחת שלטון הכיבוש, אבל היו שמועות שונות, ואני האמנתי שכדאי לי ללמוד. רציתי להבין את השפה, לקרוא עיתון וללמוד מחיי היום־יום על המצב שאליו נקלענו.

„כשקיבלתי את תעודת הזהות שלי שלטתי כבר קצת בעברית, והתחלתי לצאת לרחובות. המפגש היה קשה. קשה לחיות תחת כיבוש עוין, וצריך לזכור שאז שלט המערך. הישראלים היו כמו שיכורים מניצחונם במלחמת ששת־הימים. מצב המיעוט הערבי החמיר. אנחנו יודעים מן ההיסטוריה שמנהיג נולד מתוך מצוקה וצורך, וערפאת, בשבילנו, היה מנהיג כזה. לא היו צריכים לבחור אותו, הוא דיבר אתנו על דברים שחשבנו כי הם נחוצים לנו, הוא פתח לפנינו שער של תקווה, ולא ידענו שגם הוא ייכנס למעגל הפוליטיקאים. אני לא יודע אם היינו בוחרים בו היום למנהיג אש"ף, אבל אז לא ידענו...

„מה שהיה מזעזע במיוחד היתה העובדה שידענו כי אל לנו לצפות לשום עזרה מצד ממשלות ומדינות ערביות. הרגשנו שאם לא נפעל מתוך עצמנו, אנחנו, הפלשתינים, שום מדינה ערבית אחת לא תנקוף אצבע למען שחרורנו. הפכנו לכדור משחק פוליטי בידי מדינאים ערבים ומערביים גם יחד".

שופר למרירות

גם כשהוא מגיע לפוליטיקה איברהים הוא ההיפך הגמור של „הפייטר". יפה־תואר, צעיר, בן 39, לבוש אירופאי מהודר. בעבר הוציא לאור ספר שירי אהבה. חלומו הגדול — חיי משפחה שקטים, עבודה ספרותית ולימוד ספרות אנגלית לצעירים. לעיתונות הגיע במקרה. בתקופת לימודיו באוניברסיטה לא היה לו זמן, לדבריו, להיות פעיל פוליטי. אביו נפטר ועליו הוטל עול קיום המשפחה.

„עבדתי כמורה בחברון וכתבתי שירים שפורסמו בעיתונים ערביים. כיוון שידעתי היטב עברית — עשיתי תואר ראשון בספרות אנגלית באוניברסיטת ירושלים, והייתי צריך להיבחן גם בעברית — מצאתי לי מקור פרנסה בעיתון שחיפש מתרגם מעברית לערבית. כמה שבועות לאחר שהתקבלתי לעבודה חתמו אתי על חוזה והתחלתי לכתוב כתבות קצרות. מאוחר יותר הפכתי לעורך המדור הספרותי. שם העיתון היה „אשעב".

„בעבודתי בעיתונות הכרתי את רימונדה חווא טאוויל, עיתונאית, מרצה ומקורבת לערפאת, פעילה באש"ף. החלטנו לפתוח עיתון משלנו, למרות שידענו שזה לא יהיה קל. מההתחלה שמרנו על קו פוליטי־פלשתינאי והפגנו תמיכה באש"ף. הוצאנו, ואנחנו מוציאים, את השבועון בשתי שפות: בערבית ובאנגלית. את השבועונים אסור להפיץ בשטחים, וגם בירושלים יש לנו קשיים. שוט הסגירה תלוי תמיד מעל ראשנו.

„אחרי שפתחנו בשנת 1982 את השבועון „אל אודה", היה לי סוף־סוף שופר למרירות לבי, למרות זאת אני פועל בצורה מתוחכמת. אני יודע: יש לי אתגר וצריך ללחום בדרך נכונה.

„הקו הפוליטי שלנו הוא פרו־אש"ף־פלשתיני. כן, אני תומך גם באש"ף. אומרים עלינו שאנחנו מקבלים תמיכות מגופים פוליטיים. זה לא נכון. אין לנו צורך בכך ואין לנו גם צורך לפרסם דעות פוליטיות שאינן לפי מצפוננו. עובדים בעיתוננו כעשרה כתבים, רובם בעבודה חלקית. כל מלה עוברת צנזורה".

לדווח בין השורות

שני העורכים, רימונדה ואיברהים, תומכים באש"ף, אם כי לא פעם הסתייג איברהים מן הקו הפוליטי של ערפאת. באחד מן הגליונות האחרונים של „אל אוודה" (מה־10 באוגוסט) כתב איברהים במאמר המערכת: „האומנם יוכרע גורל המזרח־התיכון באמצעות חקיקה המבוססת על הבנה פוליטית בין שתי המפלגות העיקריות בישראל? כלום תיפתר השאלה בדבר שלום או מלחמה באזור על־ידי חוקים שיתקבלו בכנסת (פשוט, מפני שקבלתם תשרת את האינטרסים של שני מנהיגי ממשלת האחדות הלאומית)? או שמא נשלטת החברה הישראלית על־ידי חוקים וכללים נטולי טעם והיגיון, בשל האופורטוניזם של מפלגת העבודה והליכוד כאחד? שאלות אלו התעוררו בפרלמנט הישראלי, לאחר שהתקבל, בקריאה שלישית, חוק המונע פגישות בין ישראלים לפקידי אש"ף, ושלפיו יוטל על ישראלים, המפרים אותו, עונש מאסר של כמה שנים".

ב־12 באוגוסט, כמה שעות אחרי שעזבתי את הבית ברחוב סאלח אדין 10, בו שוכנת המערכת, הודיעו לעורך הראשי של היומון, „אל־מיתאק" והשבועון „אל־אעהר", השכנים, על סגירתם. מאוחר יותר פנה העורך לבג"צ ובינתיים העיתונים ממשיכים לצאת. איברהים קראעין ידע על הדיון בדבר סגירת העיתונים כבר מזמן, אך המשיך לעבוד כרגיל. ביום מן הימים, הוא יודע, יגיע גם תורו שלו. בעצם, כבר איימו עליו בסגירה לפני שנתיים. אחר־כך התרצו ושינו את גזר־הדין, ועד הפעם הבאה עסקים כרגיל.

„עיתונות", אומר איברהים, „היא מקצוע מיוחד במינו. השאלה הנצחית, מה כן ומה לא לכתוב, מציקה לכל עיתונאי אחראי, אבל להיות עיתונאי ונוסף על־כך גם עורך עיתון במגזר הערבי — זאת משימה כמעט בלתי־אפשרית. מצד שני, העיתון הוא השופר היחידי שיכול להגיע להמונים. למרות הצנזורה המכבידה בכל זאת אפשר לדווח, בין השורות, והמבין יבין".

במאמר המערכת האחרון כותב איברהים: „בעשור שחלף הצליחו הקשרים בין הישראלים לאש"ף לגשר במידה רבה על פער של איבה ושנאה. בדו־שיח הפלשתיני־ישראלי, אשר החל בשנות ה־70 הראשונות, הביא לישראלים סיכוי לראות גם את הצד השני של האוכלוסיה הפלשתינאית, שהיא צד שונה מזה שעוצב על־ידי מנהיגותה, אשר ציירה את הפלשתינאים ככנופיה של טרוריסטים שרוצה להרוס את מדינת ישראל ולזרוק את היהודים לים".

רופא אחד ל־7000 איש

איברהים מדגיש כי הוא פועל לפי מצפונו. לא פעם הוא גוער בערפאת ויחד עם זאת מתלונן על מדיניות ממשלת ישראל. „אני מצביע על תקלות, אי־צדק או גזענות של ממש, הנה, למשל, סטטיסטיקה מעניינת שאני מצביע עליה בפני קוראי: במחנה הפליטים בג'אבאליה סובלים 85 אחוז מהתושבים מאסקאריס (תולעים) בגלל תנאים סניטריים גרועים, ו־36 אחוז סובלים מאמבות ודיזינטריה. אבל מה שבאמת מרעיש זו העובדה שבשנת 1984 טיפל רק רופא אחד ב־7000 תושבי המחנה! מידע כזה עושה רושם מזעזע על כולם, במיוחד משום שישראל ידועה ביחסה המטפח כל מה שקשור לטיפול הרפואי". אגב, מוסיף איברהים, לא בדקתי את הנתונים. אבל יש להניח שאם לא היו נכונים, הצנזורה כבר היתה מוחקת אותם.

חברתו למקצוע ושותפתו לעיתון, רימונדה חווא טאוויל, נעלמה מן האופק. מספרים שאפילו חבריה בתוך שורות אש"ף התנגדו לקיצוניות שלה ולדרך בה עוררה את זעמם של שלטונות ישראל. ריימונדה נמצאת זה חודשים אחדים בפריס וקשה לדעת מתי תחזור לירושלים.

איברהים מודה כי איבד כל תקווה לשלום בין שני העמים, ישראל והפלשתינים. „היו תקוות שהאמנתי שנוכל לחיות יחד", הוא אומר, „שני עמים בשתי מדינות, אך נראה שכלו כל התקוות. הסיפור שלנו לעולם לא ייגמר. חלמתי שילדי יחיו בארץ מולדתם, בשכנות טובה עם היהודים. אינני רוצה שיחיו תחת שלטון כיבוש, אבל אין לי לאן ללכת, אין לי מולדת אחרת".

„צליל שכן" – ג'אז־רוק עם השפעות לטיניות

ועידת פסגה

מאת עמית רוט

זה יהיה מפגש של מזרח ומערב: ישראלים עם רוסים, רוסים עם אמריקנים, „בי־בופ" עם פיוזן, ג'אז של החוף המערבי עם מוסיקה ערבית. בקיצור, הרבה מהומה ויש על מה.

זו תהיה ועידת הפיסגה השלישית של הג'אז הישראלי, הגדולה בכולן, עם תקוות לפריצות־דרך משמעותיות ולחימום היחסים הקרירים בין הג'אז לקהל הישראלי הרחב.

יחסים קרירים, אני אומר, אבל חמים יותר מאי־פעם. עשרות הרכבים מופיעים כל חודש במועדונים, בבתי־קפה ופאבים. ברי־המזל מופיעים אפילו באולמות. זה פחות ממה שאפשר לראות בניו־יורק ברחוב אחד בלילה אחד, אבל יותר מאשר היה לפני שלוש שנים. יש גיוון גדול בסגנונות ויש ניסיון מתמיד לעלות ברמה. ובכל זאת, אם תיקח נגן ג'אז שנולד בארץ ותיקח נגן שנולד בארה"ב תבחין מיד בהבדל: זה שנולד בארץ מנגן עברית. בשום בית־ספר אי־אפשר ללמוד לנגן ג'אז כמו שמנגן נגן ג'אז שחור.

האם הג'אז שמנגנים ישראלים הוא ג'אז ישראלי? כנראה שכן. אמנם אחוז גדול מנגני הג'אז הישראלים בא מברית־המועצות, ארצות־הברית ומשאר מקומות אקסוטיים, אבל מספר גדל והולך של צעירים שנולדו כאן בוחרים מרצון ומאהבה לנגן ג'אז, ובוועידת הפיסגה שלהם יהיה יותר מחמישים אחוז מהחומר שינגנו, חומר שכתבו בעצמם. ולא רק צעירים ינגנו יצירות שכתבו אלא גם נגנים מנוסים וותיקים, כמו אהרל'ה קמינסקי ורומן קונצמן, שיציגו עוד הרכב „פלטינה", להקה שהפכה כבר לקלסיקה של הג'אז־רוק הישראלי.

בארץ, שבה סיכום פעילות הג'אז השבועית מורה על הופעה אחת מסודרת במרתף העליון של בית־לסין בתל־אביב והופעה אחת ב„פרגוד" בירושלים, פסטיבל ענק שכזה הוא סיבה אמיתית לצחצח את הכלים הקולות ולעשות חגיגה, שתהיה, לשם שינוי, מקומית.

פסטיבל, פסטיבל – מי צריך אותך בכלל

ג'רי גרבל: „בסך הכל אנחנו נמצאים בארץ בצל, בכל האמנויות, ואולי בכל התחומים. יש לנו מחלה, לכולנו: מנטליות שאומרת שתוצרת־חוץ טובה יותר. הרבה פעמים קורה שאמן שבא מחו"ל ידוע רק בגלל יחסי־הציבור שלו, ואם הוא אמן גדול הוא בא על־פי־רוב בלי הנגנים שאיתם הוא מנגן בחו"ל. במקרים אחרים הוא מתייחס להופעה בארץ בחפיפיות, יותר מאשר אם הוא צריך לנגן בניו־יורק, ששם, הוא יודע, יבואו להקשיב לו אנשים שיודעים ומבינים.

„נגן הג'ז בארץ לא מפונק, הוא מופיע מעט מאוד והוא רוצה להופיע במיטב יכולתו. אני חושב שאמן בינוני עד טוב, שנותן 95 או 100 אחוז מיכולת שלו, הוא יותר טוב מהאמן הבינלאומי, שנותן רק 75 אחוז מיכולתו.

„אפילו הם יותר גדולים וחשובים מאתנו, רצוי שאנשים יידעו שיש בישראל אמנים מקומיים בכל התחומים.

„הפסטיבל נותן תמונה חלקית של הג'ז הישראלי, שלא יכולה להיות שלמה לגמרי ללא נגנים טובים כמו מורטון קמפ, פטר ורטהיימר, סטיב הורנשטיין ואבשלום בן־שלמה (כושי עברי משיקגו שניגן בתחילת שנות ה־70 סאן־רא).

„אני אוהב להסתכל על הצד החיובי. לפחות 50 אחוז מהלהקות בפסטיבל מופיעות עם חומר מקורי, ועם כל הביקורת שיש לי והכאב על מי שחסר - חייבים לתת את כל הכבוד למארגן הפסטיבל, אבשלום פרגון, שלקח על עצמו להפיק מפעל חיובי מאוד וחשוב מאוד.

„מה אני עשיתי בסך הכל? הוצאתי תקליט - אבל אני לא מפיק פסטיבל".

* * *

(ג'רי גרבל הוציא החודש בהפקה עצמית את תקליטו השני „רגאיי ירושלים", שחוקלט ברובו בהופעות חיות.)

לוח מופעים

תל־אביב, אמפיתיאטרון וזהל (פארק הירקון):

יום ב' – 15.9:

רביעיית דני גוטפריד: „בי־בופ" מאוחר וחומר מקורי.

ההרכב של ניסים ימיני: המתופף הוותיק שמתעקש ומצליח לשיר מעט קצבי.

„מהצד האחר" עם שתי זמרות מהכושים העבריים: אחת הלהקות העקשניות בג'אז הישראלי, המונהגת על ידי הפסנתרן מייקל גרינבלט, הרבה מונק וקולטריין ומעט קלסיקה. מתייחסים להופעות ברצינות לא מצויה ומנסים לשלב מוטיבים מזרחיים וישראליים.

ערן דור ויובל מסנר: שילוב יוצא דופן בין צ'לו לגיטרה־בס, של שני מוזיקאים מבריקים מבית־הספר „רימון". יובל מסנר, שמשתמש בצ'לו שלו עם אפקטים אלקטרוניים, וערן דור [illegible].

יום ג' – 16.9 – ג'אז ישראלי מקורי בלבד:

„צליל שכן" – הרכב ירושלמי שכולו מישראל, איטליה, ארה"ב ודרום־אמריקה ויוצר ג'אז־רוק מעניין, עם השפעות לטיניות ואמנותיות.

ליאור יקותיאלי ולהקתו – נגן גיטרה צעיר בעל אצבעות עלקיות שקטע קריירה מבטיחה בגיטרה הקלסית. בשנתיים האחרונות התחיל לתופף. כיוון וסגנון אמריקני מודרני ומוקצע. יכולת טכנית מרשימה, פוטנציאל גדול. הפתעה בלהקה – לארי שמות, מעניין מאוד.

מיגל הורנשטיין: הבאסיסט לשעבר של „חברים, הטבעיים" בחומר מקורי לגיטרה קלאסית.

ז'אן קלוד ג'ונס וסטיב פסקוף – דואט לגיטרה וגיטרה־בס.

לין מגנס – אחת הפסנתרניות הטובות בארץ, בעלת כשרון אלתור, מנגנת חומר סטנדרטי בעיבודים שלה על פסנתר וסינתסייזר.

גלעד עצמון [illegible]

אלון אולארצ'יק [illegible] אורן בלבן.

יום ד' – 17.9:

„הפלטינה": הרכב חדש [illegible]

[illegible]

ז'אן קלוד ג'ונס וסטיב פסקוף – דואט לגיטרה וגיטרה באס

האוניברסיטה העברית בירושלים

מרכז מרטין בובר לחינוך מבוגרים בשיתוף קרן הנס זיידל
מודיעים על פתיחת מחזור שני
של המסלול הדו־שנתי
להכשרה ולהשתלמות בחינוך מבוגרים

מטרת התכנית: להקנות לעובדים בתחומים השונים של חינוך מבוגרים ידע עיוני ופדאגוגי ברמה אוניברסיטאית ולפתח כח־אדם פרופסיונאלי בענף זה.
מסגרת התכנית: שתי שנות לימוד אקדמיות (תשמ"ז־תשמ"ח). יום לימודים אחד בשבוע (יום ד') במרכז מרטין בובר, הר־הצופים, האוניברסיטה העברית בירושלים.
תוכן הלימודים: תכנית כוללת לימודים עיוניים ופדאגוגיים: הרצאות, תרגילים וסמינרים, ניתוח אירועים מהמעשה החינוכי ופיתוח מיומנויות הוראה והדרכה בקרב לומדים מבוגרים.
מועמדים: בעלי תואר ראשון לפחות ו/או נסיון מעשי בעבודה חינוכית עם מבוגרים.

התכנית מוכרת לצורכי גמול השתלמות

פרטים והרשמה: עד סוף ספטמבר 1986 במרכז מרטין בובר, טל' 02-882443-4 או 02-822168.

סוף סוף „רוקי" יהודי

מאת משה צימרמן

סרטו של רפי אדר, „כפפות", על־פי ספרו של דן צלקה, הוא הזדמנות לדון בתופעה מרכזית בקולנוע הישראלי: היעדרם של סרטי „זרם מרכזי". תפקידם של סרטים מסוג זה הוא יצירת הגוף הקשה של יצירות קולנוע תקניות. דהיינו, יצירות שאינן מגיעות לדרגה של סרטי מופת, אך גם אינן יורדות אל רמת „סרטי הניצול" – שמטרתם הפקת רווחים קלים ומהירים.

אותם סרטים „תקניים" (שם זמני ופגום) הם, בדרך־כלל, סרטים העשויים היטב, שהצופה יכול לצפות בהם על־פי נטיות לבו, לפי הז'אנר אליו הם משתייכים, כבידור טוב והוגן. משהו מעין „המחזה העשוי היטב" בתיאטרון, או רומן המתח נוסח אגאתה כריסטי, דאשיל האמט, או אפילו לה־קארה.

חסרונם של סרטים מעין אלה ניכר בקולנוע הישראלי מאז ומעולם, ובעיקר מאז 1960, עת סרטים עלילתיים באורך מלא החלו להיווצר באופן סדיר, ובקצב גובר והולך: קצב שהחל בשלושה סרטים לשנה, ופרץ את מחסום עשרת הסרטים ב־1967, שהיתה שנת מפנה גם מהרבה בחינות אחרות.

תהיה שנת פריצתו של הקולנוע הישראלי העלילתי אשר תהיה, ברור כי פריצה זאת הגיעה אל דרך רצופת מהמורות וחתחתים. מכשולים אלה נבעו בעיקר מחסרונו של אותו גוף קשה של סרטים תקניים, שעומדים במרכזה של כל מערכת קולנועית בריאה. הסרטים המשתייכים לקטגוריה זו מתאפיינים בנטילת סיפור מקומי, בהסרטתו תוך שימוש בכלים המקובלים בקולנוע המסחרי, ובראש ובראשונה בז'אנרים.

הז'אנרים מבוססים על צורות קונבנציונליות של עיצוב ועלילה, והם מתבססים על מיומנות מצטברת של הצופה. לרוע המזל, לא הצליחו סרטי הז'אנר לתפוס מקום מרכזי בעולם הקולנוע הישראלי, במשך שנים רבות. הביקורת דחתה אותם, על־פי־רוב בשל העובדה שהשתמשו בנוסחאות סיפוריות שחוקות, ואילו הציבור הרחב לא אהד אותם. „אהדתו היתה נתונה לסרט העממי, שראשיתו ב„סלאח שבתי", והמשכו בעשרות סרטים שניסו לחקות את הצלחתו המדהימה, ואשר זכו לימים בשם „סרטי בורקאס".

הצלחתם של סרטים אלה, שהתאפיינו בכך שהיו ניסיון בוטה וולגארי לעשות הון מן המתיחות העדתית - שהלכה ונוצרה בישראל החל מאמצע שנות השישים - פגעו במידה רבה בניסיונות שאפיינו את הקולנוע הישראלי־עלילתי בראשית שנות השישים ליצור סרטי ז'אנר. אלה אמנם לא הפסיקו להיווצר. אבל הצלחתם של סרטי הבורקאס, ולצדם הניסיון של רוב במאי הקולנוע הרציניים בארץ ליצור סרטים אישיים ברוח „הגל החדש" - קיצצו במספרם של סרטי הז'אנר בקולנוע הישראלי. באופן משמעותי ביותר.

1977, שנת המהפך, מסמנת את תחילת קצו של הבורקאס. הציבור הרחב הפסיק לגדוש את אולמות הקולנוע שהקרינו אותם סרטים. הסיבות לכך אינן לגמרי ברורות, וההסברים נעים בין טענות בדבר שחיקה של סרטי הבורקאס, שחזרו על עצמם, לבין טענות בדבר אובדן הצורך לתעל את תסכולם הפוליטי והחברתי של בני עדות המזרח, לאחר המהפך הפוליטי.

את סיומו של עידן הבורקאס מסמנות שתי תופעות: התפתחותם של סרטי הנעורים, והחזרה אל הז'אנרים.

סרטי הנעורים התפתחו, ממש כמו הבורקאס, בעקבות הצלחה חסרת תקדים של סרט אחד. הכוונה היא, כמובן, לסרטו של בועז דווידזון, „אסקימו לימון", שכמו במקרה של „סלאח שבתי" נהנה מהרבה יותר אותנטיות מאשר רוב הסרטים שניסו לחקותו ואשר עשו זאת באופן פשטני וולגארי.

החזרה אל הז'אנרים, לעומת זאת, מקורה בייאוש שחשו רבים מן הניסיונות החוזרים ונשנים לברוא מחדש, בכל סרט, את הקולנוע. נוצרה עייפות מן הרצון ליצור קולנוע „אמנותי" ייחודי. הנטיה האמנותית הניבה הרבה קשיי קומוניקציה בין מה שנהוג לקרוא „הקהל הרחב" לבין יוצרי הקולנוע. החזרה לז'אנרים באה לתקן משהו מקשיי קומוניקציה אלו. הבולטים שבין סרטי הז'אנרים היו סרטים דוגמת „מסע אלונקות" של יהודה נאמן (1977) או „חמסין" של דני וקסמן (1981), שהיו עשויים לא מעט על־פי הדגם החזותי והתכני של המערבון; „מתחת לאף" של ינקול גולדוואסר (1982), שחב לא מעט לז'אנר סרטי הגאנגסטרים; „מגש הכסף" של נאמן (1983), שניסה ללכת בעקבות סרטי הפילם־נואר; „על גשר צר" של ניסים דיין (1985), שצעד בנתיבותיה של המלודרמה; והבולט מכולם עד כה - „מאחורי הסורגים" של אורי ברבש (1984) שנוצר בדפוס סרטי בתי הסוהר האמריקניים, ואשר הצלחתו הדליקה הרבה אורות של תקווה אצל יוצרי הקולנוע הישראלים.

מתח והנאה

„כפפות" מביא ז'אנר חדש אל הקולנוע הישראלי - סרטי אגרוף. אלה נהנים מאז ימי „רוקי" מפריחה גדולה, ואך טבעי שיגיעו אלינו. כך אנו זוכים לסרט אגרוף ישראלי ראשון, ובאמצעותו - להצצה אל ארץ־ישראל של שנת 1937, על חברת המהגרים היהודית שמצאה בה מקלט, על תרבותה, ובעיקר על הצירוף המופלא של זרות וחיוניות שאפיינו אותה.

העלילה עצמה מתרחשת בתל־אביב, המוצגת בסרט כעיר מהגרים, ומאוכלסת בעיקר על־ידי יהודים שמוצאם ממזרח אירופה. החיים מעבודה קשה וניזונים מחלומות גדולים. אל תל־אביב זאת, השאננה והבטוחה, מגיע זיגמונד ברויין (ניסן נתיב), כתב הספורט הנודע מוורשה, במטרה להשתקע בה. הוא מביא עמו מתנה מיוחדת ממועדון הספורט של מכבי ורשה - חלוק משי אדום, שעליו רקומים בזהב מגן־דוד ושני אריות מעוררי התפעלות. המתנה אמורה להיות מוענקת למתאגרף המצטיין של השנה בארץ־ישראל.

הירש צ'אמארקו (עזרא כפרי במשחק מצוין), מאמן קבוצת האגרוף של מכבי תל־אביב, מחפש כשרון חדש, שבעזרתו יוכל להבטיח כי ספורטאי ממועדונו יזכה בחלוק. בחיפוש אחר כשרון זה הוא מגיע אל טולק שאפרן (איקא זוהר, הראוי להרבה שבחים על משחקו). טולק, גיבור סרטנו, הוא בחור בן 23, שהתייתם מהוריו בעודו ילד, ומאחוריו עבר לא מבוטל של מתאגרף מצליח ועבודה כשומר־ראש של ה„עכביש", מגדולי הגנגסטרים היהודים בוורשה.

טולק אינו מעוניין בתחילה בהצעתו של הירש, מאחר שהוא רוצה לחיות את חייו בשקט. הירש אינו מוותר ומזמין את טולק לצפות בתחרות אגרוף. התחרות מעוררת את אהבת האגרוף הרדומה אצל טולק, והוא מצטרף לאימוני הקבוצה.

אל רוזמרין (אמנון מסקין), אמרגן אגרוף אמריקני שמזדמן לארץ, רואה יום אחד את טולק בפעולה ומציע לו, כפתיחה לקריירה מקצוענית, מאבק עם מתאגרף מקצועני מפורסם, גז בונאטי. הכסף והרצון הרב להוכיח את עצמו מביאים את טולק להסכים להצעה מבלי להתייעץ בהירש. הוא נפגש עם בונאטי. מעריץ אותו בתחילה בשל סגנונו, אך רב אתו לאחר מכן בשל סלידתו מאופיו השחצני. בעקבות ריב זה, מאיים בונאטי על טולק כי ינקום בו כאשר יתחרו.

סיטואציה זו מחייבת את טולק להקדיש את עצמו לקרב הגורלי. אלא, כמו שקורה לא אחת בסיטואציות כאלה, דווקא ברגע זה הוא ננטש על־ידי מאמנו, שכועס עליו בשל העובדה שנענה לקרב בלא להתייעץ עמו, ועל־ידי חברתו נאווה (שרון כהן), אותה פגש במהלך הקריירה המחודשת שלו כמתאגרף.

היחידי שמסייע בידו הוא מרק לובארט (דני מוג'ה, שחסד גדול נעשה לו כאשר נתנו לו להשתחרר מדמות הישראלי המאצ'ו, אותה גילם בדרך כלל בסרטים), מתאגרף אינטלקטואל מוזר, שחלומו הגדול הוא לנסוע לטאהיטי, בה אין רגש האשמה מלווה את כל מי שחי בה, כמו שקורה בארץ־ישראל. יחד הם מתאמנים על פי שיטותיו של מרק, עד לקרב הגדול, שאת סופו ואת כל אשר קורה בו לא נספר כאן, כדי לא לגזול מן הסרט שום צופה פוטנציאלי.

ובאמת, כדאי ללכת לסרט. לא רק כדי לדעת את הסוף. כדאי ללכת גם לשם כך, אך כדאי ללכת בעיקר משום שזה סרט ישראלי עם כנות הברקות ליהוק, מספר רגעים מותחים, מספר רגעים מרגשים, שחזור מעניין אם כי לא מלא של תל־אביב בשנות השלושים, ועוד הרבה.

הרבה אנשים סובלים ממשבר אמון כלפי הקולנוע הישראלי. „כפפות" הוא הזדמנות להתחיל לטפל במשבר האמון הזה. ואם תשאירו בבית את הקנטרנות השמורה בדרך־כלל לסרטים ישראליים, מובטחני שתהנו.

איקא זוהר בתפקיד טולק (משמאל) ודני מוג'ה בתפקיד מרק – הכנות לקרב הגדול

כל יום

11.9—5.9.86
מוסף רדיו וטלוויזיה

שישי טלוויזיה

12.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 קשת וענן — גלגל הזמן
08.40 מסך לספרות (יסודי) — יש לי חלום
09.00 מוסיקה ד"ו — הקניון הגדול
09.20 — לשון ותקשורת ג'-ה' — טעמה של שבת — כבד את אביך ואת אמך
10.05 חשבון ו' — השבר העשרוני
10.30 הגיל הרך — בבית של פיסטוק — השמש לא תשוב עוד לעולם
11.00 מדעי הטבע (יסודי)
11.15 חברה ותרבות יסודי) — סופרים מספרים — אליהו אגסי
12.45 מוסיקה על־יסודי־העשרה — ראשית החיים כ' — י. מנוחין
13.30 עד כאן — חדשות קול ישראל
13.35 זהו זה — שידור חוזר
14.30 האוניברסיטה הפתוחה: מוסיקה במבט ראשון — מעט ויואלדי
14.55 מוסיקה בכל הזמנים — פרק 16

ג'ון וויין, בבלש משטרה קשוח בסרט „מקוי" (22.15)

(אחרון): היום ומחר — מלחינים בני זמננו.
16.00 ערב חדש — מוסף לשבת
16.30 קיצור החדשות (ערבית)
16.32 „ספינת האהבה"
17.20 לקט שירים (ערבית)
17.30 סרט ערבי
19.20 על המרקע (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 שיר לשבת
20.05 „ערב שבת" — סדרת שיחות של הרב שמאול אבידור הכהן על נושאים מתוך פרשת השבוע. הערב: פרשת „כי תצא"
20.15 מבט ליל שבת
21.15 „הלילה מחזמר" — להיטים מתוך מחזות־זמר, מוגשים על ידי שחקנים וזמרים ישראלים, בליווי התזמורת הסימפונית ירושלים רשות־השידור, בניצוח שמעון כהן. המשתתפים: שושנה דמארי (מתוך „שולמית") אילי גורליצקי ויונה עטרי (מתוך „שלמה המלך ושלמי הסנדלר") חנה מרון (מתוך „הלו דולי") שמאול רודנסקי (מתוך „כנר על הגג") ליאור ייני (מתוך „איי לייק מייק"), „הכל עובר חביבי" (מתוך „סיפור הפורברים"), ועוד. מנחה: אהוד מנור
22.15 סרט קולנוע — „מקוי" (ראה הפניה)
24.00 פסוקים לשבת חדשות

סרט קולנוע — „מקוי". *בבלש משטרה ותיק וקשוח (ג'ון וויין) יוצא לחקור פרשת סחיטה, שבה נרצח אחד מחבריו הקרובים. הוא מסרב להאמין להשערות שידידו היה מעורב בשיתוף פעולה עם העולם־התחתון ויוצא לחשוף את האמת, בלא פשרות. שנת ההפקה: 1974. שעה — 22.15.*

שבת טלוויזיה

13.9.86

16.00 „באק רוג'רס" — סדרת מדע בדיוני שם הפרק: אולימפיאדה
16.50 קיצור החדשות (ערבית)
17.00 „המגירה הסודית" - סדרת מתח פרק שני: החקירה. בפרק זה קולט מגלה פרטים נוספים, וחושדת שבעלה ניהל חיים כפולים. היא נוסעת לג'נבה עם בתה נטלי, כדי להתחקות על עקבותיו, ומגלה את בתו של בעלה.
18.00 „הפסיפס האנושי" — פרק שישי: „פרידה לעד"
18.30 „למשפחה" — (ראה הפניה)
19.00 „אורח באולפן" — התכנית תארח הפעם את עובדיה אל קרא, צייר דרוזי, יליד דליית־אל־כרמל. הוא בא לארץ מניו־יורק לפתיחת תערוכת ציוריו במוזיאון העירוני בחיפה. (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 „מי הבוס?" — סדרה קומית שם הפרק": „החוויה הראשונה של סאם" טוני נבוך ומופתע לראות את ילדתו הנערית לובשת לפתע צורה נשית.
20.30 „מכל מקום" — התכנית מתארחת הפעם בישיבת שעלבים, ומביאה את סיפורה של הישיבה, מציגה את חברי הקיבוץ ועוסקת גם בשנת השמיטה הקרבה ובאה. בחלק המוסיקה משתתפת חבורת זמר של חיילי ההסדר שבישיבה, וכן האחים ברונר, בוגרי הישיבה. מנהל המוסיקה: ד"ר מרדכי סוכול
21.00 מבט לחדשות
21.30 ספורט: משחק השבת

פיי דאנוויי, היא המלכה איזבלה בסדרה „קולומבוס" (22.30)

22.30 „כריסטופר קולומבוס" — דרמה תיעודית ב־6 פרקים — ראה הפניה)
23.25 תכנית בידור — „חיות מדברות". „שיחה" בשפת־אנוש עם חיות.
00.05 פסוקו של יום חדשות

„למשפחה" *1. דיאטה — ד"ר דיבר גובראן, תזונאי, ישוחח על הדרכים לדיאטה, הקשר בין ספורט ודיאטה ועוד. מראיינת, סועאד קראמן. 2. כלבי הנחיה לעיוורים אינם כלבים רגילים. הם אומנו במיוחד לשמש את העיוורים ולשרתם. כתבתו של זאב שטייזר. 3. רעיונות עיצוב תרשנים ברהיטים — קן נקן ברהיטים בסגנון מודרני. 4. תצוגת אופנה מדגמים של מעצבים צרפתיים. (ערבית) שעה — 18.30.*

„כריסטופר קולומבוס" *— דרמה תיעודית ב־6 פרקים. הפרק השני: שבע שנים נמשכים שידוליו של קולומבוס לקבל את תמיכתם והסכמתם של המלך פרדיננד והמלכה איזבלה למימוש המסע. דרישותיו של קולומבוס לדרוגים ולתארים מבעיסות את המלך, אך הוא נכנע בסופו של דבר. תוך כדי תקופה זו נולד לקולומבוס בנו השני (פרדיננד) שילדה לו ביאטריס. שלוש האניות מוכנות לדרך. קולומבוס מפתיע לאיוש הצוותים באלישיים רב המנהיטין — מרטין אלונסו פינזון. 3 באוגוסט, 1492 — האניות „פינטה", „ניניה" ו„סנטה מריה" יוצאות מנמל פאלוס שבספרד אל הדרך. שעה — 22.30.*

ראשון טלוויזיה

14.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 תלמוד — שניים אוחזין
08.40 מסך לספרות (יסודי) כל שנבקש
09.00 אנגלית ו'
09.20 השעה שלנו — משירי מרים ילן שטקליס
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ה' — מבוא לשברים
11.15 צרפתית
11.30 גיאוגרפיה ה'־ו' — יפו — כפר
12.00 ספרות (חטה"ב) — מעשה בנעליים — חלק א'
12.25 אנגלית ט'
13.00 אנגלית י'
13.30 מוסיקה — טבי הטובה
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 בלי סודות
14.45 Have you been there? Hello Israel
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: חשבון דיפרנציאלי ואינטגרלי — תולדות חדו"א: עידן המהפכות — הולדתה של צרפת החדשה; מבוא למדעי החיים — מארג מזון
16.00 רחוב סומסום
16.30 אי האלמוגים — סדרה חדשה בת 9 פרקים המספרת על הרפתקאותיהם של שלושה נערים הנקלעים לאי בודד ליד חופי אוסטרליה, ומצליחים להישרד בעזרת תושייתם.
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 „קאובוי באפריקה" — סדרת דרמה הפרק הרביעי: „לציד ראשון"

אורי אבנרי, בשיחה על פערים עדתיים ומעמדיים, „סוף ציטוט"

18.20 סרט הנפשה
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סרטים מצוירים
18.45 „חידושים והמצאות" (ערבית)
19.00 יומן השבוע (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „עד פופ" — מגזין לפופ ולבידור בתוכנית ראיון עם זמרת הבריטית סמנטה פוקס. הראיון צולם באנגליה במיוחד לתוכנית „עד פופ".
21.00 מבט לחדשות ו„שער ראשון"
21.45 „שושלת" — הפרק העשירי: סטיב קרינגטון משנה את אורח חייו: הוא עובר לגור בדירה משלו, נרשם לאוניברסיטה ועובד בחברה של אביו. בתגובה על החלטתו של ג'ף קולבי לעזוב את בית קרינגטון ולעבור לניו־אורלינס, פרלון נוטשת את הבית אל זרועותיו של אהובה לשעבר, הנהג מייקל.
22.35 „סוף ציטוט" — (ראה הפניה)
23.15 „סיפורים מן הצד האפל" — סדרת סרטי מסתורין הסרט הרביעי: „קוטל כאבים" הסרט מציג דרך מקורית להיפטר ממכאובים. אך מיהו הרופא?
22.40 פסוקו של יום חדשות

„סוף ציטוט" — תכנית *שבועית בענייני ספרות. במוקד השיחה ספרו של ימיני בן־דרור: „אגרוף פוליטי". הספר עוסק בחברה הישראלית מנקודת מבט של יליד הארץ ממוצא מזרחי, על פערים עדתיים ומעמדיים ועל הבדלי התרבויות בין מזרח למערב. ישוחחו: עמיר פרץ — ראש מועצת שדרות, אורי אבנרי — עורך „העולם הזה", אשר לוי — מרצה לפילוסופיה ומדריך במתנ"סים, וימיני בן־דרור — מחבר הספר. מנחה: ירון לונדון. שעה — 22.35.*

שני טלוויזיה

15.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.40 בלי סודות
09.00 אנגלית ה'
09.20 חשבון פשוט ד' — כפולות והתחלקות
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך
11.00 ערבית מדוברת (ד'־ה')
11.15 אנגלית ו'
11.30 ארץ מולדת — בין הזמנים
12.00 אנגלית ח'
12.25 תלמוד — שניים אוחזין
13.00 מדעי הטבע ז'־י"ב — התנשמת
13.30 צרפתית העשרה
13.45 פה ושם — זהירות רעל
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 מאה ציורים מפורסמים
14.25 קסים קסם — השתקפויות
14.50 רכבת ההפתעות
15.00 שעת משפחה — בכוחות עצמי — נערה פעילה וחברותית, לוקה במחלת הנפילה. לאחר ההלם הראשוני, היא מחליטה להוכיח לעצמה ולסביבתה שביכולתה להתגבר על המחלה ולהמשיך ולתפקד כמקודם.
15.55 בן ג'סט — פרק 7
16.25 גוליבר בליליפוט — פרק ג'
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 „עליזה בארץ הפלאות" שם הפרק: „חלום הכבשים" אין איש בארץ הפלאות מצליח להירדם. והסיבה: הכבשים שסופרים אותן לפני השינה הכריזו על שביתה...

ג'וזי כץ, מתארחת ב„מועדון החתול שמיל" (18.00)

18.00 „מועדון החתול שמיל" — התכנית מיוחדת לשירים משל מרים ילן־שטקליס, ומתארחים בה חנה לסלאו, ג'וזי כץ, שושיק שני, דייוויד ברוזה וגיא מרוז.
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 סקירת תכניות (ערבית)
18.35 ספורט (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „סיפורו של ג'סי אוונס" — סדרת דרמה בת 4 פרקים (ראה הפניה)
20.45 „נקודת חן"
21.00 מבט לחדשות
21.30 „כן, אדוני ראש הממשלה" הפרק החמישי: „שותפות של אמת" העלאת שכר לחברי הפרלמנט אינה באה בחשבון בשל קשיים בתקציב הממשלה. אשר להעלאה המגיעה לפקידים הבכירים — זה עניין אחר.
22.00 „זה הזמן"
22.50 „ברודאק" — סדרת סרטי מתח הפרק השלישי: „תשואות לצ'ארלי" ראש העיר צ'ארלי האנגרפורד מתמודד בבחירות לפרלמנט, אבל יש מי שמצליח להכתים את שמו, עד כדי כך שחושדים בו בקשר לרצח
23.45 פסוקו של יום חדשות

„סיפורו של ג'סי אוונס" *— סדרת דרמה בת 4 פרקים. הפרק השלישי: אוונס הוא הספורטאי הראשון בהיסטוריה שזכה באולימפיאדה ב־4 מדליות זהב. כיד לאחר מכן הוא נשלח להתחרויות באירופה, אך הוא מגלה שהשכר שיקבל מבזה. וכן — געגועיו לאשתו גוברים עליו והוא נוטש את התחרויות באמצע. ויד הועד האולימפי האמריקאי משעה אותו מן התחרויות בעתיד. שעה — 20.02.*

שלישי טלוויזיה

16.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 חשבון פשוט ד' — מדוע אסור לחלק באפס
08.40 בלי סודות — ר
09.00 אנגלית ח'
09.20 טבע (בתרגום לערבית) — השלד
10.10 אנגלית ז'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 צרפתית על־יסודי
11.15 חשבון ה' — שברים שקולים
11.30 ארץ מולדת — בפתח תקופה
12.00 גיאוגרפיה ז'־ט' — מדבר יהודה
12.25 ספרות (על יסודי) — אדיפוס המלך — דמותו של אדיפוס
13.00 מוסיקה על־יסודי (העשרה) — רביעיית מיתרים בחזרה
13.30 לשון ותקשורת — הילדים משכונת חיים — שלם ופרטים 1
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 כוכב פרא — סרט אנימציה
15.25 מוכרת הגפרורים הקטנה - בלט עפ"י אגדה של אנדרסן. הרקדנים חברי להקת הבלט של ניו זילנד וסטודנטים מביה"ס לדרמה, שילוב של מחול, סיפור ומוסיקה.
16.00 שביל באמצע שביל בצר — נחל שרך — טיול השבוע: נחל שרך — גליל מערבי.
16.15 קרובים קרובים (פרק אחרון)
17.00 ערב חדש — מנחה: רפי רשף
17.30 „זנב לחדשות" — עם האריה רמו, משי והקוף פיפס
18.00 „ההגדה לבית בנג'ורפ" — סדרה אנגלית משעשעת.
18.30 קיצור החדשות (ערבית)

גד דין בייקר, בסידרת המתח „על סף התהום" (22.20)

18.32 „הטכניון — מראת העתיד" — סרט תעודה האם יימצא תחליף לגוף האדם? האם יעמדו כנפי הלביא במעמסת המנוע? שלוו מה תהיה דמותה של ישראל בעשור הבא ובמאה הבאה? אותו המבכים החושב לא רק על המחר אלא גם על המחרתיים הוא הטכניון. (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „חפש ת'פיפס"
20.30 „אל תחבה לי" — סדרה אנגלית
21.00 מבט לחדשות
21.40 מבט שני
22.20 „על סף התהום" — סדרת מתח אנגלית הפרק החמישי „ותחושה" ג'דברג מצטרף לקריוון בחקירה למתקן נות'מור, ומטרתם לגלות את הפלוטוניום המוחזק שם שלא כחוק.
23.10 „גלריה" — תכנית העוסקת באמנויות בארץ ובעולם. הפעם: הסרט התיעודי „קול המון" על תרבות ווקאלית בישראל. שנים ארוכות היה לשירת המקהלה בארץ תפקיד חברתי. השירה יחד היתה כלי נשק להרמת המורל בעתות מלחמה, ומכשיר להגברת תנופת השדרות ותפוקת החלב — בעתות שלום. שירת המקהלה לשם חווייה אמנותית היא תופעה חדשה יחסית בישראל. הסרט „קול המון" עוסק בגלגוליה של שירת הרבים בישראל ומתמקד בשירת המקהלה האמנותית. בסרט קטעים מחזרות, שיעורים והופעות וראיונות עם גארי ברתיני, מירה זכאי, אבנר איתי, יוסף של ועוד. המקהלות המשתתפות בסרט: רן אליהו מקהלה רינת, ורון קמואן, מקהלת „השיר השפיר" הקיבוץ הארצי, מקהלת „העפרוני", מקהלת ילדים „שיר" האקדמיה בירושלים ועוד.
23.50 פסוקו של מקום חדשות

רביעי טלוויזיה

17.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 ארץ מולדת — בין הזמנים
08.40 אנגלית ו'
09.00 מדעי הטבע (יסודי)
09.20 אנגלית ו'
10.10 מדעי הטבע ה'־ו' — השלד
10.30 הגיל הרך — פרפר נחמד
11.00 חשבון ו' — השבר העשרוני
11.15 אנגלית „איי"ב — Hello Israel Have you been there?
11.30 מושגים ביהדות — לשמוע קול שופר
12.00 אנגלית ח'
12.25 אנגלית י'
13.00 מדעי הטבע (על יסודי) האבולוציה 1 — מתבנין העבר
13.30 גיאוגרפיה
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 עת כושר
14.15 מנהרת הזמן — הטבח שעשו האינדיאנים בגנרל קאסטר ובחיל הפרשים השביעי בשנת 1866
15.00 האוניברסיטה הפתוחה: מבוא למדעי החיים — ברור טבעי; סין בדיון לממשות — בכי
16.00 פרפר נחמד — בית לגור בו
16.25 פיצוחים מגיש: אברי גלעד
17.00 ערב חדש — מנחה: גדעון רייכר
17.30 „תיאטרון האגדות"
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „בחרנו לך" — מבחר שירים וריקודים (ערבית)
19.00 „החרסינה — עבר ועתיד" סרט תעודה: הסרט מתאר את התפתחות תעשיית החרסינה, ובמיוחד כלי החרסינה היקרים מגרמניה, החל במפעל שהוקם בימי הביניים כחלק מסממני האריסטוקרטיה וכלה בימינו אלה. (ערבית)

אודרי הפבורן, בסרט על חייו של רובין הוד „רובין ומריאן" (22.05)

19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט
20.02 „בין הכיסאות" — מגזין דו־שבועי בענייני משפחה וחברה. מנחה: עמוס ארבל
20.30 „תצפית" — מגזין לענייני מדע, טבע ורפואה. הפעם על עניינים הקשורים בראייה ובעיניים: על המידע שרשתית העין מספקת לנו, ואיך משתמשים במידע הזה למטרות רפואיות ולארדפואיות; על ניתוח חדשני ביותר לתיקון מקרים קשים של פגמים בקרנית; על מקל עזר לעיוורים וגם על תעתועי ראייה בתערוכה „גדול וקטן" אשר בסדנה למדע של האוניברסיטה העברית בירושלים. מנחים: פרופ' יורם לס ויעל דן.
21.40 מבט לחדשות
21.30 „מוקד"
22.05 סרט קולנוע — „רובין ומריאן" (ראה הפניה)
23.50 פסוקו של יום חדשות

סרט קולנוע — „רובין ומריאן". *סרט היסטורי המשחזר את חייו של רובין הוד מערוב ימיו ואת יחסיו עם מריאן — העלמה שאהב בנעוריו, ואשר בהיעדרו נכנסה למנזר. מבט אוטפני על תהילה דועכת. הדיוקן של המצב הפוליטי באנגליה של אותה תקופה והתיאור דמויות הגיבורים שעייפו מלהוכיח את גבורתם. שון קונרי ואודרי הפבורן בתפקידים הראשיים. שנת ההפקה: 1976 שעה — 22.05.*

חמישי טלוויזיה

18.9.86

08.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
08.03 שעת כושר
08.15 קשת וענן — הרמב"ם
08.40 בלי סודות — ל
09.00 ארץ מולדת — בפתח תקופה
09.20 מדעי הטבע (חטה"ב)
10.00 שעת כושר
10.10 אנגלית ה'
10.30 הגיל הרך — רחוב סומסום
11.00 אנגלית ו'
11.15 ערבית מדוברת (ד'־ה') — מרחבא
11.30 אנגלית ח'
12.00 מדעי הטבע (על יסודי)
12.25 אנגלית ט'
13.00 היסטוריה על־יסודי העשרה
13.30 ספרות — יש לי חלום
14.00 עד כאן — חדשות קול ישראל
14.03 שעת כושר
14.15 חוקרי ארץ ישראל במאה הי"ט
15.00 טאו טאו
15.25 רחוב סומסום — אוטו זה גם בית
16.00 זהו זה
17.00 ערב חדש — מנחה: דן מרגלית
17.30 „מקרון 1" — סדרה חדשה של מדע בדיוני, באנימציה, מוגשת בדיבוב עברי.
18.00 „אני, אמי והשכן ממולי" — סדרה קומית לבני נוער שם הפרק: „אבי ואני"
18.25 „פסוקו של מקום" — מבט אל טבריה
18.30 קיצור החדשות (ערבית)
18.32 „שבועון טלוויזיה" (ערבית)
19.00 „מפגש" — תכנית דיון שבועית בענייני השעה (ערבית)
19.30 חדשות (ערבית)
20.00 כותרות מבט

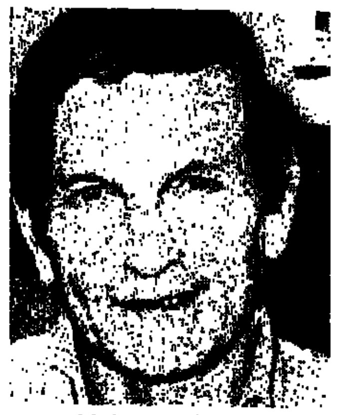

שייקה אופיר, בפסקה עירית בתכנית לילדים „רחוב סומסום"

20.02 מבט ספורט
20.45 לקראת שידור
21.00 מבט לחדשות
21.30 „הכמיהה לילד" — סרט תעודה אנגלי — טיפול בהפריה, שנמשך שש שנים בלא הצלחה, מביא זוג אנגלי להחלטה לאמץ ילד.
22.15 „חלל" סדרת דרמה, הפרק השביעי: עם הודעת ג'ון קנדי על תחילת המירוץ לחלל, ג'ון פופ מבין שהקריירות שלו ושל פני מפרידות ביניהם. יחסי גראנט עם פני נעשים מורכבים יותר. ד"ר סטרביסטמוס (סקורצלה) נפגש עם אלינור גרנט ומכיר בהזדמנות הזאת גם את בתה. צוות המדענים הגרמני עובר עוד שלב בקליטה בארה"ב, וחבריו מתאזרחים.
23.00 פסוקו של יום חדשות

תכניות טלוויזיה ביום שישי 19.9.86

בשעה 21.15 — בידור: *ערב ראיונות עם מני פאר.*

בשעה 22.15 — מערבון *— „השופט רוי בין". סרטו של הבמאי הידוע ג'ון יוסטון על רוי בין — פושע המבקש להגיע לעיירה נידחת המשמשת במקום מקלט לעבריינים. הוא ממנה את עצמו לשופט העיירה ומנהיג בה חוק וסדר. שלוש אהבות היו לו: ההקדשות שאורחה לא פגש את פניה, שירה עימו בנאמנות, ו...דוב. בתפקידים הראשיים: פול ניומן, אווה גרדנר, ויקטוריה פרינסיפל (פאמלה מ„דאלאס") ג'קלין ביסט. שנת ההפקה: 1972.*

תחנות זרות טלוויזיה

המזרח־התיכון טלוויזיה

יום שישי 12.9.86
13.00 וודי וודפקר. 13.30 חיים אחרים. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידר־וומן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 וובסטר. 18.30 קשרי משפחה. 19.00 חדשות. 20.00 פולגאי. 21.00 סרט (ערבית). 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

שבת 13.9.86
13.00 פלאש גורדון. 13.30 הקטנים. 14.00 פליפר. 14.30 הרפתקאות בעולם. 15.30 ימי העמק האבודים. 16.00 כדורגל אנגלי. 17.00 ספורט מהעולם. 18.00 ספורט. 20.00 היאבקות. 21.00 סרט.

יום ראשון 14.9.86
13.00 וודי וודפקר 13.30 בית־חולים (סדרה). 14.00 מועדון 700. 14.30 מעשיות משמחות (ערבית). 15.00 סרט. 16.30 „אי המטמון". 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 פאנקי. 18.30 כפיות של כסף (קומי). 19.00 תאי המוח (סידרה מדעית). 21.00 סרט. 22.30 מעשיות משמחות (ערבית).

יום שני 15.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 היתקליף (מצוייר). 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 ימים מאושרים. 18.30 לבדן ושירלי (סדרה). 19.00 חדשות. 20.00 מאגנום. 21.00 סרט. 23.00 מועדון 700. חדשות.

יום שלישי 16.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 היתקליף. 17.00 החבובות. 18.00 מלחמת הכוכבים. 19.00 חדשות. 20.00 רפטייר. 21.00 סימון וסימון. 22.00 זאב אוויר. חדשות.

יום רביעי 17.9.86
13.30 וודי וודפקר. 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 ספיידרמן. 17.00 ספר הספרים. 17.30 החבובות. 18.00 באק רוג'רס. 19.00 חדשות. 20.00 צוות לעניין. 21.00 חיים אחרים. 21.30 רמינגטון סטיל. 22.30 קגני ולייסי. חדשות.

יום חמישי 18.9.86
13.30 וודי וודפקר (מצוייר). 14.00 מועדון 700. 14.30 התעמלות. 15.00 סרט. 16.30 היתקליף. 17.00 הבית המעופף. 17.30 החבובות. 18.00 לוסי. 18.30 „תחנת רדיו", סדרה קומית. 19.00 חדשות. 20.00 הרדקסל ומקורמיק. 21.00 שישים דקות. 22.00 לאור הירח. 23.00 מועדון 700.

הטלוויזיה הירדנית

יום שישי 12.9.86
13.30 כדורגל וספורט כללי (רק בערוץ 3). 15.30 אביר ברכבים (רק בערוץ 3). 17.30 סרט עלילתי בצרפתית. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 שירים בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 19.45 ההיסטוריה של הרפואה. 20.30 יומן מיוחד המיועד לתושבי השטחים. 21.10 מוצא האהבות האבודות. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 המחזה השבועי (מחזות מפורסמים).

שבת 13.9.86
17.10 סרטים מצויירים. 18.00 בית ספר לילדים בצרפתית. 18.15 ילדי רחוב די.ביסי. 18.30 חייו של אומברטו לורינציו (סידרה בצרפתית). 18.40 החיים בשנות ה־2000 (דוקומנטרי — רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 סטור ממכס (קומדיה אנגלית). 21.10 פרשת לאנקסטר ומילר. 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט עלילתי באורך מלא.

יום ראשון 14.9.86
17.20 סרטים מצויירים. 17.30 סידרה מצויירת (בצרפתית). 17.45 הישרדות (רק בערוץ 3) 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 18.40 המצלמה הנודדת (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 צ'ארלי וחבורתו (קומדיה). 21.10 העולם כאחד (סידרה דוקומנטרית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 דאלאס (המשך הסידרה).

יום שני 15.9.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 16.50 מיקי מאוס (גם בערוץ 3). 18.00 רופאים בתפקיד (סידרה בצרפתית). 18.10 ילדת הפלא (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 מגזין ספורט בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 התבגרות. 21.10 אילתורים (סידרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 משפטי הכתר (סידרה אנגלית על משפטים).

יום שלישי 16.9.86
16.20 בראבא (רק בערוץ 3) 16.30 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.40 אל תאיץ בי (לילדים) 18.00 חייו של אומברטו דה לורינציו (צרפתית). 18.40 המיקרו מחשב (רק בערוץ 3). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 חיבת המוסיקה (מיטב הלהקות הבריטיות). 21.10 אלפרד היצ'קוק (סרטים קצרים). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 האדון — לוחם הנינג'ה (סידרה אמריקנית).

יום רביעי 17.9.86
17.20 תיאטרון האגדות. 18.00 תכנית בצרפתית. 18.30 קתרין (סידרה בצרפתית). 19.00 חדשות בצרפתית. 19.15 תיאטרון הבלוזר צרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 שלושה בדירה. 21.10 המוזר והמשונה. הבלתי מוכן. 22.00 חדשות באנגלית. 22.00 האבקות חופשית (רק בערוץ 3). 22.10 סידרה חדשה.

יום חמישי 18.9.86
16.20 סרטים מצויירים (גם בערוץ 3). 17.30 ביח"ר לעכברים (לילדים). 17.50 פלאש גורדון (רק בערוץ 3). 18.00 שאנו אליוה (תכנית בידור בצרפתית). 18.20 מרפע מקסים. 19.00 חדשות בצרפתית. 19.30 חדשות בעברית. 20.30 קרול בורנט מארחת. 21.10 והב לים 35 (סידרה אמריקנית). 22.00 חדשות באנגלית. 22.10 סרט.

שישי רדיו

12.9.1986

קול המוסיקה

06.02 „צלילי בוקר"
07.07 „בוקר טוב" — בטהובן: „בגטלות"
07.30 „שחרית מוסיקלית" — באך: קנטטת האכרים, ל. מוצארט: חגיגה כפרית, גולדמרק: סימפוניה „חתונה כפרית"
09.30 „קונצרט בוקר" — דביסי: מבוא ל„מנחת פאון", שוברט: „הטוחנת היפה", מחזור שירים, דביסי: סונטה לכנור ופסנתר, סטרווינסקי: „פולחן האביב", מוסיקה לבאלט
11.57 „מגישים שיר"
12.05 „במחיצת אמנים"... — נגן הגיטרה אנדרס סגוביה
13.00 „מוסיקה קלאסית קלה"
14.00 „צועני או קדוש" — חייו של פרנץ ליסט — סדרת תוכניות לציון שנת המאה למותו של המלחין תכנית שמינית (ש.ח.)
15.00 „מאולמי הקונצרטים שלנו" — מתוך שבוע האמן הצעיר התזמורת הפילהרמונית הישראלית/מאיר מינסקי סולנים: בני קרוניינסקי — כלי הקשה, הלל צרי — צ'לו, עמי מעייני: קונצ'רטו לכלי הקשה וכלי נשיפה, שוסטקוביץ': קונצ'רטו לצ'לו, צ'ייקובסקי: סימפ' מס' 5
17.00 „דור הזהב" — אמנים גדולים בהקלטות הסטוריות יאשה חפץ — תכנית שלישית מיצירות: קורנגולד, וייטאן, דוכנני, גרס, קרייזלר, בנט מקדאולד ושוברט
18.00 „לבקשתכם" — שירי ילדים מתקופת שיקספיר מוצארט: קונצ'רטו מס' 26 ברה־מג'ור, לפסנתר ולתזמורת, ק. 537

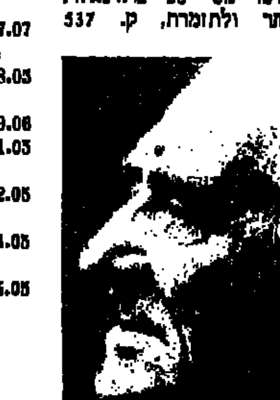

פרנץ ליסט, „צועני או קדוש" (קול המוסיקה 14.00)

(„ההכתרה"), אלן הובאנס: „גנו של אדוניס", סויטה לחליל ולנבל. סרטנס: קונצ'רטו מס' 3 בסי־מינור, לכנור ותזמורת, ליסט: „טאסו", פואמה סימפונית ע"פ ביירון
19.57 „מגישים שיר"
20.05 „מוסיקה קאמרית" — וויליאם וולטון: סונטה לכנור ופסנתר, שוסטקוביץ': רביעיית כלי־קשת מס' 6 בסול מג'ור
21.00 „קונצרט ליל־השבת" — צ'ייקובסקי: סוויטה מתוך „מפצח האגוזים", היידן: סימפוניה מס' 96, ברה מג'ור, מוצארט: חמישייה בלה מג'ור, ק. 581, לקלרנית וכלי מיתר, בטהובן: „יצורי פרומתאוס", פתיחה, ברהמס: קונצ'רטו בלה מינור, לכנור וצ'לו
23.00 „קולות" — הנדל: „הללויה" („לאורטה פראורי") תהילים קי"ב, שוברט: „מסע החורף", (חלק א')

רשת א'

07.30 „טעמי המזרח" — מבצעי פזמונים בסגנון מזרחי
09.30 „מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 „רדיו קלי" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לנוח"ם — „לקראת שבת" — לכתות הבינוניות והגבוהות — חידון על מדרשי חודש אלול
11.30 „השכלה ודעת לכל" — „חי כאור גדבר אנגלית"
12.05 „האר עינינו" — שירים וניגונים
14.05 „לגת ולגן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים: א) „מעשה בתאנים" — תסכית, ב) „שלכם בברכה" — שירים וברכות
16.00 „קבלת שבת" — פרשת „כי תצא"
16.05 „עם אנשים" — עם ד"ר רוז'ה רופא נשים
17.10 „שיר ליל־שבת" — שירים עבריים
18.06 „מוסף רדיו לספרות"
19.05 „שובי השולמית" — קטעי הזה ושירים לשבת
19.30 שידורים לעולים
22.05 „פרופיל" — דיוקן ישראלי — משרטט: אמנון אחי־נעמי — עם שמואל אלמוג (ש.ח.)
23.05 „במחשבה שניה" — נושאים נבחרים בכתבי־עת במערב

רשת ב'

07.00 „הבוקר הזה"
08.05 „כל צבעי הרשת" — מגזין יומי — עם יוסי גרבר
12.10 „גל פתוח" — חדשות ופזמונים
13.00 „בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 „תן חיוך" — מערכונים וקטעי הומור
15.06 „עד כאן" — מופע ראיונות שבועי של „קול ישראל" — לקט
17.05 „מאחורי הכותרות" — מגזין לרדיו, לטלוויזיה ולעיתונות
18.06 „בגוף ראשון" — עם פרופ' שמעון שמיר
19.05 „הטור השבועי"
20.05 „ואני תפילתי"
21.05 „השושנה פורחת" — לקט רומנסות ושירי־עם ספרדיים
22.05 „פסקול אישי"
23.05 „בין שישי לשבת" — שיחה בשניים — בין יצחק לבני לבין הארכיטקט רן כרמי
00.10 „שיר אינו רק מנגינה" — שירים עבריים בנושא אחד

גלי צה"ל

06.30 „פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום
07.07 תוספת בוקר — צביקה שפירא ועיתוני סוף השבוע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.06 בילוי נעים — עם אריה ברק
11.05 קולה של אמא — עם אלכס אנסקי
12.05 „סנדלים" — שעתיים נעולות עם דורי בן־זאב
14.05 עוד לא שבת — עם שלמה ארצי
16.05 „מיקיס תאודורקיס — משירי המולדת המרה" — סיפור פעילותו המוזיקלית והשירים שהלחין גדול מלחיני יוון מיקיס תאודורקיס תוכנית מיוחדת לרגל בואו ארצה לסיבוב הופעות. (ש.ח.)
16.05 „שיר בשקט בשקט"
17.05 רבעים ודוקומנטריים: ניקיטה חרושצ'וב — דיוקנו של המנהיג הסובייטי במלאת שנה למותו. וכרונות מבית הספר, אריך קסטנר — סיפורו של סופר ילדים.
18.05 „חיילים אנשים צעירים" — עם פנינה בת צבי
19.05 „בראש גדול" — שיחות עם מנהיגים צעירים. עם חיים רמון, מנכ"ל חברת גיבור־סברינה.
20.05 „לא על הלוף לבדו" — מוסיקה ומשחקי רדיו נושאי פרסים
22.05 עשן בעיניך — שעתיים של שירים עם גדי לבנה
02.05 לא ורצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

רשת ג'

06.05 „יום שישי חור" — שירים
08.05 „להיות שם" — שעה אחת, שפה אחת.
09.05 „אגן הים התיכון"
11.05 „משהו משהו"
13.05 „צפיחית בדבש" עם דן כנר
15.05 „לשנות ערב", שירים עבריים
17.05 „כאן, שם ובכל מקום"
19.05 „זמר שכוח" — שירים עבריים
20.05 „מסתובב ושר"
22.05 „טיול לילי", שירים עבריים
23.05 „איזה לילה" מסיבת ריקודים.

„בין שישי לשבת" *— שיחות בשניים בין יצחק לבני לבין רן כרמי, מגדולי האדריכלים בישראל. שיחה לאדריכלות, עם אזכור בתנועות להקמת בית המשפט העליון בירושלים. איך יראה הבניין וכמה תגר־בותו לביקורות עליו, איך הפכה ת"א מועלות זהב למקום מבוער ולהתמצל. אדריכטנר טנדונן מה יעשה על המורקה של אגם, והאם כישרון אדריכ־טלגתו עובר בירושה, רשת ב' 23.05.*

שבת רדיו

13.9.1986

קול המוסיקה

07.09 "שחרית לשבת" — טלמן: סרנטה בפה־מג'ור לחלילית ולגיטרה; אנטואן ד'אוברני: קונצ'רטו מס' 3 בסי־מינור; באך: קונצ'רטו ברה־מינור ל־2 כינורות ותזמורת; מוצרט: דיברטימנטו לכלי־נשיפה ק. 166; ג' ג'וליאני: קונצ'רטו למנדולינה וכלי־קשת; לאופולד קוז'לוך: סימפוניה בפה־מג'ור
08.30 "רומינוער" — לילדים
09.00 "חידון מוסיקלי"
09.55 "מגישים שיר"
10.00 "קונצרט השבת" — מהקלטות התזמורת הסימפונית ירושלים — רשה"ש — שוברט: סימפוניה מס' 8 ("הבלתי גמורה") ליסט: פנטסיה הונגרית, לפסנתר ותזמורת; ברטוק: קונצ'רטו מס' 2 לכינור ולתזמורת; סיבליוס: סימפוניה מס' 5;
12.00 "רדיודרמה" - רחוב האפשרויות מאת ראובן רותן. משתתפים: א. אלמוג/ ג. אלון/ש. בר־שביט/ש. לביארי/פ. מיוחס/ע. טל/ג. אהרונסון
13.00 "אמנים שהקלטנו" דמיטרי שוסטקוביץ' — 10 שנים למותו. פרלוד ופוגה במי מינור, "סאטירות", סונטה לויולה ולפסנתר
14.05 "קונצרט זעיר"
15.00 "קונצרט לצהרי השבת" — מנדלסון: רביעייה מס' 1 בדו־מינור לפסנתר וכלי־קשת; הולסט: "כוכבי הלכת", סויטה; צ'ייקובסקי: סימפוניה מס' 4 בפה־מינור
17.00 "דיוקנו של יוצר" שומאן — תכנית ראשונה בסידרה
18.00 "יצירות מסוף תקופת הרנסנס ותחילת הבארוק" בוקסטהודה:

אריה אורי, ערב מחווה לשיריו (גלי צה"ל 17.05)

סונטה בסול מג'ור למיתרים וקונטינואו; ל. קופרן: סוויטה בדו־מג'ור לצ'מבלו; גיום טסיה: "בבוסתן עתיר צללים"; פרסל: 2 פנטסיות למיתרים, בדו־מינור ופה־מג'ור; פרסקובלדי: 3 שירי אהבה, פרסקובלדי: פנטסיה מס' 6 על שני נושאים לצ'מבלו; אורלנדו גיבונס: קטע ל־4 ויולות דה־גמבה; וויליאם בירד: "העלים יוריקו" ל־5 חליליות
19.00 "קונצרט הערבית של מוצאי־שבת" בטהובן: הקונצ'רטו המשולש בדו מג'ור, לפסנתר, כינור צ'לו ותזמורת; פ. בן־חיים: "סרנדה", לחליל, כינור, ויולה וצ'לו ראבל: אלבורדה דל גרציוזו
20.05 "אופרה" — רוסיני: "מהמטו השני"
23.00 "מוסיקה קאמרית"

רשת א'

09.05 "עולם המדע"
09.30 "סיפורדיו" — "סבתא הצדקת" — מאת גדעון תלפז (ש.ח.)
10.05 "מגישים שיר"
10.09 "מוסיקה קלה לבוקר שבת"
11.05 "עד הנה" — חדוה ישכר משוחחת עם המשפטן ד"ר ברוך ברכה
12.05 "משירי העדה" (ש.ח.)
14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים א. שירים הם חברים של סיפורים — השעות שנעלמה ב. כל בן קט — מגזין לצעירים ובני סיפורים, כתבות ושעשועונים ג. סיפור לשבת — מקץ עשרים שנה — מאת א. הררי
15.05 "דרכי אדם" — עם רחל חלפי
16.05 "מלים שמנסות לגעת"
17.10 "בימות ובדים"
18.00 "רדיודרמה" — בית — מאת דיוויד סטורי (ש.ח.)
19.05 "אנתולוגיה קטנה לשירה"
19.40 שידורים לעולים
22.05 "מלים שמנסות לגעת"
23.05 סליחות בנוסח יהודי ספרד

רשת ב'

08.05 "מי ישן" א. "הבית ברחוב פיציקטון" ב. "מכרות המלך שלמה" ג. "ארבעה ימים על הסניור"
09.05 "שאלה של טעם", עם ח. קינן
09.55 עזריה אלון מספר על נוף הארץ
10.05 יומן השבוע, מגיש: דוד ויצטום
11.05 "האמת, כל האמת ורק האמת" — משחק רדיו במופע פומבי
12.05 "אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי הפעם: "ביצוע טכני" — חטיבת ההנדסה של הרדיו
14.11 "התרגעות" — לקט שירים עבריים בעריכת חיים קינן
15.05 "דף ועוד דף" — שבת בשלוש — עם יעל בן־יהודה
16.05 "בחמש אחרי המלחמה" — שירי מלחמת העולם השנייה פרק שלישי: "שלושת הגדולים"
17.05 "ארץ חמדת"
18.00 "הבו זמר" — שירים עבריים
18.30 ממגרש הספורט
19.05 "משירי המסך הגדול"
20.05 יומן השבוע — עורך ומגיש: דוד ויצטום (ש.ח.)
21.08 "פרח בגני" — תכנית בבקשתך לשירים מורחיים
22.10 "מלווה מלכה"
23.05 "ציונות 86" — תוכניתם של שמואל שי ויעל צדוק
00.10 "לילה טוב" - עם אלכס טלמור

גלי צה"ל

07.05 יופי של שירים — שירים עבריים
08.05 "מעל ומתחת לשמיכה"
09.05 "מקהלה עליזה" — שירים וסיפורים לילדים עם שרה דורון.
10.05 "טוב לשמוע" - עם ענת דולב.
11.05 "במצב הנוכחי" — עם יוסי עבארי ודני וסלי.
12.05 "מלים ומנגינות" — חווה אלברשטיין משוחחת עם אבי טולדנו המשמיע מבחר משיריו.
13.05 שאלות אישיות: יעקב אגמון משוחח עם גבריאל רפופורט־גברוש, אל"מ במיל. שמסיים ארבעים שנות שירות מיוחד.
14.05 הכל זורם — עם דובי לנץ.
16.05 סינמה שבת — תכנית בענייני קולנוע.
17.05 "לולמן מזמור" - ערב מחווה למשורר אריה אורי. משתתפים: יו"ר הכנסת שלמה הילל, האלוף (מיל') מאיר זורע, חנוך ברטוב, יהודה פריה, ד"ר זיוה שמיר. קורא: יוסי בנאי. מנחה: ד"ר בועז שכביץ.
18.05 "משלנו" — מצעד הפזמונים העבריים
19.05 מצעד הפזמונים הלועזיים
20.05 "רחוק מן העין" — לקט שירי הטנגו המפורסמים
21.05 "מסורת מסורת"
22.05 "קול הג'או חוזר"
00.05 ציפורי לילה מארח — קובי מידן מארח את הפנטומימאי חנוך רוזן המגיש את השירים האהובים עליו
02.05 לא רוצים לישון
05.05 צלילי בוקר

רשת ג'

07.05 "צלילים למזכרת", שירי העבר
08.05 "גוונים" — שירים עבריים
10.05 "על בטוח" — להיטים
12.05 "להיטים להיטים"
14.05 "כוכבים"
15.05 "אתם זוכרים את השירים"
17.05 "שיר בין־ערביים"
19.05 "זמר שכזה" — שירים עבריים
20.05 "פזמונהמוף"
22.05 "טיול לילי"
23.05 "רדיושק" — פזמונים בשצף קצב

■ "רדיו דרמה" — "רחוב האפשרויות". מחזה מאת ראובן דותן. המחזה מציג את התמודדותם של אנשים המאושפזים במוסד סגור, עם ריבוי דרכי המציאות, והחברה אותם הם חולים. מגוון הצגה פתטי וקומי. המחזה מראה ערב אחד שבו "המאושפזים" מכינים "תכנית" הנוגעת בפרשת רצח רופא במוסד. בם מאלצים אחד מביניהם להודות שהוא הרוצח. אבל האמנם מבצע הרצח? קול המוסיקה 12.00.

ראשון רדיו

14.9.1986

קול המוסיקה

06:02 "צלילי בוקר"
07:07 "בוקר טוב"
07:30 "שחרית מוסיקלית" היידן: קסיציון בסול מג'ור. שוברט: סונטה בלה מינור לארפג'ונה ולפסנתר. שומאן: פנטסיה בדו מג'ור. פורה: חמישה שירים "מונציה". ראבל: סונטה לכנור ולפסנתר בפרק אחד, מן העזבון. אלבניז: טריאנה.
09:30 "קונצרט בוקר" רימסקי־קורסקוב: קפריצ'ו ספרדי. גריג: קונצ'רטו בלה מינור לפסנתר ולתז. ובר: רביעייה בסי־במול מג'ור לפסנתר ולכלי־קשת. ג'וליני: קונצ'רטו במי מג'ור לשתי מנדולינות, ויולה ותז. ויואלדי: מוטט לסופראן ולתז. מיתרים: "אתה, שלוות הארץ והשמיים". קופרן: (בעיבוד באוזלר) קטעים קונצרטיים לצ'לו ולתז. מוצרט: סימפוניה מס. 36 בדו מג'ור, ק. 425, "לינץ".
11:57 מגישים שיר".
12:05 "אמנים באולפן"
13:00 "קונצרט צהריים" — ויויאני: סונטה לחצוצרה ולעוגב. בטהובן: רביעייה במי־במול מג'ור לכלי קשת. מוצרט: קונצ'רטו מס. 23 בלה מג'ור, לפסנתר ולתז., ק. 488. ברהמס: סימפוניה מס. 2 ברה מג'ור.
15:05 "החידון המוסיקלי".
16:00 "קונצרט מנחה" פורה: שיר ערש, מתוך דולי. דביסי: "באניה" מתוך "סויטה זעירה". טרגה: חמישה קטעים לגיטרה. ווהן ויליאמס: 11 שירי־עם בריטיים. מ. קופיטמן: "לנבל". שוסון:

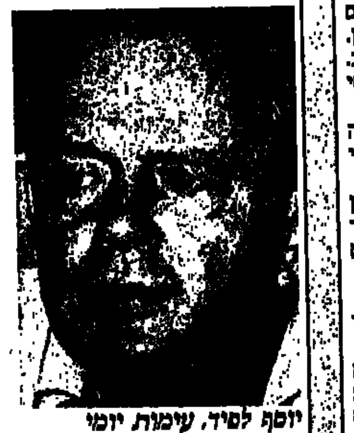

יוסף לפיד, עימות יומי בענייני השעה (גלי צה"ל)

קונצ'רטו ברה מג'ור לכנור, פסנתר ורביעיית כלי־קשת. שוברט: סימפוניה מס. 9 בדו מג'ור, "הגדולה".
18:30 "מוסיקה ליום ראשון" — היידן: מיסה בעת מלחמה. דבוז'אק: מיסה ברה מג'ור.
20:05 "ערב טוב" — היידן: רביעייה בדו מג'ור לכלי־קשת.
20:27 "מגישים שיר".
20:30 "הקונצרט הקאמרי השבועי" — הרביעייה הישראלית עם אריה ורדי — פסנתר. באך: "אמנות הפוגה". מוצרט: רביעייה לכלי־קשת במי־במול מג'ור, ק. 428. ברהמס: חמישייה לפסנתר ולכלי־קשת בפה מינור.
22:30 "מסורות מוסיקליות בארץ" — תפילת השחר ביום עריפת ראשו של יוחנן בכנסיה היוונית־האורתודוכסית.
23:00 "יצירות מסוף תקופת הרנסנס ותחילת הברוק". בוקסטהודה: סונטה בסול מג'ור למיתרים ולקונטינואו. ל. קופרן: סויטה ברה מג'ור לצ'מבלו. גיום טסיה: "בבוסתן עתיר צללים". פרסל: שתי פנטסיות למיתרים בדו מינור ופה מג'ור. פרסקובלדי: שלושה שירי אהבה. פרסקובלדי: פנטסיה מס. 6 על שני נושאים לצ'מבלו. א. גיבונס: קטע ל־4 ויולות דה גמבה. ו. בירד: "העלים יוריקו" לחמש חליליות (ש.ח)

רשת א'

07:30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08:05 "חוגה" — עם בני הנדל.
09:05 "השיר לא תם" — שירים עבריים.
09:30 "מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי.
10:30 "רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה.
11.10 השידור היומי לבתיה"ס
11.30 "השכלה ודעת לכל" — צרפתית למתקדמים".
12:05 "בערוגות הבושם".
14:06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים.
14.45 לילדים הגדולים "חתול בשק" — ילקוט כליבו.
15:30 "עולם המדע".
15:55 "ספר חדש" — סקירה.
16:05 "שאלה של טעם" (ש.ח)
17:12 "מגישים שיר".
1720 "האוניברסיטה הפתוחה". "מבוא לתורת הלשון" — "הלשון והתקשורת" — פרופ' רפאל ניר.
18:06 "מנחת ערב" — משדר יומי להווי דתי ומסורת.
19:05 "מחשבת ישראל".
19:30 שידורים לעולים.
22:05 "תפוח ועץ" — על מצבם של ילדים והורים בימים הראשונים של הגן ובימים הראשונים של כתה א'.

רשת ב'

07:00 "הבוקר הזה".
08:05 "כוכב הבוקר" עם פרי קומו
09:05 "ביקור בית" עם רבקה מיכאלי.
10:05 "כל צבעי הרשת"
12.10 "א"א־ב"ב" עם אהוד מנור.
13:00 "בחצי היום"
14:06 "בת צחוק" — הווי והומור.
15:05 "רגעי קסם".
15:51 לוח מודעפון.
16:05 "שירים ושעורים".
17:10 "יומן כלכלה ".
17:30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18:00 "מסיבת עתונאים" — עורך ומנחה: יצחק גולן.
18.45 היום בספורט.
19:00 "היום הזה".
19:35 "עם ישראל" — מוסף לעניינים יהודיים בעולם.
20:05 "אומר בשבחין".
22:05 "תזמורות כלי־נשיפה" — להקת לוק לכלי־נשיפה ממתכת.
23:00 "צלצול שלישי" — שבועון לאומנויות בשידור חי.

גלי צה"ל

06:30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום.
07:07 שבע אפס שבע — עם.אלכס אנסקי.
08:05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
0905 "אילה בוקר" — עם אלי ישראלי.
10:05 "הפסקת 10" עם: מיכל ניב.
11:05 נכון לעכשיו — עם רפי רשף.
13:05 "אחר אחר" — פזמונים ישראליים ברצף.
14:05 "דו רה יומי" עם דובי לנץ ודני קרפל.
15:05 "פגישה יומית" — עם אורלי יניב.
16:05 "רדיו ספורט" — מגאזין ספורט.
16:54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17:00 "ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן.
18:05 "שעה קלה על כלכלה" עם שמואל נחושתן.
18:45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה. יצחק לבני־יוסף לפיד. מנחה: יוסי עוזרד.
18:57 הודעות לחיילים.
19:05 פזמונים לכולכם.
20:05 "מוסיקה נטו" — שעה של נעימות.
21:00 מבט לחדשות.
21:30 "לילה לא שקט" — שירים עבריים.
22.05 "על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23:05 "לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23:50 "שיחת חצות" — עם המשוררת מיכל סנונית.
00.05 ציפורי לילה משוחחים — דודו טופז משוחח עם מאזינים.
02:05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06:05 "בחזרה לאושר" להיטים
07:05 "שיר בבוקר בבוקר".
09:05 "מה כבר תשע"? עם אבי אתגר.
10:05 "דברים טובים"
11:05 "שעה תמימה"
12:05 "שבעים מי יודע".
13:05 "רק בימי חול" עם מנחם פרי.
14:05 "פזמון חוזר".
15:05 "חדש, חדיש ומחודש"
16:05 "הצגה יומית".
18:05 "מצעד הפזמונים הלועזיים".
21:05 "ארום עתיק" עם קובי ברקאי.
23:05 "הלילה הוא שירים".

שני רדיו

15.9.1986

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר"
07.07 "בוקר טוב" — הנדל: סונטה ברה מג'ור לכנור ולקונטינואו, ויואלדי: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ותז. כלי־קשת.
07.30 "שחרית מוסיקלית"
09.30 "קונצרט בוקר"
12.05 "מאוצר הסרטיה" — באך: סונטה ברה מג'ור לצ'מבלו ולצ'לו מנדלסון: וריאציות קונצרטיות. הינדמית: רביעייה לקלרנית, כנור, צ'לו ופסנתר
13.00 "קונצרט צהריים" — פלייאל: סימפוניה קונצרטית מס. 5 בפה מג'ור לחליל, אבוב, בסון, קרן ותז. גונו: שתי אריות מתוך האופרה "פאוסט" שופן: קונצ'רטו מס. 2 בפה מינור לפסנתר ולתז. דבוז'אק: שלישייה מס. 3 בפה מינור לפסנתר, כנור וצ'לו ברהמס: ארבעה מחולות הונגריים
15.05 "מוסיקה ויזה" — טושי איצ'יאנגי: סצנות — מספר חמש ג'יג'י וואסה: יום חורף — מחווה לבאשו יוג'י טקהאשי: לעבור את הגשר טקשי קאקו: הורוסקופ
16.00 "קונצרט מנחה" — בריטן: סרנדה לטנור סולו, לקרן ולכלי־קשת, פורה: בלדה לפסנתר ולתז. ברהמס: סונטה מס. 1 במי מינור לצ'לו ולפסנתר, בטהובן: קונצ'רטו משולש בדו מג'ור לכנור, צ'לו, פסנתר ותז. באך: קונצ'רטו כפול ברה מינור לשני כנורות, כלי־קשת וקונטינואו שוברט: סימפוניה מס. 3 ברה מג'ור.
18.30 "קונצרט מהקלטות התזמורת הסימפונית ים רשה"ש" חיים

ד"ר מרק הלר, "יחסים בינלאומיים בעידן הגרעיני" (ר' א')

פרמונטה: "יזכור", פואמה סימפונית (ביצוע בכורה) בטהובן: סימפוניה מס. 4 בסי־במול מג'ור שוסטקוביץ': קונצ'רטו לכנור ולתזמורת.
20.05 "ערב טוב" יוהן־יוזף פוקס: סויטה מס. 5 בדו מג'ור לכלי־קשת וקונטינואו מוצרט: שש מחולות גרמניים, ק. 571.
20.27 "מגישים שיר"
20.30 "מאולמי הקונצרטים בעולם" — קונצרט הסיום בתחרות הבינלאומית לנגנים במיתבן 19.9.85 נינו רוטה: דיברטימנטו קונצרטי לקונטרבס ותזמורת לרס אריק לרסון: קונצ'רטינו לקונטרבס, דריוס מיו: קונצ'רטינו לכלי־הקשה ותזמורת מוצרט: קונצ'רטו בסול מג'ור לחליל ותזמורת, ק. 813 מוצרט: קונצ'רטו במי־במול מג'ור לפסנתר ותזמרת, ק. 271 התזמורת הסימפונית של ריו בוריה/ה.מ. שניירט ליסטו וריאציות על נושא של פגניני — אטיוד בלה מינור ליגטי: 6 בגטלות לכלי־נשיפה.
22.30 "מן המקורות" — "בן אדם, מה לך נרדם" — סליחות לקראת ראש השנה, ב'
23.00 "קונצרט זעיר" — (ש.ח.) מנדלסון: סימפוניה לנערים מס. 10 בסי מינור שוברט: "הודעה על הסלע" בוקריני: חמישיית כלי־מיתר בסול מינור, ברהמס: ארבעה "שירי אהבה", ואלסים, הינדמית: שלישיית מיתרים ברה מג'ור.

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל
09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 "מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 "רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס "אני שומע" — לכתות ג', ד' — "העז, הרבי ועצה של חכם" — מעשייה עממית
11.30 "השכלה ודעת לכל" — "הגישה ההוליסטית לתכנון האדם" — ד"ר אילנה צור — "השיטה וכלי החשיבה שלה"
12.05 "אורח לשעה"
14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין"
15.00 לילדים הגדולים — חידונו של שלום חז שידור חי
15.25 שירים עבריים
15.53 "מאוצר הספרים" — סקירה על ספר חדש
16.05 "רדיודרמה" — "מטורף" — מאת ... משתתפים: מישה אשרוב, צבי גורליצקי ושמואל רודנסקי (ש.ח)
17.12 "מגישים שיר"
17.20 "האוניברסיטה הפתוחה" — "יחסים בינלאומיים בעידן הגרעין" — "השפעת הנשק הגרעיני על היחסים הבינלאומיים" — ד"ר מרק הלר
18.06 "מנחת ערב"
19.05 "עיונים בפרשת השבוע"
19.30 שידורים לעולים
22.05 "אותות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו העברי והפעם: "ביצוע טכני" — חטיבת ההנדסה של הרדיו — תכניתה של חדוה ישכר (ש.ח)

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה"
08.05 "כוכב הבוקר"
09.05 "ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי
12.10 "א"א־ב"ב" — עם אהוד מנור
13.00 "בחצי היום" — חדשות ופזמונים
14.06 "בת צחוק" — הווי והומור
15.05 "רגעי קסם"
15.51 לוח מודעפון
16.05 "שירים ושעורים"
17.10 "יומן כלכלה"
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 "שעה חפשית" — מגזין שבועי לענייני חנוך
18.45 היום בספורט
19.00 "היום הזה"
19.30 "דין ודברים" — מגזין לענייני חוק ומשפט
20.00 "סלם המזרות"
22.05 "פינת הג'אז"
23.05 "מחפשים את המוסיקה" — מנחה משה טימור

גלי צה"ל

07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 "אילה בוקר" — עם אלי ישראלי
10.05 "הפסקת 10" עם מיכל ניב
11.05 "נכון לעכשיו" — עם רפי רשף
13.05 "אחר אחר" — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 "פגישה יומית" — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 "ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן
18.05 "למה נח"ל" — מפקדים בנח"ל, על מני הנח"ל 1986 לרגל ...
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה. בני קומרין — צוקר. מנחה: יוסי עוזרד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 "מוסיקה נטו"
21.00 מבט לחדשות
21.30 "לילה לא שקט" — שירים עבריים
22.05 "על הדבש ועל הכיפאק" — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 "לילה לילה"
23.55 "שיחת חצות" — עם הפסיכולוג ...
00.05 ציפורי לילה
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

שלישי רדיו

16.9.1986

קול המוסיקה

06.02 צלילי בוקר
07.07 בוקר טוב — קופרן: סויטה לצ'מבלו
07.30 שחרית מוסיקלית — ליסט: "הפרלודים", פואמה סימפונית; ברהמס: קונצ'רטו מס. 1 ברה מינור לפסנתר ולתזמורת; שוסון: פואמת האהבה והים; מנדלסון: סימפוניה מס. 5, "הרפורמציה"
09.30 קונצרט בוקר — באך: קנטטת האכרים; מוצרט: סינפוניה קונצרטית לכנור, ויולה ותזמורת; שוברט: רביעייה בסול מג'ור לכלי־קשת; בטהובן: סמפוניה מס. 6 בפה מג'ור, "הפסטורלית"
11.57 מגישים שיר
12.05 מוסיקה קאמרית — לאנג: סונטה לכנור ולפסנתר בלה מג'ור; דבוז'אק: רביעייה בדו מג'ור; שטול: סונטינה במי־במול מג'ור לכנור ולפסנתר
13.00 קונצרט צהריים — מוצרט: סמפוניה קונצרטנטה לכלי־נשיפה, במי־במול מג'ור ק.297; שופן: שלשה ואלסים; צ'ייקובסקי: סמפוניה מס. 6 בסי מינור; סן־סנס: קונצ'רטו בסי מינור לכנור
15.05 ממדף התקליטייה
16.00 קונצרט מנחה — הנדל: קונצ'רטו גרוסו; ברליוז: ילדותו של הנוצרי; סן־סנס: סמפוניה מס. 3 בדו מינור
18.30 אתנחתא — בשידור חוזר (22.11.84) — ורה ויירדמן/כנור, עמנואל קרסובסקי/פסנתר — באך: סונטה בסי מינור; אבל אריך: שלש פואמות; ק.שומאן: שלש רומנסות; ברהמס: סונטה

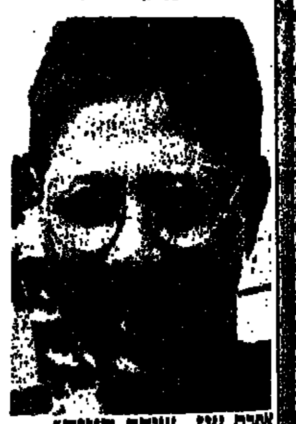

אפרת עוז, "שיחת חצות" (גלי צה"ל 23.55)

מס' 2 בלה מג'ור
20.05 ערב טוב — אופנבך: הפתיחה "הלנה היפה"; סן־סנס: "הבניו"
20.27 מגישים שיר
20.30 מאולמי הקונצרטים שלנו — שידור חי מ"פסטיבל אמדאוס" של התזמורת הקאמרית הישראלית בתיאטרון ים מנצח — יואב תלמי. מוצרט: קונצ'רטו לפסנתר בסי־במול מג'ור ק.456; קונצ'רטו לפסנתר בלה מג'ור ק.414; סימפוניה מס.40, בסול מינור, ק.550
22.30 טעם ועוד — דניאל לנץ: "מוסטלוריים", מתוך "מיסה אמבראורום" (מיסת הצללים) לשמונה קולות ולכוסות יין משופשפות.
23.00 ברק הברוק עם רסיסי רנסנס (ש.ח.)

רשת א'

07.30 היו שירים — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 חוגה — עם בני הנדל
09.05 השיר לא תם — שירים עבריים
09.30 מפגש — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 רדיו קל — תכנית יומית בעברית קלה
11.10 השידור היומי לבתיה"ס — שידורים לחינוך המיוחד — "מדוע שנא הכלב את החתול" מאת לאה גולדברג
11.30 השכלה ודעת לכל — קהילות ישראל — אוסטריה
12.05 מצלילי המזרח בבקשתך
14.06 לבת ולבן ולכל המתעניין — תכניות לילדים — א. טוב לי בקיבוץ — סדרת ספורים ב. המהנדסים ג. מספרי המושב — מעשה במוכר הגלידה"
14.45 לילדים הגדולים — "חתול בשק" — "ילקוט כליבו"
15.25 השכלה ודעת לכל — "בואו נדבר אנגלית"
15.53 ספר חדש — סקירה
16.05 עולם יהודי — בין ישראל והתפוצות — ימים טובים: על החג כערך לאומי בין המשתתפים: המוסיקולוג ד"ר אבנר בהט וההיסטוריון ד"ר אלי ברגל. הקלטה ממופע פומבי בבית התפוצות.
17.12 מגישים שיר
17.20 האוניברסיטה הפתוחה — יהדות ארצות־הברית במאה העשרים — תפיסת היהדות בקרב יהודי ארצות־הברית — חלק ראשון — פרופ' ישעיהו ליבמן
18.06 מנחת ערב
19.05 שעור בתלמוד
19.30 שידורים לעולים
22.05 שנינו ביחד וכל אחד לחוד

רשת ב'

07.00 הבוקר הזה
08.05 כוכב הבוקר — עם אורית פיאף
09.05 ביקור בית — עם רבקה מיכאלי
12.10 א"א — ב"ב — עם אהוד מנור
13.00 בחצי היום — חדשות ופזמונים
14.06 בת צחוק — בהווי והומור
15.05 רגעי קסם
15.51 לוח מודעפון
16.05 שירים ושעורים
17.10 יומן כלכלה
17.30 על מספרים ואנשים — מגזין המשק והחברה
18.06 שידור חי של משחק כדורגל "אלוף האלופים" על הגביע על־שם נחמיה בן־אברהם בין הפועל תל־אביב לבין בית"ר ירושלים — העברה מהאיצטדיון ברמת־גן.
19.00 "היום הזה" — עורכים: גלעד שר ומרדכי חיימוביץ.
19.30 המשך שידור משחק כדורגל
19.45 שירים עבריים
20.05 פרקי חזנות "בבקשתך" — מזמור שיר
22.05 "עוד פעם אחת" — תכניות בשידור חוזר והפעם: "עד הנה" — חדוה ישכר משוחחת עם ארי סלונים על "הרפתקאות בניגריה"
23.05 "קפה ראשו" — חידונים מגוונים בהשתתפות המאזינים עם שמוליק רוזן

גלי צה"ל

06.30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום
07.07 תוספת בוקר. עם איתן לישיץ
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית
09.05 "אילה בוקר", עם אלי ישראלי
10.05 "הפסקת 10" — עם מיכל ניב
11.05 "נכון לעכשיו", עם רפי רשף
13.05 "אחר אחר" — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 "פגישה יומית", עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהריים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי
17.00 "ערב טוב ישראל" — דן שילון ויעל דן
18.05 "שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה. ח"כ דן מרידור — ח"כ יאיר צבן. מנחה: יוסי עוזרד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולכם
20.05 "מוסיקה נטו" — רוק ישראלי
21.00 מבט לחדשות
21.30 "לילה לא שקט"
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 "לילה לילה", עם יואב קוטנר
23.55 "שיחת חצות" — עם אפרת עוז
00.05 ציפורי לילה עם דורי בן־זאב. תוכנית מוסיקלית בנימה אישית
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה.
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים

רשת ג'

06.05 בחזרה לאושר — להיטים ותיקים
07.05 שיר בבוקר בבוקר
09.05 מה כבר תשע"? עם אבי אתגר
10.05 "דברים טובים" עם שמירה איסבר
11.05 שעה תמימה
12.05 שבעים מי יודע
13.05 רק בימי חול עם מנחם פרי
14.05 פזמון חוזר
15.05 חדש, חדיש ומחודש עם שוש עטרי
16.05 הצגה יומית
18.05 מקום בצמרת
21.05 ארום עתיק עם מרים אלון
23.05 פניני [illegible]

רביעי רדיו

17.9.1986

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר"
07.07 "בוקר טוב" — רחמנינוב: סויטה מס. 2 לשני פסנתרים
07.30 "שחרית מוסיקלית" מנדלסון: קונצ'רטו לכנור במי מינור, רחמנינוב: קונצ'רטו מס. 3 לפסנתר ברה מינור, דבוז'אק: סימפוניה מס. 9, "מן העולם החדש".
09.30 "קונצרט בוקר" באך: קונצ'רטו ברנדנבורגי מס. 6 בטהובן: רביעיית רזומובסקי מס. 2 שומאן: קרייזלריאנה, רחמנינוב: סימפוניה מס. 2 במי מינור.
11.57 "מגישים שיר"
12.05 "רפי פסנתר"
13.00 "לבקשתכם" — שופן: סונטה מס. 3 בסי מינור, בורודין: סימפוניה מס. 2 בסי מינור מנדלסון: שלישיה ברה מינור לפסנתר, כנור וצ'לו גרופה: "הקניון הגדול", סויטה
15.00 "מילון מוסיקלי"
15.05 "בין חברים"
16.00 "אמנים באולפן" — לאה ריף — סופראן/ברט ברמן — פסנתר מבחר שירים מאת רחמנינוב, שוסטקוביץ' וצ'ייקובסקי בריז'יט וקטארין סולם — כנורות/פייר חוארב — ויולה דבוז'אק: טרצטו
17.00 "מוסיקה כאן ועכשיו" מיצירות יוחנן בוהם במלאת 30 למותו
18.00 "קונצרט לשעת ערבית" של תזמורת רשה"ש בשידור ישיר מנצח — דייויד רוברטסון סולנית — אראלה תלמי (חליל) ברטוק: מוסיקה לכלי־קשת, כלי־הקשה וצ'לסטה פ. רנצי: קונצ'רטו מס. 2, ברה מינור לחליל ולתז. באך: פרלודים כוראליים בעיבודו של

יוסי עוזרד, מנחה התכנית "משולש" (גלי צה"ל 18.45)

מרדכי רכטמן
19.00 "רומינוער" — לנוער המתבגר
20.05 מפגש עם יוחנן בוהם במלאת שלושים למותו מן הסדרה "אחת באולפן אחת"
20.57 "מגישים שיר"
21.00 אופרה של יום רביעי" טלמן: "פימפינונה" קונצ'רטו במי־במול מג'ור ל־2 קרנות ותזמורת כלי קשת
23.00 "צלילי לילי" — צלטר: שני שירים מוצרט: דיברטימנטו ברה מג'ור, ק. 334 צלטר: שני שירים

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל
09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 "מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.05 "מפגש" — המשך
10.30 א"ז — "רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה
11.05 רגע של עברית
11.10 השידור היומי לבתיה"ס "אלה תולדות" — סדרת תכניות בנושאים יהודיים והפעם: "תוקן מהרים" — מאת שרגא פירשטמן
11.30 "השכלה ודעת לכל" — "מבית לאומי למדינה שבדרך — 1917 — 1939" — "מדיניות העלייה בתקופת הנציב סמואל" — חלק שני — ד"ר משה מוסק
12.05 "מזרח ומזרח" — מבחר שירים מזרחיים
14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין" — תכניות לילדים "מי ישן" — א) הבית ברחוב פיציקטו — מאת בני גבירץ ב) "מכרות המלך שלמה" ג) "ארבעה ימים על הסניור"
15.00 "התולעשף" — קומתים באולפן משיבים לשאלות המאזינים
15.35 "מאוצר הספרים" — סקירה על ספר חדש
16.05 "מטעם שעה, הוגה" —
מעולמו של האדם המבוגר
17.12 "מגישים שיר"
17.20 "האוניברסיטה הפתוחה" "תרבות וחברה בתקופת היישוב והמדינה" — "מוסיקה ביישוב בשנות העשרים והשלושים" פרופ' יהואש הירשברג
18.06 "מנחת ערב"
19.05 "שואל כעניין"
19.30 שידורים לעולים
22.05 "חבר מאותו כוכב" — תכנית היכרויות רדיופונית בשידור חי — עורכת ומנחה: מילכה למדן

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה"
08.05 "כוכב הבוקר" עם לוס פרגואיס
09.05 "ביקור בית", עם רבקה מיכאלי
10.05 "כל צבעי הרשת"
12.10 "א"א־ב"ב" — עם אהוד מנור
13.00 "בחצי היום" — חדשות
14.06 "בת צחוק" — הווי והומור
15.05 "רגעי קסם"
15.51 לוח מודעפון
16.05 "שירים ושעורים"
17.10 "יומן כלכלה".
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה
18.06 "ורקור", עורך ומנחה: י. גולן
18.45 היום בספורט
19.00 "היום הזה"
19.35 "מוסף לענייני צבא וכטחון
20.05 "מבט לפולקלור" — "קול ההתחלות" — פגישה בין ראשוני הזמר העברי — תכנית לרגל 50 שנה לרדיו
21.05 "שיר לדרך"
22.05 "עוד לא רקדתי די" — ריקודי־עם
23.05 "משחקי לילה" —

גלי צה"ל

06.30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע — עם אלכס אנסקי
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 "אילה בוקר" — עם אלי ישראלי
10.05 "הפסקת 10" — עם מיכל ניב
11.05 "נכון לעכשיו" — עם רפי רשף
13.05 "אחר אחר" — פזמונים ישראליים ברצף
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל
15.05 "פגישה יומית" — עם אורלי יניב
16.05 ארבע אחרי הצהרים — שעה של שירים עבריים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור
17.00 "ערב טוב ישראל" — עם דן שילון ויעל דן
18.05 "יער משודר" — מגאזין לענייני צבא וביטחון, עורכים ומגישים: יצחק שניק ויוסי עבארי
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה, ראובן ריבלין — דר' שמעון שטרית. מנחה: יוסי עוזרד
18.57 הודעות לחיילים
19.05 פזמונים לכולם
20.05 "מוסיקה נטו" — גל הרש
21.00 מבט לחדשות
21.30 "לילה לא שקט" — שירים עבריים
22.05 על הדבש ועל הכיפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים
23.05 "לילה לילה" — עם יואב קוטנר
23.55 "שיחת חצות" — עם הכימלוג אורי כץ
00.05 ציפורי לילה קלאסיות — עם חנוך רזן
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר שירים עבריים.

רשת ג'

06.05 "בחזרה לאושר" — להיטים ותיקים
07.05 "שיר בבוקר בבוקר"
09.05 "מה כבר תשע"? עם אבי אתגר
10.05 "דברים טובים" — עם שמירה איסבר
11.05 "שעה תמימה"
12.05 "שבעים מי יודע"
13.05 "רק בימי חול"
14.05 "פזמון חוזר"
15.05 "חדש, חדיש ומחודש"
16.05 "הצגה יומית"
18.05 "המעקה האחרונה"
20.05 "לי ולך" — שיר וברכה
21.05 "צליל מכוון"
23.05 "הלילה הוא שירים"

חמישי רדיו

18.9.1986

קול המוסיקה

06.02 "צלילי בוקר"
07.07 "בוקר טוב" — באך: טוקטה ופוגה ברה מינור לאורגן, ויואלדי: קונצ'רטו האביב, מתוך "ארבע העונות".
07.30 "שחרית מוסיקלית"
09.30 "קונצרט בוקר"
11.57 "מגישים שיר".
12.05 "מאוצר הסרטיה" — שלישיית וידוס בטהובן: שלישייה ברה מג'ור ("הרוחות"), שומאן: קטעי פנטסיה.
13.00 "קונצרט צהריים" — היידן: סימפוניה מס. 79 בפה מג'ור, וובר: חמישייה בסי־במול מג'ור לקלרנית ולכלי־קשת, ג'ון פילד: קונצ'רטו מס. 3 במי־במול מג'ור, לפסנתר ולתזמורת, צ'ייקובסקי: סימפוניה מס. 4 בפה מינור.
15.05 "מפגשים מוסיקליים"
16.00 "אתנחתא" — בשידור חוזר (10.4.86) חגי שחם — כנור/ יונתן זק — פסנתר באך: סונטה מס. 6 בסול מג'ור, מוצרט: סונטה במי־במול מג'ור, ק. 380, פרטוש: רונדו, סטרווינסקי: סויטה איטלקית.
17.30 "קונצרט מנחה" — באך: סויטה מס. 1 בדו מג'ור לתזמורת, בוקריני: חמישיית כלי־קשת ברה מג'ור, ראבל: המוסיקה לבלט "אמא אווזה", שומאן: חמישייה במי־במול מג'ור לפסנתר ולכלי־קשת, ברהמס: סימפוניה מס. 1 בדו מינור.
20.05 "ערב טוב" — ו. בויס: סימפוניה מס. 8 ברה מינור, ויואלדי: קונצ'רטו ברה מג'ור לגיטרה ותז. כלי־קשת.

אהוד מנור, "א"א — ב"ב" (רשת ב' 12.10)

20.27 "מגישים שיר"
20.30 "מאולמי הקונצרטים בעולם" — האבוב הוירטואוזי באיטליה — ארץ האופרה הנסיך שלנברגר — אבוב וקרן אנגלית, רולף קנן — פסנתר, פונקיאלי: קפריצ'ו לאבוב ולפסנתר, רוסיני: קפריס זעיר (בסגנון אופנבאך) לפסנתר, איבון: סונטה במה מינור לקרן אנגלית ולפסנתר, דוניצטי: סונטה לאבוב ופסנתר, 3 ולסים לפסנתר, פסקולי: קונצ'רטו לאבוב ופסנתר על מוטיבים, מתוך "ערבית סיציליאנית" של ורדי.
22.30 "אנתולוגיה" — הלהקה הקולית של רדיו בלגיה/אנדרה וונדרבוש — לאסו: נבואות הסיבילה, מישה: שלש פואמות, סני: רקוויאם, 3 רונדו
23.00 "דור הזהב — אמנים גדולים בהקלטות היסטוריות" — "יאשה חפץ" — תכנית שלישית, מיצירות קורנגולד, וייטאן, רוזנגי, גרט, קרייזלר, בנט, מקדאולר ושוברט.

רשת א'

07.30 "היו שירים" — פזמונים ישנים ואהובים.
08.05 "חוגה" — עם בני הנדל.
09.05 "השיר לא תם" — שירים עבריים
09.30 "מפגש" — מגזין לבעיות משפחה וחברה בשידור חי
10.30 "רדיו קל" — תכנית יומית בעברית קלה.
11.10 השידור היומי לבתיה"ס "ידעה שמי" — "גבעת הבאלים"
11.30 "השכלה ודעת לכל" — "אני והמוסיקה" — "מהרוכה נועם שיר" והפעם: "מה אתה יודע על הרמוניה?"
12.05 "לכי במזרח" — מבחר שירים מזרחיים אותנטיים
14.06 "לבת ולבן ולכל המתעניין"
14.45 "לילדים הגדולים — "חתול בשק" — "ילקוט כליבו"
15.25 עזריה אלון מספר על נוף הארץ (ש.ח)
15.30 "קתדרא" — במת רדיו — פרופ' נחום גרוס — "הבדעות כלכליות בדמוקרטיה".
15.53 "ספר חדש" — סקירה.
16.05 "צומת המזרח־התיכון"
17.12 "מגישים שיר"
17.20 "האוניברסיטה הפתוחה" — צרפתית למתקדמים
18.06 "מנחת ערב".
19.05 "שעור בתניא"
19.30 שידורים לעולים.
22.05 "לכל אדם כוכב" — עם האסטרולוג אילן פקר, מגיש: יגאל רביד והפעם: מזל "בתולה" — מכתבי מאזינים וטלפונים.

רשת ב'

07.00 "הבוקר הזה"
08.05 "כוכב הבוקר" — עם ריי קוניף — מקהלה ותזמורת.
09.05 "ביקור בית" — עם רבקה מיכאלי.
10.05 "כל צבעי הרשת" — מגזין יומי.
12.10 "א"ב — ב"ב" — עם אהוד מנור.
13.00 "בחצי היום" — חדשות ופזמונים.
14.06 "בת צחוק" — הווי והומור.
15.05 "רגעי קסם"
15.51 לוח מודעפון
16.05 "שירים ושעורים"
17.10 "יומן כלכלה".
17.30 "על מספרים ואנשים" — מגזין המשק והחברה.
18.06 שירים עבריים
18.45 היום בספורט
19.00 "היום הזה"
19.35 שירים עבריים
20.05 "שורשים" — שבועון לענייני פולקלור ועדות.
22.05 "צמוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש והפעם: "הנקודה היהודית" — מופע פומבי — לקט ראשון.
23.05 "בינינו לבין עצמנו" — שיחות עם מאזינים בשידור חי מנחה: רעיה גניאל.

גלי צה"ל

06.30 "פוקחים עין" — החדשות הראשונות של היום
07.07 שבע אפס שבע
08.05 בוקר טוב ישראל — שעת אקטואליה יומית.
09.05 "אילה בוקר", עם אלי ישראלי.
10.05 "הפסקת 10" עם מיכל ניב.
11.05 "נכון לעכשיו".
13.05 "אחר אחר" — פזמונים
14.05 "דו רה יומי" — עם דובי לנץ ודני קרפל.
15.05 "פגישה יומית"
16.05 ארבע אחרי הצהרים
16.54 באופן מילולי — פינתו של אבשלום קור.
17.00 "ערב טוב ישראל" — דן שילון ויעל דן.
18.05 "שעה קלה על כלכלה" — עם שמואל נחושתן.
18.45 "משולש" — עימות יומי בענייני השעה, אמנון אברמוביץ — נתן ברזק. מנחה: יוסי עוזרד.
18.57 הודעה לחיילים.
19.05 פזמונים לכולם.
20.05 "מוסיקה נטו" — רוק מתקדם קלאסי. עורך: אלדד קובלנץ.
21.0 מבט לחדשות.
21.30 "לילה לא שקט" — שירים עבריים.
22.05 על הדבש ועל הכפאק — שירים שהחבר'ה אוהבים.
23.05 "לילה לילה" — עם יואב קוטנר.
23.55 "שיחת חצות" — עם צופיה מלר, מרצה לחינוך באוניב' ב"ש.
00.05 ציפורי לילה — עם אלי ישראלי.
02.05 לא רוצים לישון — מוסיקה לשעות הקטנות של הלילה
05.05 צלילי בוקר — שירים עבריים.

רשת ג'

06.05 "בחזרה לאושר" — להיטים ותיקים.
07.05 "שיר בבוקר בבוקר"
09.05 "מה כבר תשע"? עם אבי אתגר
10.05 "דברים טובים", עם שמירה איסבר
11.05 "שעה תמימה"
12.05 "שבעים מי יודע"
13.05 "רק בימי חול" עם מנחם פרי
14.05 "פזמון חוזר"
15.05 "חדש, חדיש ומחודש" — עם שוש עטרי
16.05 "הצגה יומית"
18.05 "קולנוע"
20.05 "לי ולך" — שיר וברכה
21.05 "מופע רוק" — עם דליה כהן.
22.05 "הלילה הוא שירים"

שחמט

קרבות ותחרויות

התחדש המאבק על הכתר

המאבק על כתר אליפות העולם בין גארי קספרוב לאנאטולי קרפוב, התחדש בלנינגראד. המשחק ה-13 והראשון בלנינגראד, בדו-קרב זה, הסתיים בתיקו. המאבק אמור היה להתחיל ביום רביעי בשבוע שעבר, אך קרפוב חש ברע וביקש דחיית המשחק ה-13 ליום ו'. המשחק עצמו לא היה מעניין במיוחד.

בדו קרב המועמדים לאליפות העולם, הנערך בברה"מ, מוליך ארתור יוסופוב, 0.5:2.5, נגד אנדריי סוקולוב.

114 מתחרים בראשל"צ

שתי תחרויות סוף-שבוע, מוקדשות לזכרו של האמן ישראל דינר ז"ל, נערכו בראשון לציון. במקום הראשון בתחרות הראשית (58 מתחרים) ניצח סגן אלוף ישראל בשחמט, אמן פיד"א יצחק ויינגר שצבר 4.5 נקודות בחמשה משחקים. אחריו, ולאדימיר אלטרמן, אליהו שווידלר, ולאדימיר ליברזון (כל אלה ללא הפסד) ומיכאל רוזנטל 4 כ"א. אורי סלוצקין, סרג'יו וקסלה, יצחק בן מנחם, יואל המנליס ואריה קליין 3.5 כ"א. בתחרות ב' (56 משתתפים עד מד כושר 1800) צברו: אורי בן שחר, נדב אגוזי ומרום קליין 4.5 נקודות כ"א. בן שחר מהמכללה הטכנולוגית בבאר שבע דורג ראשון. התחרות נערכה על ידי הפועל ראשון לציון בשיתוף העירייה.

בן 12 הצטיין

24 שחמטאים השתתפו בתחרות סוף שבוע שנערכה בכפר המכביה. ולאדימיר אלטרמן, אליהו שווידלר ויוסף סבי צברו 4 נקודות בחמשה משחקים כ"א, אחריהם: שמעון כגן וארטור קוגן בן ה-12 מחולון 3.5 כ"א. הם הקדימו בין השאר את רב האמן יאיר קריידמן שנוצח על ידי שמעון כגן. ניהל אהרן איטרס.

המשחק היפה ביותר

המשחק היפה ביותר מבין 12 משחקי הדו קרב על אליפות העולם שנערכו בלונדון, היה המשחק ה-11. הנה הוא לפניכם.

1.ד4, פ"ו6 2.ג4, ג6 3.פ"ג3, ד5 4.ר"ד4, ... במסע זה סוטה קספרוב מ-7...פ"ה4 כפי ששיחק במשחקים: הראשון והחמישי בדו קרב. 8.ר:ג4, 0-0 9.פ"ו3, מה:ג5 10.ר"ב3, פ"ג6 11.0-0, מה"א5 12.חה3, ר"ו5 13.מה"ח2, המשחק התשיעי נמשך: 13.פ"ד4, ר"ד7 14.מה"ה2, פ:ד4 וכעבור שש מסעים נוספים הסתיים בתיקו. עתה מאיים הלבן 14.ה4. 13...פ"ח4 14.פ"ד4, ה5 15.צ"ג1 הקרבה טיב שאין לקבלה בשל 16.פ"ה7+ מ"ח8 17.פ:ג6, 18.פ:ה5, אך נוכח ההתפתחות במשחק, יתכן שעדיף המסע 15.ר"ח2 ששוחק כבר בעבר. 15...ה:ד4 16.צ:ג7, ר"ה6 לדעת מומחים התשובה הטובה, והיחידה. לא טוב 16...פ"ה6 בשל 17.צ:ב7 והשחור בצרות. 17.מה:ה4, ... 18.פ"ה7+ ... 19.ר:ח6 ... 20.מה:ג2 ... באין מענה 20...מה:ב6 אך על כך באו 21.פ:ג6 ... 22.צ:ב7 ... 23.מה:ה4, ומצב השחור אינו נוח. לכן המשך שבחר קספרוב הוא הטוב ביותר. 21.ג:ה4. [illegible]

הגנת גרונפלד

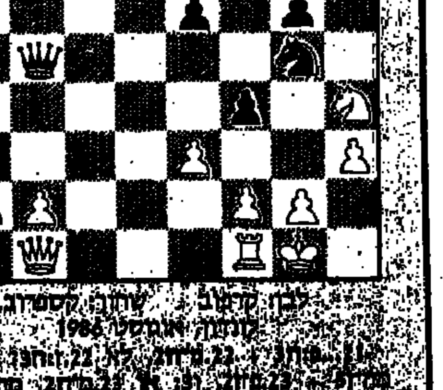

לבן: קרפוב שחור: קספרוב

[illegible] 1986

[illegible]

בעיות וסיומים

בעיות השבוע

בדו-מסעית שלושה שינויים טובים (5326). במט לדעת מבוצע נושא עתיק-יומין בצורה טהורה בשני ואריאנטים (5327).

5326. ברוך לנדר, עפולה
מקורית

12+8 מט בשני מסעים

5327. יואב בן-צבי, ירושלים
מקורית

מט לדעת בשלושה מסעים

פתרונים אל העורך, רח' רמת הגולן 43, ירושלים 97703.

תחרות הפתרונים יולי 1986

1. יאיר קוסט — 8 נקודות (מקסימום), 2-3. אלכסנדר אטינגר ולוא אלתר — 7, 4. יוסף ריזל — 6.5, 5-6. ישראל צור — 5, 6-8. אביעזר לב, פז עינת ויהושע ימה — 4, 9. ישראל אמיר — 1.

הכלל נשבר

מפתח הגוזל מהמלך השחור ערוגת מפלט נחשב למפתח גרוע (אלא אם הוא נותן ערוגת מפלט אחרת). אולם לפעמים נאלץ המחבר לשבור כלל זה, כאשר אין דרך אחרת לביצוע הרעיון. הבעיה שלי הצטיינה באנגליה, למרות המפתח הגוזל שני מפלטים.

יוסי רטר
פרובלמיסט 1 — 1984
פרס ראשון

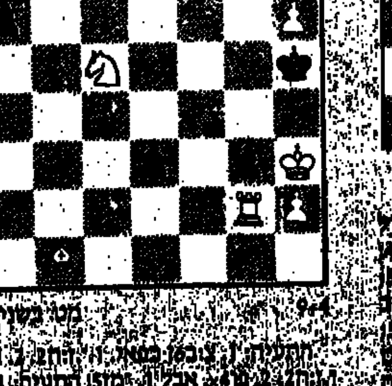

9+4 מט בשני מסעים

[illegible]

פתרונים

[illegible]

תשבצים

תשבץ 151

אופקי: 3. שיר תוגה או קינה, המספר על עבר מפואר שהיה ואיננו. 6. מקום התועדות לתפילה. 7. ישוב במישור החוף. 9. בירה אפריקנית בחדשות אצלנו. 13. סופר, פילוסוף והסטוריון אנגלי סקוטי (1795-1881), ספרו „גבורים ועבודת גבורים" תורגם לעברית. 15. הליכות. 18. שותף בלע"ז. 21. כנר יהודי רוסי, מגדולי הוירטואוזים במאה ה-20. 23. כנוי לבית סוהר.

אנכי: 1. כנוי לכפר או לעירה השוכנים בסביבת עיר גדולה. 2. (יחד עם 20 אנכי) הזזת חלק מן הגוף להבעת צער או בוז. 3. חמר הרדמה. 4. עובד בעץ או באבן. 5. משורר יהודי גרמני. 6. פעולה הנעשית בשעת צער ומועילה לבריאות. 8. פניה רשמית הדורשת תשובה בבית הנבחרים. 10. בו במקום, תכף ומיד. 11. שר בישראל. 12. מאמן שחיה ופרשן ישראלי ותיק. 14. שליטה ברגשות וכבישתם. 16. שאינו ירוק עד. 17. כתש, דרס. 19. לחות, רטיבות. 20. ראה 2 אנכי. 22. היקוות מים על עצמים קרים.

אגוזן 151

אפקי: 3. לאחר הארוחה נהנו מן המספר (5) 6. כך אפשר לכנות פועל יהודי מנוצל המקבל פחות משכר המינימום (3, 4). 7. מתוך אצל קהילה קדושה יועיל לצמיחתה ודאי לא לזמן רב (5). 9. ראו זה פלא האם הוא גדולו להיפך, הוא גדולו (3, 3). 13. ישנו כוון של פלס בשערות קלועות בתא (9). 15. בלשון נקיה ומוצא רמז להחלטה קרדינלית (3, 3). 18. חלופת הרותם (5). 21. מתאים לשמור כל הפרשות שעוד לא הספקנו לטפל בהן (7). 23. כנראה מבסס את עצמו על היטל סעד (5).

אנכי: 1. ראה 22 אנכי. 2. קשור לאדמת המולה (4). 3. חלב טרוף באלגנטיות (3). 4. כהן מגמגם (3). 5. נשקם חוסם איכשהו את האויר (4). 6. בעל מעט שנים (3). 8. צינה וארץ רחבת ידים נזקקים לחמר דלק (6). 10. רצוא ושוב הכל הולך לטמיון (4). 11. מכונית שאין בה נעיות התחממות (6). 12. שונא את צבעו (4). 14. נעול על השבועון הזהב בערך (4). 16. ומצא על הקו (4). 17. גם אם יתהפך העולם הקטן ישאר נאמן לעצמו (3). 19. שולט בנסיון תהליכים ממותנים (3). 20. דוקא לא הניח לעלות (3). 22. (יחד עם 1 אנכי) בבי"ס יש ברשותו בגד אחיד (4).

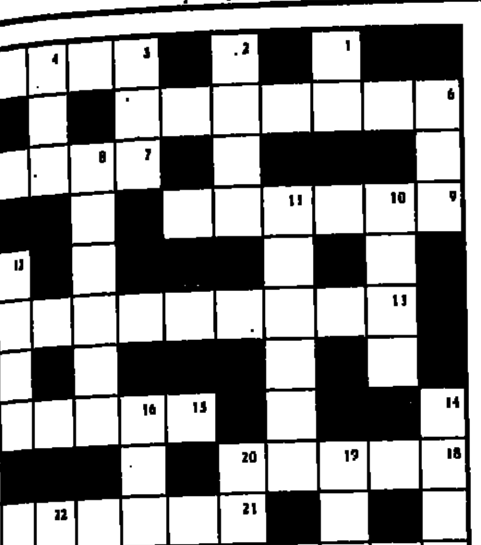

פתרונות

תשבץ 150

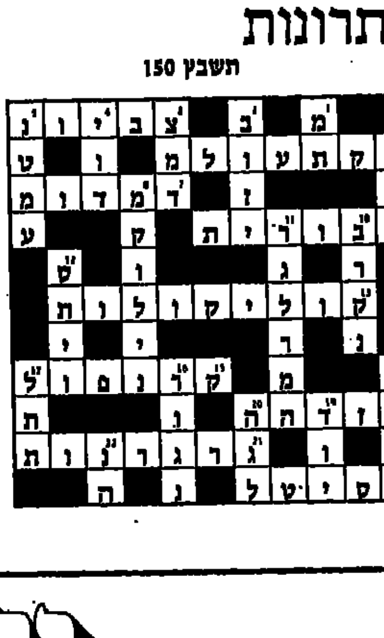

אגוזן 150

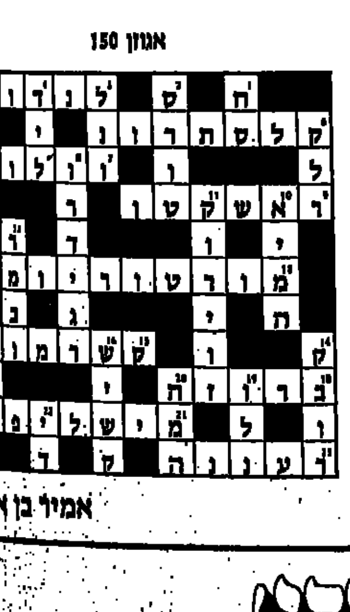

אמיר בן אור

ברידג'

סלאם נוסף

בזמן האחרון אנו משופעים בחוזים יפים בגובה של סלם גדול או סלם קטן, אבל אל תקחו מכך דוגמא שכל הכרזה חייבת להסתיים בסלם, פשוט, אנו מביאים בפניכם את החוזים הגרנדיוזים, הסוחטים קריאות התפעלות מהקיבצרים, אבל דעו לכם גם ביצוע יפה של חוזה בובה נמוך יכול להיות מרשים לא פחות.

צפון: ♠K J 10 9 ♥Q 8 4 2 ♦A K 9 ♣A K

מערב: ♠8 7 5 ♥6 ♦J 10 8 5 4 2 ♣Q 10 5

מזרח: ♠3 ♥A K J 10 9 7 3 ♦6 ♣J 9 7 2

דרום: ♠A Q 6 4 2 ♥5 ♦Q 7 3 ♣8 6 4 3

פגיעים: כולם
מחלק: מזרח
ההכרזה:

מזרח	דרום	מערב	צפון
3 הארט	—	—	כפל
—	4 ספייד	—	5 הארט
—	6 ספייד	—	—

מערב הוביל בהארט, מזרח זכה, חזר בספייד הארט, והכרוז חתך במלכה. (מערב השליך דיאמונד). אם סידורת הספייד מחולקת 2:2, הרי שהחוזה מבוצע ללא בעיות, ואנו נשארים ללא פרנסה, ולכן „למזלנו" סידורת הספייד מחולקת 1:3. כדי להגיע למסקנה זו שיחק הכרוז את המלך ותנסיך ספייד, הכרוז השליך במלכה, מלך, אלוף דיאמונד, ובמלך ואלוף קלאב, והגיע למצב הבא:

צפון: ♠10 9 ♥Q 8 ♦— ♣—

מערב: ♠— ♥— ♦J 10 ♣Q

מזרח: ♠— ♥A J ♦— ♣J 9

דרום: ♠A 6 ♥— ♦— ♣8 6

הכרוז שיחק את ה-10 ספייד ומזרח נקלע למה שנקרא בשפת הברידג' „לחץ במעבר". אם ישליך הארט, ישליך הכרוז את ה-8 ספייד מידו וימשיך בהארט, שנותר בידו, והתמונה יוגבה. לעומת זאת, אם מזרח משליך קלאב, ישחק הכרוז את האלוף ספייד, ישחק הכרוז את הדומם, יחזור ליד בחיתוך הארט ויקלוט האחרון שבידו גבוה.

[illegible]

מתבחות הקולנוע

בעקבות הכרך

בעקבות הכרך, עוקב אחר התהליכים והשינויים העוברים על זוג צעיר, שהתגורר בתוך קרוואן, וקשיי הפרנסה מניעים אותו לעבור לעיר הגדולה. הגבר, קופ (קית קארדין), מתחיל בדרך חיים מושחתת, גונב ומשנה את מראהו החיצוני: ילד הטבע שלבש בגדי עור ופרווה, מתלבש, מסתפר ומתנהג כפאנקיסט. ועתו ג'ורג'יה (לורי סינגר הנפלאה) לא מקבלת את השינויים שחלו בו, ומוצאת מפלט לה ולתינוקה אצל וונדה (ג'נבייב ביג'ולד), בעלת בית-קפה שטיפוסים מוזרים מאכלסים אותו. התמימות של ג'ורג'יה קוסמת להואק (כריס כריסטופרסון) שוטר לשעבר שהרג פושע נאלה, השתחרר זה עתה מהכלא, וחזר אל וונדה ידידתו הוותיקה. הואק מציל ממוות את קופ, בתנאי שג'ורג'יה תהיה שלו, אך נפצע ושוב. קופ מתנער מן החלום ומתגייס לצבא, וג'ורג'יה התמימה נותרת לבדה, בעיר שהרסה את אושרה.

הבמאי הוא אלן רודולף, שסרטו „בחר בי" הוצג לפני שנה בארץ בהצלחה.

הרומן של אתמול בלילה

סרט על הנעורים האמריקניים ועל האופן בו הם צריכים להסתיים: חיים של מחויבות משפחתית כמו שאמריקה השמרנית אוהבת. כל זאת באמצעות הסיפור הפשוט על דני, הפוגש את דבי, לערב קצר ומלא תשוקה. דני, הפוחד ממחויבות, אינו יודע כיצד לנהוג בקשר החדש. לעומתו, דבי, המעוניינת בקשר, מנסה להמשיכו. הקשר מעמיק והם עוברים להתגורר יחד. בהתחלה נראה כי זה מצליח, אך בסופו של דבר מפגשי-המין הלוהטים אינם מספיקים לדני, שאינו מוכן למערבות עמוקה, והשניים נפרדים. אלא שכעשיו, נשים וחוויות מין ללילה אחד שוב אינם מספקים את דני — לנוכח זכרון האהבה הכנה והאמיתית. הוא מנסה לחזור לדבי, ולבסוף אנו נרמזים כי הדברים עומדים לבוא על תיקונם.

סרט שמטרתו לשכנע את כולנו, כי בעולם של איידס והרפס אין עוד טעם באהבות מזדמנות.

טנגוס (הטנגדיה של גארדל)

סרט שמספר על מצוקתם של פליטי ארגנטינה, נרדפי שלטון הקולונלים, החיים בפריז הקרה, אך ליבם בקצווי דרום-אמריקה, בבואנוס-איירס הרחוקה. אנחנו מתוודעים אל המהגרים דרך אם (מריה לפורט), ובתה, מאהבה של האם (מיגל אנג'ל סולה) וקבוצת חברים המעלים הצגת מחאה שנקראת טנגדיה. הטנגדיה אמורה לספר על צרותיהם

דני (דוב לאו) ודבי (דמי מור) בסרט „הרומן של אתמול בלילה"

ועל המצב הפוליטי של ארגנטינה.

סרט קולאז' של הבמאי-תסריטאי פרננדו סולנאס, בו מתערבים קטעי מציאות כמו-דוקומנטריים וקטעי קבארט מרהיבים לכדי שלמות מרתקת.

כפפות

סרט שמביא את ז'אנר סרטי האגרוף אל הקולנוע הישראלי באמצעות עיבוד ספרו של דן צלקה „כפפות".

זהו סיפורו של טולק, איקה זוהר (המצטיין בתפקידו הקולנועי הראשון), עולה צעיר מפולניה, בעל עבר של מתאגרף. טולק חוזר לעיסוקו בעקבות פרס שמוצע למתאגרף המצליח של ארץ-ישראל 1937 — מעיל אדום מופלא עליו רקומים בזהב מגן-דוד וצמד אריות. חזרה זו אל עולם האגרוף באה בעקבות שכנועיו של מאמן קבוצת האגרוף של מכבי תל-אביב, צ'מרקו (עזרא כפרי), ולמרות החלטתו של טולק שלא להתאגרף עוד.

הסרט חושף את עולמה של תל-אביב כעיר מהגרים השוכנת לחוף הים התיכון, ומאוכלסת בעיקר על-ידי יהודים ממזרח אירופה, החיים מעבודה קשה וניזונים מחלומות גדולים.

מומלץ לכל מי שרוצה לראות סרט ישראלי ז'אנרי תקני, המלווה בניחוח היסטורי, שיכול לעזור לכולנו להבין מה היה כאן, ואיך התגלגלו הדברים כפי שהתגלגלו.

אבא יש רק אחד

במעט טוב

„אבא יש רק אחד", הוא סרט על הקשר הנוצר בין מרווין (ג'ון קאסאבטס), אלכוהוליסט בודד, שחי מהיום להיום, ובין טייג, נער רחוב כושי, שאימו מתה. ברוב יאושו מנסה טייג להתאבד, אלא שברגע האחרון הוא פוגש את מרווין, המציע לו לבוא לבלות את הלילה אצלו בבית. היחסים בין השניים מתהדקים והופכים ליחסי-אב-בן, בעלי קסם וייחוד רב. יחסים אלה מקבלים מפנה, כאשר מחליט מרווין לפנות לאביו של טייג, שיסייע לו לטפל בבן שחלה. האב, שהתכחש לבנו כל השנים, מנסה תחילה להתעלם מפניותיו של מרווין, אך נכנע לבסוף לרחשי ליבו, לאחר שהוא שומע כי בנו אושפז בבית חולים. מרווין מחליט להחזיר את טייג לחיק משפחתו, למרות האהבה הרבה שהוא חש לנער, מאחר שהוא מכיר בכך, שמקומו של הילד בבית מסודר.

„אבא יש רק אחד" הוא סיפור נוגע ללב ומשעשע, על מפגש בין שני אנשים בודדים, שהגורל משכם זה לזה, מפגש המאפשר לשניהם, ובמיוחד לקאסאבטאס בתפקיד מרווין, להפגין כושר משחק מעולה.

היחפן מבברלי הילס

טוב

קומדיה חדשה ומשובבת לב של פול מזורסקי, המצטרפת לשורה ארוכה של סרטים בהם הוא לעיתים לועג ולעיתים מציג באירוניה, המהולה באהבה, את המעמד הגבוה בארצות-הברית. בין אלה זכורים יותר „בוב קרול טד ואליס", „התחנה הבאה גריניץ' ווילג'", „אשה לא נשואה", „הסערה".

ניק נולטי הוא נווד העונה לשם ג'רי בסקין, המוצא את פרנסתו בחיטוט בפחיה של בברלי הילס. כלבו האהוב נוטש אותו יום אחד, לטובת אישה יפת-מראה, שבביתה הוא מקווה למצוא חיים טובים יותר. בסקין יוצא לחיפושים אחריו, וכשהוא מתייאש — מנסה להתאבד בבריכת השחייה של משפחת ויטמן.

ג'ורג'יה (לורי סינגר) וקופ (קית' קאראדין) בסרט „בעקבות הכרך"

משפחת ויטמן מצילה את בסקין ממוות ו„מאמצת אותו אל ליבה". בינו לבין בני המשפחה נוצרים יחסים הגורמים לשינוי קיצוני בחייהם. אבי המשפחה, דייב ויטמן (ריצ'רד דרייפוס הזכור לטוב מ„המרוץ לצמרת של דוד קרביץ", ומ„דירה לשניים") מתוודע באמצעות בסקין לעולם הנוודים ומקווה שבאמצעות המגע איתו ימצא כפרה ל„נפשו המתייסרת" בשל אושרו והצלחתו. אם המשפחה (בט מידלר), העסוקה בחיפוש אחר עצמה, מוצאת משהו ממה שהיא מחפשת, כשהיא מנהלת רומן עם בסקין. הבת, ג'ני, נגמלה מנטייה לאנורקסיה (הרעבה עצמית), והבן מקס, שהוא בעל נטיות הומוסקסואליות מודחקות, מקבל לגיטימציה למימוש נטיותיו. המשרתת כרמן, מפסיקה לשכב עם דייב, אבי המשפחה, לאחר שבסקין מחדיר בה „תודעה מעמדית", לבסוף מתעייפת המשפחה, ובעיקר דייב, מהמהפכה שחולל הנווד בחייהם, והוא מגורש מביתם. אך מיד נקרא לחזור אליה, לאחר שבני המשפחה כולם מבינים כי לא יוכלו להיות בלעדיו.

הסרט הוא ביצוע מחודש לסרטו של ז'אן רנואר „בודו נמשה ממים", מ-1932, והוא חלק מגל של ביצוע מחודש של סרטים צרפתיים „קלאסיים" על-ידי במאים אמריקניים, כמו — „עד כלות הנשימה", „האשה באדום" ואחרים.

זכרונות אהבה מפירנצה

טוב מאוד

לוסי הנוצ'ץ, היא נערה צעירה ותמימה מבית אנגלי בורגני ועשיר, שחונקת את ניצני תשוקתה בחינוך שמרני, התנהגות מאופקת ועדים רצויים, עורכים לה בבך הקודים המוסריים המתחסדים של החברה הוויקטוריאנית של שנות ה-1900 (קווינה, במריט בת דודתה הרווקה, המחוקקת והחסודה (מגי סמית) שמלווה אותה לטיול בפירנצה, ואמורה לשמור על תומתה של הנערה הרכה בשנים.

העיר האיטלקית הקסומה, משחררת מעט את מעצוריה של לוסי, והיא מתאהבת בסתר בג'ורג', בנו של ג'נטלמן אנגלי משכיל. אך לוסי הצייתנית, שחונכה לציית לכללי מעמדה, חוזרת לאחוזה המשפחתית ומתארסת עם אינטלקטואל קשקשן ואימפוטנט. חיי השלווה חוזרו לשכון באחוזה עם תה של שעה ארבע ומוסיקה קלסית ועירה, עד שג'ורג' ואביו מגיעים לגור בכפרה של לוסי.

לא קשה לראות שהעלילה המפותלת היא תולדת רומן בריטי בן המאה ה-19 של הסופר א.מ. פורסטר, שכתב גם את „המעבר להודו" שעובד אף הוא לסרט ארכני ומייגע.

„זכרונות אהבה מפירנצה" שלגלג לפני 80 שנה, כסאטירה חברתית, על המעמד העליון הצדקני, איבד כיום מעוקצו, אך הסרט טוב מעובדים קולנועיים אחרים לרומנים ידועים, ביניהם „הבוסטונים" ע"פ הנרי ג'יימס, או „אבק לוהט", שאף אותם ביים ג'יימס אייווי שאחראי גם לסרט „זכרונות אהבה מפירנצה".

עוברת אורח

טוב מאוד

ראשית הסרט במותה של נודדת יתומה, תמהונית וזרוקה, שקפאה מקור בשדה עזוב, והמשכו בפלש-בק ארוך ומנוכר להפליא על השבועות האחרונים בחייה. אלא שלבמאית הצרפתית אנייס ורדה, שהחלה את דרכה הקולנועית בימי „הגל החדש", לא היתה שום כוונה לתרטיט לבבות על גורלה של נערה שמתה ככלב עזוב, אלא לזעזע מעט את האדישות האנושית, בסגנון מנוכר, מחושב, קר ומדוקדק, שלא פורט על רגשות. מראה ורדה תנאי קיום אנושיים אכזריים היא עושה זאת בעזרת שורת מונולוגים של דמויות סטריאוטיפיות, שפגשו את אונה טרם מותה, ומסוגלות להתייחס אל מותה רק מנקודת המבט הסובייקטיבית האגוצנטרית. קשה להימלט מהאמירה הזו, שחוזרת עצמה בעקשנות, ומגביהה לכדי מטאפורה קיומית. הסרט זכה בפרס ראשון בפסטיבל ונציה. גם השחקנית סונדרין בונר, שהפליאה לגלם את אונה באיפוק ובעיניים אטומות, אדישות ולמודות סבל — זכתה בפרס סזר הצרפתי. סרט חזק ומומלץ.

הרומן של מרפי

במעט טוב

„הרומן של מרפי" הוא סרט המבוסס על נובלה של הסופר האמריקני מקס סקוט. הוא מביא את סיפורה של אמה מוריארטי, גרושה ואם לילד בן 12, המנסה לפתוח דף חדש בחייה בחווה באריזונה, שם היא עוסקת בגידול סוסים. בעיירה מקומית, סמוך לחווה, פוגשת אמה את מרפי ג'ונס, אלמן מקסים ובעל בית-המרקחת המקומי. בין השניים מתפתחים יחסי ידידות וחברות מקסימים ומרתקים, המסתבכים כשמופיע לפתע בביתה של אמה, בעלה לשעבר, בובי, המשתקע שוב בביתה. הסוף, כמובן, טוב, ואמריקה, שמאמינה בעידן הזה שבחוויה, בזקנה ובמשפחתיות, יכולה לבוא על סיפוקה.

אל העידן החדש מוביל את הסרט ואת אמריקה הבמאי מרטין ריט, שעליו אומרים כי הוא במאי של שחקנים. הפעם קיבל לידיו חומר מעולה בדמותם של סאלי פילד („נורמה ריי") וג'יימס גרנר („תקוי רוקפורד"). שניהם נרתמים למען המטרה הקדושה בכשרון רב, שאורתם של הסרט מאפשר לנו לעמוד עליה.

סימטק ירושלים משופע השבוע בסרטים טובים:

ראסטי ג'יימס — עיבוד של קופולה לרומן של סופרת נערים אמריקנית, ס.א. הינטון. אירועי הסרט מתרחשים בנוף עירוני מוזנח שעל רקעו מספר קופולה את סיפורה של כנופית נערים. הסיפור מסופר בסגנון מיוחד, מצולם בשחור לבן, ומוכיח שוב מדוע חושבים רבים כי קופולה הוא גדול במאיי אמריקה היום. מוצש 13.9 ב-19.30.

קאל — סרט על חוסר המוצא שבמצב הטרגי של צפון-אירלנד באמצעות דרמה אנושית שבמרכזה אהבה בלתי אפשרית. מוצש 13.9 ב-19.30.

סלין וז'ולי יוצאות לשיט — הזדמנות נדירה לחובבי הקולנוע לראות את אחת מעבודותיו של ז'ק ריווט, מהבמאים החשובים של הגל החדש הצרפתי. סרט על המזוריות הפוקדות את חיינו, המשלב בתוכו אלמנטים מתוך קומדיות סלפסטיק, סרטי ז'אק קוקטו, היצ'קוק ועוד. יום שני 16.9 ב-20.45.

במהלך הזמן — אחד מסרטיו הטובים של וים וונדרס, הטוב שבין במאי הקולנוע הגרמני היום. אחד מהסרטים הטובים שנוצרו בשנות השבעים (ובכלל), העוקב אחר מסעם של שני גברים צעירים בין העיירות שעל הגבול בין מערב-גרמניה למזרחה. יום שני 15.9 ב-20.45.

קסדת הזהב — אחד מהסרטים הקלסיים של הקולנוע הצרפתי בכל הזמנים. סרטו של הבמאי ז'ק בקר, עם סימון סניורה וסרז' רג'יאני. יום שלישי 16.9 ב-19.30.

כמו כן כדאי לשים לב לחשיבותה של רצינות בבימויו של אנתוני אסקווית, יום שלישי 16.9 ב-21.00, האחים בלוז של ג'ון לאנדיס וחבורתו, יום שלישי 16.9 ב-21.30; בלייד ראנר של רידלי סקוט עם האריסון פורד, יום חמישי 18.9 ב-24.00.

סינמטק תל-אביב

מלך ליום אחד — סאטירה פיוטית של פיליפ דה ברוקה על חוסר העניין שבמלחמה. סיפורם של חולי נפש המשתלטים על כפר שננטש. מוצאי שבת 13.9 בשעה 10.30.

אשה נשואה — מחקר סוציולוגי של גודאר על הניכור בחייה של האשה המודרנית באמצעות סיפורה של אשה שאינה יודעת של מי הילד שהיא נושאת ברחמה. יום ד' 17.9 בשעה 21.30.

איכות

חלף עם הרוח — טוב מאוד
יומנו של צב — טוב
מסע העקשים של אבא — טוב מאוד
שואה — טוב מאוד
שוד אבנבעות מגירון — במעט טוב

[illegible] משה צימרמן ונורית בן-יוסף